

LEGEA ȘI VIAȚA

Publicație științifico-practică
ISSN 1810-309X

Întreprindere de stat
Fondator – Ministerul Justiției
al Republicii Moldova
Certificat de înregistrare
nr. 10202264 din 11.02.1993

Publicație acreditată de Consiliul
Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică
al Academiei de Științe a Moldovei prin
Hotărârea nr. 61 din 30.04.2009

Tipul C

Asociați: Curtea Constituțională, Curtea Supremă de Justiție, Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” (Cahul), Universitatea Slavonă, Universitatea „Spiru Haret” (Constanța), Universitatea „Petre Andrei” (Iași), Universitatea de Stat din Herson (Ucraina).

Se editează din ianuarie 1991
Nr. 12(312) 2017

Redactor-șef L. Arsene

Colegiul de redacție:

Gh. Alecu, doctor în drept, profesor universitar (Constanța, România); T. Barzo, doctor hab. în drept, profesor, (Miskolc, Ungaria); Gh. Costachi, doctor hab. în drept, profesor univ.; V. Cușnir, doctor hab. în drept, profesor univ.; D. Garadjaev, doctor în drept, profesor, Judecător la Curtea Constituțională (Bacu, Azerbaidjan); E. Haritonov, doctor hab., profesor, membru cor. al AND (Odesa, Ucraina); E. Ișcenco, doctor hab. în drept, profesor (Moscova, FR); T. Kolomoieț, doctor hab. în drept, profesor (Zaporojie, Ucraina); J. Kovac, doctor hab. în drept, profesor, Universitatea Paneuropeană (Bratislava, Slovenia); A. Lonciacov, doctor hab. în drept, profesor (Habarovsk, FR); V. Stratonov, doctor hab. în drept, profesor (Herson, Ucraina); V. Șepitico, doctor hab. în drept, profesor, membru cor. al AND (Harcov, Ucraina).

Adresa redacției:
Casa presei, et. 5
str. Pușkin 22, mun. Chișinău, MD - 2012,
Republica Moldova
Tel.: 022-233 790;
022-234 132 (contabilitatea)

E-mail: legea_zakon@mail.ru
Index: RM 77030

© Legea și viața

Pagina web: www.legeazakon.md
www.legeasviata.in.ua

SUMAR

- Lilia GULCA. Elementele și modalitățile de aplicare a taxei vamale asupra mărfurilor și serviciilor 4
- Sergiu BODLEV. Identificarea reglementărilor legale aferente răspunderii administrativ-disciplinare aplicate colaboratorilor vamali.. 8
- Oleg BACIU. Falsificarea produselor și condiții de incriminare conform art. 2462 alin. (1) C. pen. al RM 13
- Vasile CONȚESCU, Vitalie SPATARI. Infrațiunea de falsificare a elementelor de identificare a autovehiculelor și alte infrațiuni: aspecte corelative 17
- Ion CRUDU. Elementul material al infrațiunii de îmbogățire ilicită: analiză comparativă 21
- Pavel PETCU. Interpretarea „consecințelor juridice” din conținutul normativ al infrațiunii de fals în declarații 27
- Marcel BOȘCANEANU. Problema delimitării infrațiunii de poluare a apei de alte infrațiuni similare și contravenții 31
- Mihai COSTEA. Scurt istoric al semnăturilor autentice aplicate pe actele sub semnătura privată și autentică – diferite procedee de falsificare a semnăturii 36
- Sergiu SECRIERU. Aspecte interpretative privind extorcarea drogurilor sau a etnobotanicelor în contextul infrațiunii incriminate la art. 2174 C. pen. al R. Moldova 40
- Sulaiman MAHMOUD. Corupția și protecționismul - fenomene antisociale 45
- Наталья КАРАМАН. Женская девиация как детерминант совершения преступления 53



CZU 336.221:656.1

ELEMENTELE ȘI MODALITĂȚILE DE APLICARE A TAXEI VAMALE ASUPRA MĂRFURILOR ȘI SERVICIILOR

Lilia GULCA,

doctor în drept, conferențiar universitar interimar, Universitatea de Studii Europene din Moldova

ADNOTARE

Rolul și importanța taxei vamale rezultă din faptul că se aplică împreună cu alte impozite și taxe de stat, fapt ce este deosebit de alte asemenea impozite și taxe. Taxele vamale sunt un impozit indirect care apar ca urmare a intervenției statului în comerțul internațional. Această intervenție a statului în economie se realizează pe două cai: direct și indirect. Pe cale directă statul poate interveni, fie prin măsuri cantitative asupra importurilor sau exporturilor (este vorba de contingentari, prohibiții etc), fie prin reglementarea schimburilor. Intervenția directă ridică probleme destul de delicate, deoarece poate conturba relațiile dintre state și poate avea efecte păguboase asupra raporturilor economice în perioadele următoare. Intervenția indirectă se realizează prin taxele vamale, adică prin impozitarea schimburilor internaționale. Ceea ce se impune este valoarea în vamă a produselor care fac obiectul tranzacției externe. Cota de impunere, adică nivelul taxei vamale, este prevăzută prin lege

Cuvinte cheie: taxa vamală, impozit de stat, elementele impozitului, mărfuri, servicii.

ELEMENTS AND MODALITIES FOR THE APPLICATION OF THE CUSTOMS DUTIES ON GOODS AND SERVICES

Lilia GULCA,

doctor in Law, Associate Professor University of European Studies of Moldova

ANNOTATION

The role and importance of the customs duty itself arises from the fact that it is applied together with other taxes and duties, which are particularly similar to such taxes and duties. Customs duties are an indirect tax that arises as a result of state intervention in international trade. This intervention of the state in the economy is done in two ways: direct and indirect. Directly, the state can intervene, either by quantitative measures on imports or exports (it is about quotas, prohibitions, etc.), or by regulating exchanges. Direct intervention raises rather delicate issues, as it can contradict relations between states and may have damaging effects on economic relations in the coming years. Indirect intervention is done through customs duties, that is, through the taxation of international exchanges. What is required is the customs value of products subject to the external transaction. The tax rate, ie the level of the customs duty, is provided by law

Keywords: customs duty, state tax, tax elements, goods, services

Actualitatea temei rezultă din faptul, că taxele vamale fac obiectul controlului ulterior efectuat de organele specializate din administrația vamală. Dreptul de verificare ulterioară poate fi exercitat în decursul unei perioade de 5 ani de la data intrării bunurilor sau mărfurilor în țară. Neplata la termen a taxelor vamale și a altor drepturi cuvenite bugetului de stat atrage majorarea sumei de plată cu 0,12% pe fiecare zi de întârziere. Nerespectarea normelor cu privire la regimul vamal de către persoane fizice sau juridice atrage după caz răspunderea disciplinară, contravențională sau penală, materială sau civilă.

Materialul de bază. Elementele și modalitățile de impunere cu taxă vamală este reglementat de:

1. Codul Fiscal al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr.

1163- din 24.04.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr. ediție specială.*

2. Codul Vamal al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 1149-XIV din 20.07.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. ediție specială.*

3. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova "Pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de aplicare a facilităților fiscale și vamale stabilite de Acordul "Compoct", nr. 949 din 12.10.2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr. 206-209, art. nr. 1060.*

Taxă vamală - impozitul încasat de organul vamal conform Nomenclaturii combinate a mărfurilor [2, art. 1, alin.27].

La trecerea mărfurilor peste frontiera vamală precum și în alte cazuri

prevăzute de legislație, se percep, ca drepturi de import și, respectiv, drepturi de export, următoarele impozite și taxe:

- a) taxa vamală;
- b) taxa pe valoarea adăugată [1, Titlul III];
- c) accizele [1, Titlul IV];
- d) taxa pentru proceduri vamale [2, art.121];

Taxa vamală [2, art. 118] [9, art.2] este impozitul încasat de organul vamal, conform tarifului vamal [4] de import și se aplică la mărfurile [2, art. 141¹, art. 141²] care trec frontiera vamală.

Locul apariției obligației vamale:

(1) Obligația vamală apare la locul unde s-au produs faptele care au generat-o.

(2) În cazul în care nu se poate determina acest loc, se consideră că



obligația vamală a apărut acolo unde organul vamal constată că mărfurile sunt în situația de a o genera.

Subiecții impunerii. Taxa vamală este plătită nemijlocit de către declarant, broker vamal sau de o altă persoană prevăzută de legislație.

Baza de calcul a taxei vamale o constituie volumul natural sau valoarea în vamă a mărfurilor, determinată în condițiile legii.

Tipurile de taxe vamale aplicate:

1) ad valorem, calculată în procente față de valoarea în vamă a mărfii;

2) specifică, calculată în baza tarifului stabilit la o unitate de mărfă;

3) combinată, care îmbină tipurile de taxe vamale specificate la punctele 1) și 2);

4) excepțională, care, la rândul ei, se divizează în:

a) taxă specială, aplicată în scopul protejării mărfurilor de origine indigenă la introducerea pe teritoriul vamal al mărfurilor de producție străină în cantități și în condiții care cauzează sau pot cauza prejudicii materiale considerabile producătorilor de mărfuri autohtoni;

b) taxă antidumping, percepută în cazul introducerii pe teritoriul vamal a unor mărfuri la prețuri mai mici decât valoarea lor în țara exportatoare la momentul importului, dacă sunt lezate interesele sau apare pericolul cauzării prejudiciilor materiale producătorilor autohtoni de mărfuri identice sau similare ori apar piedici pentru organizarea sau extinderea în țară a producției de mărfuri identice sau similare;

c) taxă compensatorie, aplicată în cazul introducerii pe teritoriul vamal al mărfurilor, la producerea sau la exportul cărora, direct sau indirect, au fost utilizate subvenții, dacă sunt lezate interesele sau apare pericolul cauzării prejudiciilor materiale producătorilor autohtoni de mărfuri identice sau similare ori apar piedici pentru organizarea sau extinderea în țară a producției de mărfuri identice sau similare.

Sursa de plată a impozitului. Sistemul de determinare a valorii în vamă a mărfurilor se aplică pentru toate mărfurile introduse sau scoase de pe teritoriul vamal. Valoarea în vamă a mărfurilor este determinată

în conformitate cu prezenta lege, cu tratatele internaționale ratificate de Republica Moldova, precum și cu actele normative ale Guvernului, adoptate în scopul executării acestora.

Unitatea de impunere. Valoarea în vamă a mărfii introduse pe teritoriul vamal se determină prin următoarele metode:

a) în baza valorii tranzacției, respective, în baza prețului efectiv plătit sau de plătit;

b) în baza valorii tranzacției cu marfă identică;

c) în baza valorii tranzacției cu marfă similară;

d) în baza costului unitar al mărfii;

e) în baza valorii calculate a mărfii;

f) prin metoda de rezervă.

Principala metodă dintre cele specificate la alin.(1) este metoda determinării valorii în vamă a mărfii în baza valorii tranzacției cu marfa respectivă. În cazul în care metoda principală nu poate fi aplicată, se folosesc alte metode. Fiecare dintre metodele succesive se aplică doar în cazul în care valoarea în vamă a mărfii nu poate fi determinată prin metoda precedentă. Metodele prevăzute la lit.d) și e) pot fi aplicate în orice consecutivitate, la dorința declarantului.

Termenele de plată a taxei vamale. Taxa vamală se plătește în prealabil, până la depunerea declarației vamale. La momentul vămuirii, se acceptă plata doar a diferenței dintre suma calculată și suma plătită în prealabil.

Diferența dintre taxa vamală calculată în baza valorii în vamă determinate de organul vamal și taxa vamală calculată în baza valorii în vamă anunțate de declarant se plătește ca urmare a verificării diferenței date de organul vamal.

Organul vamal este abilitat să interzică importul de mărfuri pentru care nu au fost plătite drepturile de import.

Persoanele fizice care nu sunt subiecți ai activității de întreprinzător plătesc drepturile de import sau de export în momentul trecerii frontierei vamale, cu excepția drepturilor de import sau de export, care urmează a fi achitate la vămuirea

bagajului neînsoțit și a mijloacelor de transport.

De la persoanele fizice care sunt în tranzit prin teritoriul Republicii Moldova având un volum de mărfuri ce depășește norma stabilită se încasează o sumă de garanție echivalentă drepturilor de import pentru mărfurile în plus. Modul de percepere și de restituire a sumei de garanție se stabilește de către Serviciul Vamal.

Modul de plată (achitarea taxei vamale). Persoanele juridice și persoanele fizice plătesc drepturile de import și de export în numerar sau prin virament (inclusiv prin carduri) la conturile respective ale Ministerului Finanțelor. Persoanelor juridice li se permite achitarea în numerar doar a diferenței de plată determinate la momentul vămuirii.

Calcularea taxei vamale se efectuează în funcție de tarifele și cotele existente la momentul depunerii declarației. Dată a achitării drepturilor de import și de export, cu excepția achitării acestora prin intermediul cardurilor bancare, se consideră data depunerii de către importator (declarant), exportator (declarant) sau de către un terț al mijloacelor bănești la conturile respective ale Ministerului Finanțelor, fapt confirmat printr-un extras trezorerial. Quantumul drepturilor de import sau de export se stabilește pe baza cotelor stabilite la data apariției obligației vamale. Amenzile și penalitățile sunt aferente drepturilor de import sau de export și pot apărea ulterior procedurii de vămuire.

Determinarea unei obligații vamale se face în monedă națională. În cazul în care pentru stabilirea acesteia este necesară conversia dintr-o valută străină, se aplică cursul oficial al leului moldovenesc valabil la data apariției obligației vamale [5, pag. 11].

Facilități tarifare. Prin facilități tarifare [2, pag. 4] se subînțeleg facilitățile acordate de către țară, în condiții de reciprocitate sau unilaterale, pentru mărfurile trecute peste frontiera vamală a acestei țări sub formă de stabilire a unor cote tarifare pentru importul sau exportul preferențial de mărfuri, de reducere a taxei vamale, de scutire de taxă, de restituire a taxei plătite anterior.



Facilitățile tarifare se acordă în modul prevăzut de legislație și de acordurile internaționale la care Republica Moldova este parte.

Sunt scutite de taxa vamală:

1) mijloacele de transport folosite la transporturi internaționale de pasageri și de bagaje, de mărfuri, precum și obiectele de aprovizionare tehnico-materială, echipamentul, combustibilul, alimentele, necesare pentru exploatarea acestor mijloace de transport în cursul deplasării sau procurate în străinătate în legătură cu lichidarea defecțiunilor, în suma stabilită de actele legislative corespunzătoare;

2) mărfurile de uz oficial introduse sau scoase de pe teritoriul vamal de către cetățeni străini, în conformitate cu legislația, precum și cu acordurile internaționale la care Republica Moldova este parte;

3) moneda națională, valuta străină (cu excepția celei folosite în scopuri numismatice), precum și hârtiile de valoare, în conformitate cu legislația;

4) mărfurile introduse sau scoase de pe teritoriul vamal în calitate de ajutor umanitar, destinația lor fiind confirmată de organul abilitat;

5) mărfurile introduse sau scoase de pe teritoriul vamal în calitate de ajutor cu titlu gratuit (donații) sau în scopuri filantropice pe linia statului, destinația lor fiind confirmată de organul abilitat;

6) mărfurile introduse provizoriu sau scoase provizoriu de pe teritoriul vamal sub supraveghere vamală în cadrul destinațiilor vamale respective;

7) mărfurile plasate sub regimurile vamale de tranzit și antrepozit vamal și sub destinațiile vamale de distrugere și abandon în folosul statului;

8) mărfurile de uz sau consum personal, importate de către persoanele fizice, a căror valoare sau cantitate nu depășește limita stabilită de legislația în vigoare. În cazul în care valoarea în vamă a mărfurilor depășește limita neimpozabilă de 300 euro, taxa vamală se va calcula pornind de la valoarea mărfurilor în vamă, iar limita neimpozabilă menționată nu micșorează valoarea impozabilă a acesteia.

9) mărfurile autohtone anterior

exportate și reintroduse, în termen de 3 ani, în aceeași stare și produsele compensatoare după perfecționarea pasivă conform reglementărilor vamale;

10) producția de carte și publicațiile periodice (cu excepția celor cu caracter publicitar și erotic), materialele didactice pentru instituțiile preșcolare, de învățământ și curative;

11) mărfurile plasate și comercializate în magazinele duty-free;

12) mărfurile (serviciile) introduse în zona economică liberă de pe restul teritoriului vamal al Republicii Moldova, din afara teritoriului vamal al Republicii Moldova, de pe teritoriul altor zone economice libere[7, pag.23], mărfurile (serviciile) exportate în afara teritoriului vamal al Republicii Moldova și în alte zone economice libere, precum și mărfurile produse în zona economică liberă, introduse pe restul teritoriului vamal al Republicii Moldova;

13) mărfurile plasate în regimul vamal de perfecționare activă, exceptând mărfurile supuse accizelor, carnea de bovine, proaspătă sau refrigerată, carnea de bovine congelată, carnea de porcine, proaspătă, refrigerată sau congelată, carnea de ovine sau caprine, proaspătă, refrigerată sau congelată, organele comestibile de bovine, porcine, ovine, caprine, cai, măgari, câțari, asini, proaspete, refrigerate sau congelate, carnea și organele comestibile ale păsărilor, proaspete, refrigerate sau congelate, slănină fără carne slabă, grăsimea de porc și de pasăre, nepopă, nici altfel extrasă, proaspătă, refrigerată, congelată, sărată sau în saramură, uscată sau afumată, laptele și smântâna din lapte, concentrate sau cu adaos de zahăr sau alți îndulcitori (edulcoranți), feculele de cartofi, grăsimile de animale din specia bovină, ovină sau caprină, și zahărul brut. Taxa vamală achitată pentru mărfurile plasate în regim vamal de perfecționare activă, la care se aplică taxa vamală, se restituie, în modul stabilit de Serviciul Vamal, într-un termen ce nu va depăși 10 zile.

14) mărfurile importate pe teritoriul Republicii Moldova din contul împrumuturilor și granturilor acordate Guvernului sau acordate cu

garanție de stat, din contul împrumuturilor acordate de organisme financiare internaționale (inclusiv din cota-parte a Guvernului), destinate realizării proiectelor respective, precum și din contul granturilor acordate instituțiilor finanțate de la buget[9, pag. 3], conform listei aprobate de Guvern;

15) mărfurile (serviciile) importate pe teritoriul țării destinate proiectelor de asistență financiară, oferite de către Fondul Global pentru Combaterea HIV/SIDA, Tuberculozei și Malariei (GFATM) în baza Acordului de grant nr. MOL-809-G05-T și Acordului de grant nr. MOL-809-G06-H, implementate de Centrul pentru Politici și Analize în Sănătate (Centrul PAS).

16) mărfurile (serviciile) importate pe teritoriul țării, destinate proiectului „Reabilitarea sistemului de tratare a apelor reziduale din Nisporeni”, oferite de către Agenția de Dezvoltare Cehă în baza Memorandumului încheiat între Agenția de Dezvoltare Cehă și Primăria orașului Nisporeni, semnat la 28 aprilie 2010 la Chișinău, implementat de către Primăria orașului Nisporeni și Asociația „Sduzeni Nisporeni”, care este compusă din „Centrum inovaci a rozvoje o.s. (CIR o.s.)”, Topol Water s.r.o.” și „VHS Kubicek s.r.o.”.

17) mărfurile destinate proiectelor de asistență tehnică realizate pe teritoriul țării de către organizațiile internaționale și țările donatoare, în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

18) mărfurile (serviciile) importate pe teritoriul țării, destinate proiectului „Reabilitarea străzilor centrale și modernizarea iluminatului public al centrului municipiului Chișinău”, implementat de către Primăria municipiului Chișinău, finanțat din sursele Băncii Europene de Investiții, ale Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare și din Fondul Special pentru Energie Verde al Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare. Modul de aplicare a scutirii de taxa vamală se stabilește printr-un regulament aprobat de Guvern.

19) mărfurile (serviciile) im-



portate pe teritoriul țării, destinate Programului de Investiții Prioritare prevăzut de Studiul de Fezabilitate la Programul de alimentare cu apă și tratare a apelor uzate în municipiul Chișinău, implementat de către S.A. „Apă-Canal Chișinău”, finanțat din sursele Băncii Europene de Investiții, ale Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare și din Fondul de Investiții pentru Vecinătate al Uniunii Europene. Modul de aplicare a scutirii de taxa vamală se stabilește printr-un regulament aprobat de Guvern.

20) utilajul, echipamentul și atribuțiile de gratificație primite ca donații de Comitetul Național Olimpic și de federațiile sportive naționale de profil de la Comitetul Internațional Olimpic, de la federațiile sportive europene și internaționale de profil pentru pregătirea sportivilor de performanță și promovarea mișcării olimpice, fără drept de comercializare a acestui utilaj, echipament și atribuțiile de gratificație.

21) timbrele de acciz importate și destinate marcării mărfurilor supuse accizelor.

22) mărfurile introduse în Republica Moldova de către persoane juridice în scopuri necomerciale și plasate sub regimul vamal de import, a căror valoare în vamă nu depășește 100 de euro.

23) activele materiale pe termen lung utilizate nemijlocit la fabricarea produselor, prestarea serviciilor și/sau executarea lucrărilor, destinate includerii în capitalul statutar (social) în modul și în termenele prevăzute de legislație. Modul de aplicare a facilităților fiscale respective se stabilește printr-un regulament aprobat de Guvern[3, pag.6].

La active materiale pe termen lung utilizate nemijlocit la fabricarea produselor, la prestarea serviciilor și/sau executarea lucrărilor se atribuie activele a căror uzură se raportează la costul produselor fabricate, serviciilor prestate și/sau lucrărilor executate.

Activele materiale pe termen lung care au beneficiat de facilitatea fiscală respectivă nu pot fi comercializate, transmise în arendă, locațiune, uzufruct, leasing operațional sau financiar pe parcursul a 3 ani de la data validării declarației vamale re-

spective, cu excepția cazului în care aceste active materiale pe termen lung sunt exportate, dacă anterior au fost importate și nu au suferit modificări în afara uzurii normale. În cazul în care aceste active materiale pe termen lung se comercializează, se transmit în arendă, locațiune, uzufruct, leasing operațional sau financiar până la expirarea a 3 ani, taxa vamală se calculează și se achită de către beneficiar (cumpărător) de la valoarea în vamă a acestor active la momentul depunerii declarației vamale.

24) mostrele de mărfuri cu valoarea în vamă care nu depășește 22 euro pentru un import.

25) mărfurile importate cu scopul efectuării investițiilor capitale în cadrul și în condițiile Acordului de investiții «Cu privire la Portul Internațional Liber «Giurgiulești»».

26) produsele petroliere importate în cadrul și în condițiile Acordului de investiții «Cu privire la Portul Internațional Liber «Giurgiulești», destinate comercializării prin unitățile de comercializare a produselor petroliere stabilite în acordul menționat.

27) bunurile mobile a căror valoare depășește 6000 de lei și a căror durată de funcționare este mai mare de un an, importate de către întreprinderile ce desfășoară activitatea de leasing, în scopul onorării obligațiilor contractuale ale acestora, rezultate din contractele de leasing încheiate cu persoane fizice sau juridice din Republica Moldova[6, pag.7].

28) mărfurile consumabile importate de forța militară străină care desfășoară aplicații militare temporare, destinate uzului sau consumului exclusiv al forței militare și al componentei civile. Lista mărfurilor consumabile se aprobă de către Ministerul Apărării al Republicii Moldova.

29) aeronavele, elicopterele, locomotivele, vagoanele automotoare pentru calea ferată antrenate în transportul public de pasageri, părțile acestora.

30) mijloacele de transport importate cu titlu gratuit (donație), indiferent de termenul de exploatare:

- pentru scopuri medicale,
- pentru transportarea persoane-

lor cu dizabilități ale aparatului locomotor (reutilate în modul corespunzător);

- pentru stingerea incendiilor,
- pentru curățarea străzilor, pentru împrăștiat materiale, pentru colectarea deșeurilor.

Pot beneficia de facilitatea fiscală respectivă atât beneficiarii, cu condiția utilizării mijloacelor de transport menționate exclusiv în conformitate cu destinația lor finală, cât și persoanele terțe care au importat aceste mijloace de transport către beneficiari.

Beneficiarii și persoanele terțe nu pot comercializa, transmite în arendă, locațiune, uzufruct, leasing operațional sau financiar mijloacele de transport menționate.

Modul de introducere, plasare sub regim vamal de import al mijloacelor de transport menționate și de beneficiere de facilitatea fiscală respectivă este stabilit de Guvern.

Concluzii. Pentru ca sistemul vamal să răspundă cât mai bine cerințelor dezvoltării economico-sociale, se elaborează o seamă de lucrări teoretice și proiecte guvernamentale în care se configurează viitoarea structură a sistemului vamal. Scopul acestor abordări teoretice este de a proiecta structuri vamale care să asigure: dispersia mai echitabilă a sarcinii vamale în societate, reducerea disfuncționalităților sistemului vamal, eliminarea riscului de opoziție la plata impozitelor, în condițiile asigurării necesarului de resurse financiare publice ale statului. Astfel taxele vamale se percep de organele vamale și se varsă la bugetul de stat. Ele au rolul unui impozit de egalizare, deoarece conduc la apropierea nivelului prețului mărfii importate de nivelul prețului mărfii similare indigene.

Bibliografie:

1. Codul Fiscal al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 1163- din 24.04.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr. ediție specială.*
2. Codul Vamal al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 1149-XIV din 20.07.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. ediție specială.*
3. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova “Pentru aprobarea Regulamentu-



lui cu privire la modul de aplicare a facilităților fiscale și vamale stabilite de Acordul "Compact", nr. 949 din 12.10.2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr. 206-209, art. nr: 1060.

4. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la Tariful Vamal Integrat, nr. 501 din 14.08.2009. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 127-130, art. nr:562.

5. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Concepției Sistemului de monitorizare în timp real a evenimentelor, autoturismelor și persoanelor la posturile vamale, nr. 1049 din 21.09.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr. 153-156, art. nr: 1094.

6. Legea Republicii Moldova cu privire la zonele economice libere, nr. 440 din 27.07.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2001, nr. 108-109, art. nr: 834; Hotărârea Guvernului Republicii Moldova "Pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de aplicare a facilităților fiscale și vamale stabilite de Acordul "Compact", nr. 949 din 12.10.2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr. 206-209, art. nr: 1060.

7. Legea Republicii Moldova cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative, nr. 138 din 17.06.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 184-192, art. nr: 401.

8. Legea Republicii Moldova cu privire la zonele economice libere, nr. 440-XV din 27.07.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2001, nr. 108-109, art. nr: 834.

9. Legea Republicii Moldova cu privire la tariful vamal, nr. 1380-XIII din 20.11.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr. ediție specială.

10. Legea Republicii Moldova bugetului de stat pe anul 2015, nr. 72 din 12.04.2015. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2015, nr. 102-104, art. nr: 172.

Lilia GULCA,
doctor în drept, conferențiar
universitar interimar Universitatea
de Studii Europene din Moldova,
+(373)69287111,
gulcalilia@gmail.com

Lilia GULCA,
Doctor of Law, Associate
Professor University of European
Studies of Moldova,
(373) 69287111,
gulcalilia@gmail.com

CZU 342.98:339.543

IDENTIFICAREA REGLEMENTĂRILOR LEGALE AFERENTE RĂSPUNDERII ADMINISTRATIV-DISCIPLINARE APLICATE COLABORATORILOR VAMALI

Sergiu BODLEV,

lector universitar, facultatea de drept a Universității de Stat
„B. P. Hasdeu” din Cahul

Obiectul prezentei cercetări îl formează răspunderea administrativ-disciplinară a colaboratorilor vamali, care, pentru decizii și acțiuni ilegale sau pentru inacțiune, conform normelor legale, sunt sancționați disciplinar, administrativ, penal sau lor li se aplică alte sancțiuni în conformitate cu legislația.

Cuvinte-cheie: Contravenție; răspundere contravențională; răspundere administrativă; răspundere disciplinară; serviciul vamal; etc.

IDENTIFICATION OF LEGAL REGULATIONS RELATED TO ADMINISTRATIVE-DISCIPLINARY ACCOUNTABILITY FOR CUSTOMS OFFICERS.

Sergiu BODLEV,

lecturer, Law School of B.P.Hajdeu State University of Cahul

The subject of the present investigation is the administrative-disciplinary liability of the customs officers, who are subject to disciplinary, administrative, criminal or other sanctions in accordance with the law, for illegal decisions and actions or for inaction, according to the legal norms. Keywords: Contravention; contraventional liability; administrative accountability; disciplinary liability; customs service; and so on

Pentru o analiză amănunțită a legislației ce prevede elementele răspunderii administrative și/sau disciplinare a organelor vamale, ne propunem cercetarea noțiunii de răspundere administrativ-disciplinară dată în literatura de specialitate. Astfel, Iorgovan A., în lucrarea "Tratat de drept Administrativ. Vol. II" specifică că [răspunderea administrativ-disciplinară este o situație juridică, care constă în complexul de drepturi și obligații conexe, conținut al raporturilor juridice sancționatorii, stabilite între un organ al administrației publice sau, după caz, un funcționar public și autorul unei abateri administrative (organ de stat, funcționar public, structură nestatală, persoană fizică), ce nu este contravenționalizată.] Iorgovan A. *Drept administrativ*, vol. III, București: Procardia, 1993, p. 186.

Alți autori, printre care îl putem cita pe Bălan E. definesc răspunderea administrativ-disciplinară ca [acea situație juridică prin care se concretizează raportul sancționator fără caracter contravențional, stabilit între subiectul activ al faptei (autorul abaterii administrativ-disciplinare) și subiectul activ al răspunderii (autoritatea care aplică sancțiunea), în cazul săvârșirii cu vinovăție de către primul a unei abateri disciplinare.] Bălan E. *Instituții Administrative*, București: CH Beck, 2008, p. 257.

Cum menționează autorul rus A.G. Hozeainov [În deosebi disciplina muncii are importanță în activitatea funcționarilor publici, chemați să rezolve problemele societății și ale statului. Este un element al profesionalismului cadrelor, care sporește în mod semnificativ cultura muncii lor manageriale, eficiența aceste-



ia”. Semnul distinctiv al răspunderii disciplinare este că măsurile date se aplică funcționarilor publici vinovați, în ordine ierarhică, de către autoritatea superioară sau de către un funcționar autorizat să numească la funcția dată. “Respectarea disciplinei de către funcționarii publici este o condiție necesară pentru o muncă eficientă și stabilă. Respectarea disciplinei presupune ca fiecare funcționar public îndeplinește regulile de conduită tratate de către autoritatea ierarhic superioară, în timp util și de a executa cu acuratețe indicațiile legale ale superiorilor]. Хозяинов А.Г. Механизмы укрепления дисциплины государственных гражданских служащих // Бюллетень Министерства юстиции Российской Федерации. 2005. № 4.

Este interesantă legislația muncii SUA, care reglementează relațiile din domeniul răspunderii disciplinare și anume: există o listă foarte largă de sancțiuni disciplinare pentru angajații serviciului public. Pe lângă demiterea lor, acestea includ: privarea de dreptul de a avansa în grad, reducerea vechimii în serviciu, transferul într-un loc incomod de muncă ca distanță și confort. Într-o serie de instituții de stat, ca măsură disciplinară intervine un sistem de amenzi. Activitatea alene, lipsa de inițiativă duce la o astfel de sancțiune disciplinară ca micșorarea salariului. Informal, dar este de fapt utilizat mecanismul de introducere a salariaților concediați într-o listă “neagră”, care privează persoanele concediate de posibilitatea de a se angaja în alte agenții guvernamentale. Această măsură se aplică în special, în cazurile de concediere din cauza neloialității.

Dacă e să privim problema răspunderii administrativ-disciplinară abordată în literatura de specialitate națională, putem cita opinia cercetătorului Cerchez A. M., care susține că [răspunderea administrativ-disciplinară are ca temei obiectiv abaterile administrative, fără caracter contravențional, reprezentând încălcări, cu vinovăție, ale normelor de drept administrativ. Abaterile administra-

tivă, temei al răspunderii administrativ-disciplinare, constă în neîndeplinirea sau îndeplinirea defectuoasă a obligațiilor care incumbă subiectelor subordonate în raporturile juridice de drept administrativ.] Cerchez A. M. Formele răspunderii juridice în dreptul intern, Teză de doctor în drept, Chișinău, 2016, p. 103

Dacă e să examinăm legislația în vigoare care reglementează sancțiunile administrativ-disciplinare putem desprinde din art.57 a Legii cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr. 158 din 04.07.2008 că constituie abateri disciplinare următoarele:

[a] întârzierea sistematică la serviciu;

b) absențele nemotivate de la serviciu mai mult de 4 ore pe parcursul unei zile lucrătoare;

c) intervențiile în favoarea soluționării unor cereri în afara cadrului legal;

d) nerespectarea cerințelor privind păstrarea secretului de stat sau a confidențialității informațiilor de care funcționarul public ia cunoștință în exercițiul funcției;

e) refuzul nejustificat de a îndeplini sarcinile și atribuțiile de serviciu;

f) neglijența repetată sau tergiversarea sistematică a îndeplinirii sarcinilor;

g) acțiunile care aduc atingere prestigiului autorității publice în care activează;

h) încălcarea normelor de conduită a funcționarului public (vamal);

i) desfășurarea în timpul programului de muncă, a unor activități cu caracter politic, cum ar fi exprimarea sau manifestarea publică a preferințelor politice și favorizarea vreunui partid politic sau vreunei organizații social-politice;

j) încălcarea prevederilor referitoare la obligații, incompatibilități, conflict de interese și restricții stabilite prin lege;

k) încălcarea regulilor de organizare și desfășurare a concursului, a regulilor de evaluare a performanțelor profesionale ale funcționarilor publici;

l) alte fapte considerate ca aba-

teri disciplinare în legislația din domeniul funcției publice

și funcționarilor publici.] Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr. 158 din 04.07.2008, Monitorul Oficial al RM nr. 230-232 din 23.12.2008, art. 57.

Același act normativ prevede la art.58 că [pentru comiterea abaterilor disciplinare, funcționarului public (în cazul studiat colaboratorului vamal) îi pot fi aplicate astfel de sancțiuni disciplinare cum ar fi:

a) avertisment;

b) mustrare;

c) mustrare aspră;

d) suspendarea dreptului de a fi promovat în funcție în decursul unui an;

e) suspendarea dreptului de a fi avansat în trepte de salarizare pe o perioadă de la unu la doi ani;

g) destituirea din funcția publică;

h) retrogradarea în funcție și/sau în grad de calificare.] Legea

cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr. 158 din 04.07.2008, Monitorul Oficial al RM nr. 230-232 din 23.12.2008, art. 58.

Cu o aprofundare în studiul răspunderii administrativ-disciplinare în domeniul Dreptului Vamal ne propunem a analiza normele legale ce reglementează răspunderea administrativă în sfera dreptului vamal și în acest sens avem a reaminti normele Codului muncii al Republicii Moldova nr. 154-XV din 28.03.2003 care prevede la art. 206 anumite particularități caracteristice ale răspunderii administrativ-disciplinare aplicabile atât și în domeniul Dreptului Vamal după cum urmează:

[a] avertismentul;

b) mustrarea;

c) mustrarea aspră;

d) concedierea (în temeiurile prevăzute la art.86 alin.(1) lit.g-r)).] Codul muncii al Republicii Moldova nr. 154-XV din 28.03.2003. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.159-162/648 din 29.07.2003, art. 206.

Din articolul specificat supra, observăm că sunt enumerate sancți-



unile disciplinare care pot fi aplicate de către angajator față de salariat aplicabil și sectorului vamal pentru încălcarea disciplinei muncii. Drept temei legal pentru aplicarea de către angajator față de salariat a sancțiunilor disciplinare servește comiterea din partea acestuia a abaterii disciplinare. [Abatere disciplinară se consideră neîndeplinirea ilegală ori îndeplinirea necuvenită din vina salariatului a obligațiilor de muncă puse pe seama lui, ce atrage după sine aplicarea de către angajator față de acesta a sancțiunilor disciplinare. Ca măsură extremă de sancțiune disciplinară este concedierea (alin. (1) lit. d)). Însă, nu orice concediere se consideră drept sancțiune disciplinară, ci doar cea prevăzută în art. 86 alin. (1) lit. g) - r) CM.] Capșa T. Comentariu științifico – practic la Codul muncii al Republicii Moldova (cu toate modificările și completările operate la 01.03.2014), Chișinău: Universitatea de Studii Europene, 2014, comentariu art. 206.

Totodată, reieșind din prevederile art. 26 al Legii nr. 1150/2000 privind serviciul în organele vamale, colaboratorului vamal îi pot fi aplicate următoarele sancțiuni disciplinare:

- a) observația;
- b) mustrarea;
- c) mustrarea aspră;
- d) retrogradarea în funcție pe un termen de până la 6 luni;
- e) reținerea conferirii gradului special;
- f) preîntâmpinarea că nu corespunde serviciului în conformitate cu rezultatele atestării;
- g) eliberarea din serviciu în organul vamal.] Legea serviciului în organele vamale nr. 1150 din 20.07.2000, Monitorul Oficial al RM nr. 106-108 din 24.08.2000, art. 26.

După Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Statutului disciplinar al factorilor de decizie din organele controlului vamal al Republicii Moldova nr. 746 din 07.08.1997 în cazul în care persoana cu funcție de răspundere din organele vamale comite o în-

călcare a disciplinei de serviciu, șeful trebuie să analizeze cauzele încălcării, să aprecieze gradul și consecințele ei și, în dependență de aceasta, să aplice, după caz, sancțiunea disciplinară. Cu o referire similară a prevederilor Codului Muncii al RM vine și HG specificată mai sus unde la pct. 26 se menționează că în baza faptelor ce au constituit încălcarea disciplinei de serviciu (conform deciziei șefului organului vamal) poate fi întreprinsă o anchetare de serviciu. Astfel, observăm că factorii de decizie din organele vamale poartă răspundere, pentru infracțiunile săvârșite, în conformitate cu legislația în vigoare a Republicii Moldova.

În conformitate cu norma citată mai sus, avem a nota că pentru încălcarea disciplinei de serviciu asupra persoanelor cu funcții de răspundere din organele vamale pot fi aplicate următoarele sancțiuni:

- observație;
- mustrare;
- mustrare aspră;
- retrogradarea din grad cu o treaptă;
- retrogradarea din funcție până la șase luni;
- reținerea acordării gradului personal;
- concedierea.

Ce ține de sancțiunea disciplinară în formă de concediere poate fi aplicată în privința persoanei cu funcții de răspundere din organele vamale pentru:

- neîndeplinirea sistematică și nemotivată a obligațiilor de serviciu;
- dacă asupra persoanei respective au fost aplicate anterior alte sancțiuni disciplinare sau publice;
- absența nemotivată, inclusiv de la locul de muncă, mai mult de trei ore în timpul serviciului;
- prezentarea la serviciu în stare de ebrietate, sub influența substanțelor narcotice sau toxice;
- săvârșirea unui furt, ce prevede răspunderea penală sau administrativă, confirmată prin hotărârea definitivă a judecății, ori prin hotărârea altui organ, de

competența căruia ține aplicarea pedepsei administrative sau altei sancțiuni publice;

- încălcarea gravă a regulilor controlului vamal.

Dacă e să privim ierarhic drepturile angajaților serviciului vamal de a dispune și aplica sancțiuni disciplinare atunci avem a concretiza că Directorul General al Serviciului Vamal are dreptul să [aplice în măsură deplină toate sancțiunile disciplinare, în conformitate cu Statutul disciplinar al factorilor de decizie din organele controlului vamal al Republicii Moldova. Prim-vice-directorul, vicedirectorii generali, șefii de direcții și locțiitorii lor, șefii secțiilor Serviciului Vamal sunt în drept:

- ❖ să facă observație persoanelor cu funcții de răspundere, subordonate lor;

- ❖ să intervină față de conducătorul ierarhic superior cu propuneri referitoare la aplicarea sancțiunilor disciplinare față de persoanele cu funcții de răspundere din Serviciul Vamal și din subdiviziunile vamale din subordone.

Șeful biroului vamal dispune de următoarele drepturi referitor la persoanele cu funcții de răspundere aflate în subordonarea lui:

- să facă observație, să anunțe mustrare sau mustrare aspră;
- să-l retrogradeze, cu excepția persoanelor numite în funcție și eliberate din funcție prin coordonarea cu Serviciul Vamal;
- să intervină față de conducătorul ierarhic superior privind aplicarea altor sancțiuni disciplinare prevăzute de prezentul Statut.

Adjunctul șefului biroului vamal, șeful postului vamal, șeful secției din vamă dispun de următoarele drepturi față de subalterni:

- ✓ să facă observații;
- ✓ să intervină față de șeful ierarhic superior referitor la aplicarea sancțiunilor disciplinare prevăzute de prezentul Statut.] Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Statutului disciplinar al factorilor de decizie din organele controlului vamal al Republicii Moldova nr. 746 din 07.08.1997,



Monitorul Oficial al RM nr. 24-26 din 02.03.2000, cap. VII.

Urmare a cercetării actelor normative putem deduce că legiuitorul accentuează că la aplicarea sancțiunii disciplinare, angajatorul trebuie să țină cont de gravitatea abaterii disciplinare (consecințele negative pentru activitatea serviciului vamal, etc), precum și alte circumstanțe obiective.

Dispozițiile articolului 208 al CM elucidează modul privind aplicarea sancțiunilor disciplinare. Astfel, alin. (1) al art. 208 CM prevede că până la aplicarea sancțiunii disciplinare, angajatorul este obligat să ceară colaboratorului vamal o explicație în formă scrisă privind fapta comisă. În cazul refuzului de a prezenta o astfel de explicație, se consemnează într-un proces-verbal semnat de un reprezentant al angajatorului și un reprezentant al salariaților (dacă colaboratorul este membru al sindicatelor). De regulă, cererea de la salariat a unei explicații în scris privind fapta comisă se face din partea conducătorului/șefului (șeful secției, șeful departamentului, serviciului, etc) nemijlocit al salariatului care a comis fapta, la rândul său, pe numele conducătorului unității este întocmită o notă de serviciu despre abaterea disciplinară comisă de colaboratorul vamal cu anexare la această notă a explicației scrise date de colaborator. Dacă angajatul serviciului vamal refuză să prezinte explicațiile solicitate, în asemenea circumstanțe se întocmește un proces-verbal cu privire la stabilirea refuzului angajatului de a prezenta explicațiile scrise și este anexat la nota de serviciu cu abaterea disciplinară comisă de angajat.

Avem a specifica că în funcție de gravitatea abaterii comise de angajat, organul vamal este în drept să organizeze și o anchetă de serviciu, pe parcursul căreia angajatul are dreptul să dea explicații și să prezinte persoanei împuternicite cu efectuarea anchetei toate probele și justificările pe care le consideră necesare. În vederea efectuării anchetei de serviciu angajatorul este în drept să emită

ordinul său privind numirea unui salariat responsabil din cadrul unității, împuternicit să investigheze cazul, acordându-i anumite drepturi de documentare și punând pe seama lui obligația de a prezenta angajatorului (conducătorului unității, direcției, secției, departamentului) la finalizarea anchetei, în formă scrisă, concluziile și propunerile formulate pe marginea abaterii comise de angajat. La rândul său, angajatul învinovățit poate explica în scris sau verbal poziția sa și prezenta persoanei abilitate cu efectuarea investigației, toate probele de care el dispune cu justificările pe care le consideră necesare.

Dispoziția alin. (1) a articolului 209 CM stabilește că [sancțiunea disciplinară prevăzută la art. 206 alin. (1) CM se aplică, de regulă, imediat după constatarea abaterii disciplinare, dar nu mai târziu de o lună din ziua constatării ei, fără a lua în calcul timpul aflării colaboratorului vamal în concediul anual de odihnă, în concediul de studii sau în concediul medical. Ziua constatării abaterii disciplinare se consideră, de obicei, data întocmirii pe numele conducătorului unității a notei de serviciu privind fapta comiterii acesteia. Aflarea colaboratorului vamal în concediul de odihnă anual (art. 112 - 116 CM), concediul de studii (art. 178 - 181 CM) sau concediul medical (art. 123 CM), în fond, prelungește termenul de o lună, pe parcursul căruia se admite aplicarea sancțiunii disciplinare după depistarea abaterii.] Capșa T. Comentariu științific – practic la Codul muncii al Republicii Moldova (cu toate modificările și completările operate la 01.03.2014), Chișinău: Universitatea de Studii Europene, 2014, comentariu art. 209

Este de notat că art. 210 CM prevede expres modalitatea de aplicare a sancțiunii disciplinare ce este opozabilă și în cadrul raporturilor de drept vamal și anume, avem a remarca că alin. (1) al normei citate subliniază că sancțiunea disciplinară se aplică prin ordin (dispoziție,

decizie, hotărâre), în care se indică în mod obligatoriu:

[a) temeiurile de fapt și de drept ale aplicării sancțiunii;

b) termenul în care sancțiunea poate fi contestată;

c) organul în care sancțiunea poate fi contestată.] Codul muncii al Republicii Moldova nr. 154-XV din 28.03.2003. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.159-162/648 din 29.07.2003, art. 210.

Ordinul, dispoziția, decizia sau hotărârea de sancționare, cu excepția sancțiunii disciplinare sub formă de concediere conform art.206 alin. (1) lit.d) care se aplică cu respectarea art.81 alin.(3), se comunică salariatului, sub semnătură, în termen de cel mult 5 zile lucrătoare de la data emiterii, iar în cazul în care acesta activează într-o subdiviziune interioară a unității serviciului vamal aflate în altă localitate - în termen de cel mult 15 zile lucrătoare și produce efecte de la data comunicării. Refuzul salariatului de a confirma prin semnătură comunicarea ordinului se fixează într-un proces-verbal semnat de un reprezentant al angajatorului și un reprezentant al salariaților. Ordinul (dispoziția, decizia, hotărârea) de sancționare poate fi contestat de salariat în instanța de judecată în condițiile art.355.

O opinie privitoare la esența și particularitățile caracteristice ale răspunderii administrativ-disciplinare în domeniul Dreptului Vamal găsim în lucrarea de Doctor a dlui Botomei V. ce face trimiteri la faptul că sancțiunea disciplinară, cu excepția avertismentului, în cadrul dreptului vamal nu poate fi aplicată decât după cercetarea prealabilă a faptei imputate și după audierea echitabilă a funcționarului vamal de către comisia de disciplină, în termen de cel mult o lună de la data constatării faptei. În cazul în care fapta colaboratorului vamal conține componentele unei abateri disciplinare și ale unei infracțiuni, procedura cercetării de către comisia de disciplină se suspendă până la dispunerea neînceperii urmăririi penale, scoaterii de sub urmărire penală ori încetării urmăririi penale sau până la data la



care instanța de judecată dispune achitarea sau încetarea procesului penal. Comisia de disciplină este obligată să ceară colaboratorului vamal o explicație scrisă privind fapta comisă, urmând ca după cercetarea prealabilă, să propună Serviciului Vamal sancțiunea aplicabilă colaboratorului vamal vinovat. Actul administrativ cu privire la aplicarea sancțiunii disciplinare se aduce la cunoștința colaboratorului vamal în termen de 5 zile de la emitere, sub semnătură.

Totodată, [termenul de acțiune a sancțiunii disciplinare nu poate depăși un an de la data aplicării, cu excepțiile prevăzute de lege. Dacă pe parcursul acestui termen, funcționarul vamal nu va fi supus unei noi sancțiuni disciplinare, se consideră că lui nu i s-a aplicat sancțiune disciplinară. Actul administrativ de sancționare disciplinară poate fi atacat de către funcționarul vamal în instanța de contencios administrativ în modul stabilit de lege.] Boișteanu E., Romandaș N. Dreptul Muncii. Manual, Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 646, 736.

Deci, putem desprinde că pentru neîndeplinirea obligațiilor de serviciu angajații vamali poartă răspundere disciplinară. Răspunderea disciplinară prevede responsabilitatea administrativă și juridică, dar care, de asemenea, este cercetată în normele dreptului vamal. Răspunderea disciplinară a funcționarilor vamali este unul dintre tipurile de răspundere prevăzute de legislația vamală. Răspunderea disciplinară a colaboratorilor vamali survine, de regulă, în cazul unei abateri disciplinare, adică încălcarea de către colaboratorii vamali a regulilor și normelor reglementărilor interne ale muncii sau a altor norme. Această încălcare poate fi exprimată atât în acțiunea ilegală ale colaboratorului vamal, cât și în inacțiune în procesul exercitării atribuțiilor de serviciu. Această încălcare poate fi, de asemenea, săvârșită de către colaboratorii vamali, atât intenționat, cât și din culpă.

Ca urmare a cercetărilor putem afirma cu certitudine că răspunderea

disciplinară a funcționarului vamal poate fi definită ca aplicarea față de el a măsurilor disciplinare pentru acțiuni culpabile sau inacțiune. Răspunderea disciplinară a colaboratorilor vamali presupune aplicarea față de acești angajați a sancțiunilor disciplinare, întrucât în normele administrativ-juridice pentru diferite abateri disciplinare și a altor tipuri de fraude săvârșite de ofițerii vamali.

Răspunderea disciplinară este, așadar, o formă a răspunderii juridice, specifică dreptului muncii și intervine în cazurile în care o persoană încadrată în serviciul vamal săvârșește, cu vinovăție, o abatere de la obligațiile de serviciu – inclusiv normele de comportare – asumate prin contractul de muncă, abateri prin care se încalcă obligația de a respecta disciplina muncii, sau, în alți termeni se lezează ordinea normală a desfășurării procesului de muncă în acea unitate. Dacă aceste condiții sunt îndeplinite cumulativ, răspunderea disciplinară se realizează prin aplicarea, de către organul competent – de regulă, acel organ unipersonal sau colectiv care a încheiat contractul de muncă – a sancțiunilor disciplinare prevăzute de lege.

Astfel, răspunderea administrativ-disciplinară are ca temei obiectiv abaterile administrative, fără caracter contravențional, reprezentând încălcări, cu vinovăție, ale normelor de drept administrativ. Abaterea administrativă, temei al răspunderii administrativ-disciplinare, constă în neîndeplinirea sau îndeplinirea defectuoasă a obligațiilor care incumbă subiectelor subordonate în raporturile juridice de drept administrativ.

Bibliografie:

1. Bălan E. Instituții Administrative, București: CH Beck, 2008.
2. Boișteanu E., Romandaș N. Dreptul Muncii. Manual, Chișinău: Tipografia Centrală, 2015.
3. Botomei V. Răspunderea administrativă: aspecte practico-științifice în plan comparat – Republica Moldova

și România. Teză de Doctor, Chișinău, 2013.

4. Capșa T. Comentariu științific – practic la Codul muncii al Republicii Moldova (cu toate modificările și completările operate la 01.03.2014), Chișinău: Universitatea de Studii Europene, 2014.

5. Cerchez A. M. Formele răspunderii juridice în dreptul intern, Teză de doctor în drept, Chișinău, 2016.

6. Хозяинов А.Г. Механизмы укрепления дисциплины государственных гражданских служащих // Бюллетень Министерства юстиции Российской Федерации. 2005. № 4.

7. Codul muncii al Republicii Moldova nr. 154-XV din 28.03.2003. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.159-162/648 din 29.07.2003.

8. Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Statutului disciplinar al factorilor de decizie din organele controlului vamal al Republicii Moldova nr. 746 din 07.08.1997, Monitorul Oficial al RM nr. 24-26 din 02.03.2000.

9. Iorgovan A. Drept administrativ, vol. III, București: Procardia, 1993.

10. Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr. 158 din 04.07.2008, Monitorul Oficial al RM nr. 230-232 din 23.12.2008.

11. Legea serviciului în organele vamale nr. 1150 din 20.07.2000, Monitorul Oficial al RM nr. 106-108 din 24.08.2000.

12. Regulamentul cu privire la comisia de disciplină, anexa nr.7 la Hotărârea Guvernului nr.201 din 11.03.2009, Monitorul Oficial nr. 55-56 din 17.03.2009.



FALSIFICAREA PRODUSELOR ȘI CONDIȚII DE INCRIMINARE CONFORM ART. 246² alin. (1) C. pen. al RM

Oleg BACIU,

doctorand, Universitatea Liberă Internațională din Moldova

REZUMAT

Infrațiunea de falsificare a produselor incriminată la art. 246² alin. (1) C. pen. al RM nu pune în evidență, prin conținutul său obiectiv, un ansamblu de fapte, iar prin aceasta se identifică doar o incriminare parțială. În context, facem referire la nereglementarea prin intermediul art. 246² alin. (1) C. pen. al RM a faptelor de comercializare, transportare, expediere, păstrare etc. a produselor falsificate.

Cuvinte-cheie: falsificare, fabricare, comercializare, contrafacere, calitate.

FALSIFICATION OF PRODUCTS AND CONFIRMATION CONDITIONS ACCORDING TO ARTICLE 246² (1) C. pen. of the RM

Oleg BACIU,

PhD candidate, The Free International University of Moldova

SUMMARY

The offense of falsification of the products incriminated under the art. 246² par. (1) Criminal Code (C.C.) of the Republic of Moldova does not emphasize, by its objective content, a set of facts, and thus identifies only partial incrimination. In this context, we refer to non-regulation through art. 246² par. (1) C.C. of the RM of trading, transport, dispatching, storage, etc. of counterfeit products.

Keywords: falsification, manufacture, marketing, counterfeiting, quality.

Introducere. Prin Hotărârea Guvernului nr. 1300 din 31 decembrie 1998 a fost aprobat *Regulamentul cu privire la sistarea fabricării și (sau) comercializării (executării, prestării) produselor (proceselor, serviciilor) nestandardizate, de calitate inferioară, retragerea din circulație a produselor falsificate și nimicirea produselor (proceselor, serviciilor) ce prezintă pericol pentru viața și sănătatea consumatorilor și pentru mediul ambiant* [7]. În context, actul normativ în cauză face distincție între:

- produse (proces, servicii) nestandardizate,
- produse (proces, servicii) de calitate inferioară,
- produse falsificate,
- produse (proces, servicii) ce prezintă pericol pentru viața și sănătatea consumatorilor și pentru mediul ambiant [7].

Hotărârea Guvernului nr. 271 din 14 mai 1999 (*Cu privire la măsurile suplimentare pentru neadmiterea producerii și furnizării produselor*

alcoolice falsificate și de calitate inferioară) [8] face diferența între:

- produse alcoolice falsificate,
- produse alcoolice de calitate inferioară.

Legea privind protecția consumatorilor operează cu noțiunile de:

- *produs falsificat (contrafăcut)* – adică produsul, fabricat din alți componente, în alte proporții sau în alte condiții decât cele stabilite în documentele normative, care sunt prezentate drept veritabil;

- *produs, serviciu necorespunzător (defectuos)* – produs, serviciu care nu corespunde cerințelor prescise sau declarate;

- *produs, serviciu periculos* – produs, serviciu care nu poate fi definit ca inofensiv [3]

În opinia noastră, multiplele acte normative adoptate la nivel național nu coroborează perfect între ele, iar incoerențele textuale influențează negativ bunul mers al reglementării relațiilor sociale în acest domeniu și tragerea efectivă la răspundere juridică a persoanelor care admit încălcări în acest context. O primă

incoerență identificată este că falsificarea produsului, așa cum este vizat de *Legea privind protecția consumatorilor* este asociată *contrafacerii produsului*, iar însăși această falsificare (contrafacere) vizează un produs fabricat din alți componente, în alte proporții sau în alte condiții decât cele stipulate în documentele normative. Norma penală, însă, pune în evidență prin falsificarea produselor - fabricarea acestora fără anumite documente, ceea ce, în opinia noastră, oferă multiple nuanțe de interpretare controversată, denaturând semnificația și esența tipică a noțiunii de *falsificare*. De asemenea, operarea paralelă și diferită de la art. 246² alin. (1) C. pen. al RM la art. 246² alin. (2) C. pen. al RM cu noțiunile de *falsificare* și *contrafacere* se face prin detașarea conceptuală însăși de la reglementările prevăzute în *Legea privind protecția consumatorilor* (în vederea analizei acestor deficiențe normative, a fost elaborat acest material științific, care urmează, în opinia noastră, să aibă un curs de analiză sistematică).



Conținut de bază. Conform art. 246² alin. (1) C. pen. al RM este supusă răspunderii penale infracțiunea de falsificare a produselor, adică fabricarea lor în scop de comercializare fără documente de însoțire, proveniență, calitate și conformitate, precum și îndemnarea terților la efectuarea acestei acțiuni, săvârșite în proporții mari [1] (infracțiune ușoară – pedeapsa este: amendă în mărime de la 1350 la 2350 de unități convenționale sau închisoare de până la 1 an (pentru persoanele fizice), amendă de la 4500 la 6000 de unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 1 la 5 ani (pentru persoanele juridice) [1]).

Analiza conținutului normei invocate oferă temei de a interpreta latura obiectivă a infracțiunii în acest caz prin intermediul a două modalități normative [2, p. 249]:

a) falsificarea produselor,

b) îndemnarea terților la efectuarea acestei acțiuni.

a) Referitor la falsificarea produselor (în fapt este vizată și ca element care conturează noțiunea marginală a infracțiunii – **falsificarea și contrafacerea produselor**), art. 246² alin. (1) C. pen. al RM îi oferă o detaliere normativă (prin intermediul dispoziției descriptive) și anume falsificarea produselor este definită ca fiind fabricarea lor în scop de comercializare fără documente de însoțire, proveniență, calitate și conformitate [1].

Autorii S. Brînză și V. Stati pun în evidență un ansamblu de modalități faptice prin care se poate manifesta falsificarea produselor, și anume: îndepărtarea din produs a uneia sau mai multor componente naturale; introducerea în produs a unor substanțe în scopul de a mări cantitatea de produs, în detrimentul calității acestuia; introducerea în produs a unor componenți mai ieftini în locul celor mai scumpi; modificarea în produs a proporției normale de componente chimice specifice; introducerea în produs a unor substanțe nespecifice și nici normale naturii acestora; înlocuirea în produs a unor componente naturale cu altele sintetice sau ar-

tificiale, în lipsa unui aviz sanitar favorabil; introducerea în produs a aditivilor, fără a-i arăta pe etichetă; remanierea sau recondiționarea unui produs degradat sau viciat, în scopul mascării defectelor care ar fi evidențiat proprietățile necorespunzătoare ale produsului respectiv; falsificarea completă a produsului prin asocierea unor componente chimice asemănătoare celor din care se obține produsul natural etc. [2, p. 249-250; 6, p. 454-455]

În context, susținem că toate modalitățile faptice ale infracțiunii de falsificare a produselor nu pot identifica o listă completă, moment care impune, de fiecare dată, evaluarea raportării modalității faptice la anumite condiții de incriminare, care le particularizează sub aspectul falsificării produselor. În acest sens, art. 246² alin. (1) C. pen. al RM indică la stabilirea cumulativă a:

▪ fabricării produselor în scop de comercializare fără documente de însoțire,

▪ fabricării produselor în scop de comercializare fără documente de proveniență,

▪ fabricării produselor în scop de comercializare fără documente de calitate,

▪ fabricării produselor în scop de comercializare fără documente de conformitate.

În conformitate cu art. 7 alin. (2) din *Legea privind protecția consumatorilor* [3], produsele puse la dispoziție pe piață trebuie să fie însoțite de certificate de conformitate sau de declarații de conformitate, de alte documente conform legii. În același demers normativ (art. 7 alin. (3)-(8) din *Legea privind protecția consumatorilor*) se prevede că:

• se interzice **producerea**, depozitarea, punerea la dispoziție pe piață și comercializarea produselor, prestarea serviciilor care nu corespunde cerințelor esențiale, prevăzute în reglementările tehnice aplicabile sau în documentele normative, ori care, utilizate în condiții normale, pot pune în pericol viața, sănătatea, ereditatea și securitatea consumatorilor;

• se interzice **producerea**, importul, punerea la dispoziție pe

pieță, depozitarea, expunerea în comercializare și comercializarea **produselor falsificate (contrafăcute)**;

• se interzice **producerea**, punerea la dispoziție pe piață, depozitarea, expunerea în comercializare și comercializarea produselor, prestarea serviciilor cu încălcarea cerințelor de calitate stabilite de documentele normative;

• se interzice punerea la dispoziție pe piață, depozitarea, expunerea în comercializare și comercializarea produselor, prestarea serviciilor **în lipsa certificatului de conformitate sau declarației de conformitate**, precum și **în lipsa documentelor de proveniență**, dacă legislația prevede aceasta, sau cu utilizarea ilegală a mărcii de conformitate;

• se interzice importul, punerea la dispoziție pe piață și comercializarea produselor cu termenul de valabilitate expirat;

• se interzice modificarea termenului de valabilitate indicat pe produs, pe etichetă, pe ambalaj sau în documentele de însoțire.

Este evident că nu toate prohibițiile invocate la art. 7 alin. (3)-(8) din *Legea privind protecția consumatorilor* sunt incidente faptului infracțional indicat la art. 246² alin. (1) C. pen. al RM. De asemenea, este cert că modalitățile prevăzute la art. 246² alin. (1) C. pen. al RM nu se regăsesc expres reflectate în conținutul prohibițiilor prevăzute de art. 7 din *Legea privind protecția consumatorilor*.

Însă, după o analiză corelativă a prohibițiilor enunțate în art. 7 alin. (3)-(5) din *Legea privind protecția consumatorilor* se constată că modalitățile normative prevăzute la art. 246² alin. (1) C. pen. al RM se identifică în limitele celor dintâi, și anume:

- *prohibiția de producere a produselor care nu corespunde cerințelor esențiale, prevăzute în reglementările tehnice aplicabile sau în documentele normative*;

- *prohibiția de producere a produselor falsificate (contrafăcute)*;

- *prohibiția de producere a produselor cu încălcarea cerințelor de calitate stabilite în documentele normative*.



Este incoerentă prohibiția referitoare la *punerea la dispoziție, depozitarea, expunerea în comercializare și comercializarea produselor; prestarea serviciilor în lipsa certificatului de conformitate sau declarației de conformitate, precum și în lipsa documentelor de proveniență* prin corelarea la textul art. 246² alin. (1) C. pen. al RM, pe măsură ce în normativul penal este prevăzută doar *fapta de fabricare în scop de comercializare*.

În corespundere cu art. 7 alin. (9) din *Legea privind protecția consumatorilor, producătorul este obligat să indice în documentele de însoțire a produsului, serviciului, pe etichetă sau prin alte modalități, regulile de utilizare, depozitare și transport în siguranță a produsului, serviciului [...]*.

Conform textului art. 25 alin. (1) din *Legea privind protecția consumatorilor, informarea consumatorilor despre produsele, serviciile oferite se realizează, în mod obligatoriu, prin elemente de identificare și prin indicarea caracteristicilor acestora, care se înscriu la vedere și explicit pe produs, etichetă, ambalaj sau în cartea tehnică, în instrucțiunile de exploatare ori în alte documente de însoțire a produsului, serviciului, după caz, în funcție de destinația acestora*. În fapt, ar rezulta din acest ultim conținut normativ precum că documentele de însoțire a produsului sunt: eticheta, ambalajul, cartea tehnică, instrucțiunile de exploatare etc. Acest temei de interpretare nu este pertinent la o analiză corelativă a art. 7 alin. (8)-(9) din *Legea privind protecția consumatorilor*, care prevede: *se interzice modificarea termenului de valabilitate indicat pe produs, pe etichetă, pe ambalaj sau în documentele de însoțire*. Producătorul este obligat să indice **în documentele de însoțire a produsului, serviciului, pe etichetă**, sau prin alte modalități, regulile de utilizare, depozitare și transport în siguranță a produsului, serviciului. În acest sens, documentele de însoțire a produsului sunt acele acte care pun în evidență în mod expres *instrucțiunile de instalare, utilizare, regulile de păstrare a produselor*

(art. 12 alin. (4) din *Legea privind protecția consumatorilor* [3]).

Potrivit art. 7 alin. (2), (6) din *Legea privind protecția consumatorilor, produsele puse la dispoziție pe piață trebuie să fie însoțite de certificate de conformitate sau de declarații de conformitate, de alte documente conform legii; se interzice punerea la dispoziție pe piață, depozitarea, expunerea în comercializare și comercializarea produselor; prestarea serviciilor în lipsa certificatului de conformitate sau declarației de conformitate, precum și în lipsa documentelor de proveniență, dacă legislația prevede aceasta, sau cu utilizarea ilegală a mărcii de conformitate* [3].

În corespundere cu art. 1 din *Legea privind protecția consumatorilor, declarația de conformitate este definită ca fiind asigurare scrisă, bazată pe o decizie luată în urma unei evaluări, prin care producătorul sau reprezentantul său autorizat confirmă cu certitudine că produsul este conform cu cerințele specificate* [3]. *Calitatea presupune ansamblu de caracteristici ale unui produs, serviciu, care îi conferă aptitudinea de a satisface, conform destinației, necesitățile explicite sau implicite*.

O condiție de incriminare a infracțiunii prevăzute de art. 246² alin. (1) C. pen. al RM este ca valoarea produsului infracțional să depășească proporțiile mari. În corespundere cu art. 126 alin. (1) C. pen. al RM, *se consideră proporții mari valoarea bunurilor [...] fabricate [...], care depășește 20 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei*. Este adevărat, după cum menționează autorii S. Brînză și V. Stati, *dacă valoarea produsului infracțiunii este mai mică, aplicabil va fi art. 283 alin. (1) din C. con. al RM* [4]. Potrivit art. 283 alin. (1) C. con. al RM, este supusă răspunderii contravenționale *falsificarea produselor, adică fabricarea lor în scop de comercializare fără documente de însoțire, proveniență, calitate și conformitate, dacă această faptă nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii* [4].

Intervine, în context, delimitarea între contravenția prevăzută de art. 283 alin. (1) C. con. al RM și cea stipulată la art. 344 alin. (2) lit. b) C. con. al RM, care prevede *producerea, depozitarea, punerea la dispoziție pe piață și comercializarea produselor, prestarea serviciilor cu încălcarea cerințelor esențiale (cerințe privind asigurarea inofensivității produselor și serviciilor pentru viața, sănătatea, ereditatea și siguranța oamenilor) și/sau cu încălcarea cerințelor privind protecția intereselor consumatorilor (cerințe privind informația despre compoziția, destinația, originea și calitatea produselor, masa netă și volumul produselor, termenul de valabilitate indicat pe produs, pe etichetă, pe ambalaj sau în documentația de însoțire), stipulate în acte normative*. În sensul art. 344 alin. (2) C. con. al RM se are în vedere nu falsificarea produselor, dar producerea acestora cu încălcarea unor cerințe esențiale, care se referă în particular la inofensivitatea acestora pentru viața, sănătatea, ereditatea și siguranța oamenilor. De asemenea, după cum constată, pe drept cuvânt autorul V. Stati, nu intră sub incidența răspunderii penale în baza art. 246 alin. (1) C. pen. al RM fapta de neanunțare imediată de către prestator a autorității competente, precum și a producătorului, despre existența oricărui produs, folosit la prestarea serviciului, de care are cunoștință că este falsificat. Se menționează, în context, că răspunderea intervine anume conform art. 344 alin. (2) C. con. al RM [6, p. 456].

O analiză a elementului material al infracțiunii prevăzute de art. 246² alin. (1) C. pen. al RM în corelație definitivă cu cel indicat la art. 246² alin. (2) C. pen. al RM (*deși cel din urmă nu constituie obiect al cercetării prin prezentul material științific*), pune în evidență anumite incoerențe de interpretare textuală a noțiunii de falsificare. Or, după cum remarcă autorul M. Hotca, prin falsificarea de mărfuri sau orice alte produse urmează a se înțelege atât contrafacerea, cât și alterarea [5, p. 1401]. Și acest fapt rezultă chiar din analiza sistematică a art. 246² alin.



(1) C. pen. al RM și art. 246² alin. (2) C. pen. al RM. În conformitate cu art. 246 alin. (1) C. pen. al RM, este supusă răspunderii penale *falsificarea produselor*, interpretată ca fiind -*fabricarea produselor în scop de comercializare fără documente de însoțire, proveniență, calitate și conformitate, precum și îndemnarea terților la efectuarea acestei acțiuni, săvârșite în proporții mari*, iar art. 246 alin. (2) C. pen. al RM, care operează cu noțiunea marginală de *contrafacere a produselor*, face remarca că prin aceasta se înțeleg aceleași acțiuni specificate la alin. (1). În context, este evident, că legiuitorul a avut în vedere prin contrafacerea din art. 246² alin. (2) C. pen. al RM – aceeași falsificare enunțată obiectiv la art. 246² alin. (1) C. pen. al RM. În acest sens, autorul V. Stati, descriind latura obiectivă a infracțiunii prevăzute de art. 246² alin. (2) C. pen. al RM, așa și menționează că aceasta constă în *fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de fabricare ilegală a produselor care constituie sau includ un obiect de proprietate intelectuală protejat ori de îndemnare a terților la fabricarea ilegală a produselor care constituie sau includ un obiect de proprietate intelectuală protejat, săvârșite în proporții mari* [6, p. 464]. De asemenea, *Legea privind protecția consumatorilor* operează cu același conținut în sensul noțiunii de *produs falsificat (contrafăcut)* – adică produsul, fabricat din alți componenți, în alte proporții sau în alte condiții decât cele stabilite în documentele normative, care este prezentat drept veritabil [3]. În acest sens, în opinia noastră, nu urma a se face o delimitare normativă în context penal între falsificare și contrafacere, ele fiind în contextul legii operate cu aceeași semnificație juridică.

b) Referitor la *îndemnarea terților la efectuarea acestei acțiuni* se înțelege orice manifestare obiectivă de convingere, stimulare a interesului unei terțe persoane (să impulsioneze [6, p. 456]) ca aceasta să fabrice produse *fără documente de însoțire, fără documente de proveniență, fără documente de calitate*

și *fără documente de conformitate*.

Interpretarea și evaluarea textului normativ al infracțiunii de falsificare a produselor prevăzute de art. 246² alin. (1) C. pen. al RM identifică situația că dacă are loc comercializarea, transportarea, păstrarea etc. a produselor, care sunt rezultatul unor acțiuni de falsificare, această comercializare, transportare, păstrare etc. nu sunt supuse răspunderii penale în baza art. 246² alin. (1) C. pen. al RM. Este evident, după cum remarcă V. Stati, aceste ultime acțiuni se manifestă obiectiv doar după consumarea infracțiunii de falsificare a produselor, antrenând ideea că ele se situează în afara cadrului componenței infracțiunii în cauză [6, p. 457]. În opinia noastră, rezultând din analiza desfășurată anterior, se impune o anagajare a răspunderii penale mai extinse în acest caz, fiind coroborată norma penală atât cu reglementările conținute în C. con. al RM, precum și în art. 7 alin. (2) din *Legea privind protecția consumatorilor* [3; 6, p. 457].

Infracțiunea de falsificare a produselor prevăzută de art. 246² alin. (1) C. pen. al RM este susceptibilă de a avea faze de desfășurare (atât pregătirea infracțiunii, cât și tentativă la infracțiune), precum și să se manifeste prin diferite forme de participație penală. Este important a consemna, în contextul participației penale, că *îndemnul terților la falsificarea produselor urmează a fi identificat ca faptă nemijlocită a autorului infracțiunii*, excluzându-se stabilirea unei modalități atipice a activității infracționale.

Concluzii

1. Art. 246² alin. (1) C. pen. al RM pune în evidență prin falsificarea produselor - fabricarea acestora fără anumite documente, ceea ce oferă multiple nuanțe de interpretare controversată, denaturând semnificația și esența noțiunii de falsificare.

2. În acest sens, nu urma a se face o delimitare normativă între falsificare și contrafacere, ele fiind în contextul legii operate cu aceeași semnificație juridică.

3. Rezultând din analiza desfășurată anterior, se impune o

anagajare a răspunderii penale mai extinsă referitor la produsele falsificate, punându-se în evidență normativă, pe lângă elementul material de falsificare, și pe cel de transportare, deținere etc. a acestor produse falsificate. De fapt, în acest mod s-ar admite o coroborare a normei penale atât cu reglementările conținute în C. con. al RM, precum și cu art. 7 alin. (2) din *Legea privind protecția consumatorilor*.

4. Este incoerentă prohibiția referitoare la *punerea la dispoziție, depozitarea, expunerea în comercializare și comercializarea produselor, prestarea serviciilor în lipsa certificatului de conformitate sau declarației de conformitate, precum și în lipsa documentelor de proveniență* prin corelarea la textul art. 246² alin. (1) C. pen. al RM, pe măsură ce în normativul penal este prevăzută doar fapta de fabricare în scop de comercializare.

5. Infracțiunea de falsificare a produselor prevăzută de art. 246² alin. (1) C. pen. al RM este susceptibilă de a avea faze de desfășurare (atât pregătirea infracțiunii, cât și tentativă la infracțiune), precum și să se manifeste prin diferite forme de participație penală.

6. În contextul participației penale în cazul infracțiunii de falsificare a produselor (art. 246² alin. (1) C. pen. al RM), *îndemnul terților la falsificarea produselor urmează a fi identificat ca faptă nemijlocită a autorului infracțiunii*, excluzându-se stabilirea unei modalități atipice a activității infracționale.

Referințe bibliografice:

1. Codul penal al Republicii Moldova din 18.04.2002, nr. 985-XV. În vigoare la 12.06.2002. În: MO al RM nr. 128-129, art. 1012 din 13.09.2002. Republicat în: MO al RM nr. 72-74, art. 195 din 14.04.2009.
2. Brînză S., Stati V. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău: S.n., 2015. 1300 p.
3. *Legea privind protecția consumatorilor* nr. 105-XV din 13.03.2003. În vigoare la 27.10.2003. Republicat în: MO al RM nr. 176-181, art. 513, din 21.10.2011. În: MO al RM nr. 126-131, art. 507, din 27.06.2003.



4. Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218-XVI din 24.10.2008. În vigoare la 31.05.2009. Republicat în: MO al RM nr. 78-84, art. 100, din 17.03.2017. În: MO al RM nr. 3-6, art. 15, din 16.01.2009.

5. Hotca M. A. Codul penal. Comentarii și explicații. București: Editura C.H. Beck, 2007. 1593 p.

6. Stati V. Infrațiuni economice Note de curs. Ediția a II-a, revizuită și actualizată până la data de 1 iulie 2016. Chișinău: CEP USM, 2016. 622 p.

7. Hotărârea Guvernului din 31 decembrie 1998, nr. 1300. Regulamentul cu privire la sistarea fabricării și (sau) comercializării (executării, prestării) produselor (proceselor, serviciilor) nestandardizate, de calitate inferioară, retragerea din circulație a produselor falsificate și nimicirea produselor (proceselor, serviciilor) ce prezintă pericol pentru viața și sănătatea consumatorilor și pentru mediul ambiant. În: MO al RM nr. 005 din 21.01.1999. <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=298693&lang=1>. Vizitat: 22.09.2017.

8. Hotărârea Guvernului din 14 mai 1996, nr. 271, cu privire la măsurile suplimentare pentru neadmiterea producerii și furnizării produselor alcoolice falsificate și de calitate inferioară. În: MO al RM nr. 40-41, art. 335, din 20.06.1996.

Recenzent:

Viorel V. BERLIBA,
conferențiar universitar,
doctor habilitat în drept

DATE DESPRE AUTOR:
Oleg BACIU,
angajat CNA
Tel.: 079693633
e-mail: vest3@mail.ru

ABOUT THE AUTHOR:
Oleg BACIU
Position: employed at NAC
Phone: 079693633
e-mail: vest3@mail.ru

CZU 343.346

INFRAȚIUNEA DE FALSIFICARE A ELEMENTELOR DE IDENTIFICARE A AUTOVEHICULELOR ȘI ALTE INFRAȚIUNI: ASPECTE CORELATIVE

Vasile CONȚESCU,

doctorand, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei

Vitalie SPATARI,

doctorand, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei

REZUMAT

În procesul de încadrare juridică corectă a infracțiunii de falsificare a elementelor de identificare a autovehiculelor (art. 276 C. pen. al RM), un rol semnificativ îl comportă determinarea semnelor care delimitează ori pun în acțiune corelarea acestei infracțiuni cu alte infracțiuni omogene (în particular, semnul care vizează documentele de identificare a autovehiculelor). Cunoașterea semnelor în cauză implică respectarea tiparului normativ al infracțiunii, în particular a temeiului juridic al răspunderii penale.

Cuvinte-cheie: falsificare, elemente de identificare, vehicul, infracțiuni omogene, corelare.

THE OFFENCE OF FALSIFYING THE IDENTIFICATION ELEMENTS OF VEHICLES AND OTHER OFFENCES: CORRELATIVE ASPECTS

Vasile CONȚESCU,

PhD candidate, Institute of Legal and Political Research of the Academy of Sciences of Moldova

Vitalie SPATARI,

PhD candidate, Institute of Legal and Political Research of the Academy of Sciences of Moldova

SUMMARY

In the process of correctly framing the crime of falsification of vehicle identification elements (article 276 of the Criminal Code of RM) a significant role is played by the determination of the signs that delimit or bring into action the correlation of this crime with other homogenous crimes (in particular, sign that covers vehicle identification documents). Knowing the signs of this issue implies respecting the normative pattern of the offense, in particular the legal basis of criminal liability.

Keywords: falsification, identification elements, vehicle, homogenous crimes, correlation.

Introducere. Falsificarea elementelor de identificare ale autovehiculelor comportă particularități corelative cu mai multe fapte infracționale incriminate, fapt care antrenează necesitatea delimitării clare a acestor infracțiuni ori conturării limitelor de corelare a acestora.

În particular, o legătură individuală și specifică intervine între infracțiunea de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculelor și infracțiunile de *fals în acte publice* (art. 332 C. pen. al RM) sau *confeccionarea, deținerea, vânzarea sau folosirea documentelor oficiale, a imprimatelor, ștam-*



pilelor sau sigiliilor false (art. 361 C. pen. al RM).

De asemenea, după cum am indicat într-un articol științific publicat anterior, din analiza elementelor incluse în pașaportul tehnic al unui autovehicul, se stabilește o distincție între:

- elemente de identificare a titularului vehiculului (C1.1; C1.2; C1.3; C4);

- elemente de identificare a vehiculului pe baza pașaportului tehnic (A; B; F1; G);

- elemente de identificare a vehiculului (D1; D2; D3; E; E1; E2; Q; R; X);

- elemente de identificare a pașaportului tehnic (H; I; Z).

Și dacă pentru încadrarea juridică corectă a infracțiunii prevăzute de art. 276, C. pen. al RM nu are importanță falsificarea elementelor de identificare ale titularului în pașaportul tehnic, falsificarea elementelor de identificare a vehiculelor pe baza pașaportului tehnic, falsificarea elementelor de identificare a pașaportului tehnic, acestea pot fi, după caz, incidente altor conținuturi normative ale infracțiunii ori modalităților normative ale acestor infracțiuni (momente care se vor regăsi interpretate în conținutul articolului științific respectiv).

Conținut de bază. Prin semnificația sa faptică, falsificarea elementelor de identificare ale autovehiculului (art. 276 C. pen. al RM [1]), în marea majoritate a cazurilor, este însoțită direct și nemijlocit de comiterea altor infracțiuni sau constituie premisă favorabilă pentru acestea.

Astfel, este prioritar a consemna faptul că unica formă generică de manifestare obiectivă a infracțiunii de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculului este însăși *falsificarea*, manifestată prin *ștergere, înlocuire sau modificare*. Or, folosirea autovehiculului cu un element de identificare prevăzut de art. 276, C. pen. al RM fals nu completează conținutul vreunei incriminări penale. În opinia autorilor S. Brînză și V. Stati, acțiunea de folosire cu bună știință a unui autovehicul cu numărul carose-

riei, șasiului sau motorului auto fals este sancționată în baza legii contravenționale [2, p. 509; 4, p. 252] (art. 229 C. con. al RM [3]).

Elementele de identificare ale autovehiculelor (numărul caroseriei, numărul șasiului, numărul motorului) sunt imprimare respectiv pe caroserie, șasiu, motor, iar ulterior sunt preluate și fixate în pașaportul tehnic al autovehiculului. În acest context, poate avea loc:

a) doar falsificarea elementelor de identificare ale autovehiculului (numărul caroseriei, numărul șasiului, numărul motorului), fără o falsificare a pașaportului tehnic (spre exemplu, se falsifică aceste elemente de identificare ale autovehiculului în baza unui pașaport de înmatriculare a unui alt autovehicul înregistrat în modul corespunzător și care este veridic, dar, pentru a se racorda posibilitatea utilizării acestui pașaport tehnic la autovehiculul respectiv, se falsifică unele sau toate elementele de identificare ale autovehiculului);

b) doar falsificarea pașaportului tehnic al autovehiculului, inclusiv numărul caroseriei, numărul șasiului, numărul motorului, fără o falsificare propriu-zisă a elementelor de identificare ale autovehiculelor (în speță, falsificarea vizează doar pașaportul tehnic referitor la elementele de identificare ale autovehiculului, nu și înseși aceste elemente de identificare ale autovehiculului);

c) atât falsificarea elementelor de identificare ale autovehiculelor, cât și falsificarea pașaportului tehnic, inclusiv referitor la aceste elemente de identificare ale autovehiculului.

În dependență de situația faptică de manifestare a comportamentului infracțional (lit. a)-c) prevăzute anterior, încadrarea juridică a acestui comportament poate lua diferite forme.

În situația a) poate fi reținută doar infracțiunea prevăzută de art. 276 C. pen. al RM. Or, după cum menționează autorii S. Brînză și V. Stati, *este posibil ca elementul de identificare al autovehiculului, pe care îl falsifică făptuitorul, să nu coincidă cu elementul de identifi-*

care respectiv înscris în certificatul de înmatriculare și în alte documente de rigoare [4, p. 252-253; 2, p. 509].

În situația b) se identifică doar infracțiunea de fals în acte publice (art. 332 C. pen. al RM) sau confecționare, deținere, vânzare sau folosire a documentelor oficiale, a imprimatelor, ștampilelor sau sigiliilor false (art. 361 C. pen. al RM). Folosirea acestor documente false (în particular, pașaportul tehnic al autovehiculului) este incidentă *exclusiv* conținutului normativ al infracțiunii prevăzute de art. 361 C. pen. al RM.

Anumite particularități conceptuale le comportă situația c). După cum consemnează autorii autohtoni S. Brînză și V. Stati, *nu se exclude posibilitatea ca făptuitorul să falsifice și elementele de identificare ale autovehiculului, și informația documentară privind elementul de identificare al autovehiculului*. În acest ultim caz, susținem pe deplin opinia autorilor citați, că se va reține prezența unui concurs real de infracțiuni: art. 276 C. pen. al RM și art. 361 C. pen. al RM [2, p. 509, 4, p. 253] sau art. 332 C. pen. al RM.

În acest context, putem invoca asupra corectitudinii soluției pronunțate de către instanța de judecată în speță în care, *X, în vara anului 2010, acționând în scopul legiferării aflării pe teritoriul Republicii Moldova și atribuirea numerelor de înmatriculare ale Republicii Moldova prin scheme frauduloase a automobilelor „BMW 728”, caroserie WBA-GE410X0DN18550, a.f. 1999 cu n.î. lituanienne EGA 757 și „Mercedes 140”, cu n.î. lituanienne AES 600, a.f. 1994, care sunt interzise de a fi introduse în Republica Moldova, reieșind din prevederile art. 10 din Legea nr.1569 din 20 decembrie 2002 privind modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova de către persoane fizice, ținând cont de faptul, că termenul de exploatare depășește 7 ani, a întreprins acțiuni intenționate privind punerea în aplicare a schemelor infracționale și anume: în luna iulie-august 2010*



X, acționând împreună cu alte persoane, a procurat și deținut certificatul de înmatriculare fals al automobilului „BMW 728”, caroserie WBAGE410X0DN18550, a.f. 1999, unde în calitate de proprietar era înscris X, iar n.î. era indicat AN AK 090, totodată au perfectat și certificat de înmatriculare fals și n.î. CLY 988 al automobilului „Mercedes 140”, a.f. 1994, care de facto a fost introdus temporar pe teritoriul Republicii Moldova de către XI, având înmatricularea în Lituania [5]. Ulterior, în perioada august 2010 - februarie 2011, X, acționând împreună cu alte persoane în scopul criminal nominalizat, au întocmit un alt plan criminal privind legiferarea aflării pe teritoriul Republicii Moldova și atribuirea numerelor de înmatriculare ale Republicii Moldova prin scheme frauduloase a automobilelor „BMW 728”, caroserie WBAGE410X0DN18550, a.f. 1999 cu n.î. lituaniene EGA 757 și „Mercedes 140” cu n.î. lituaniene AES 600, a.f. 1994. Astfel, prin intermediul X2, prin încălcarea prevederilor Legii nr. 982 din 11 mai 2000 privind accesul la informație, a acumulat și ridicat ilegal date cu caracter personal din sistemul de căutare „ACCES” referitor la X3, care deținând mijloc de transport de marca similară cu a lui X - BMW-728, a.f. 1999, caroserie nr. WBAGE410X0DN19102, n.î. TT 8471 a emigrat din Republica Moldova în Ucraina, iar utilizând o procură falsă din numele X3 privind acordarea imputernicirilor respective lui X, a reclamat la Direcția Poliție Rutieră a MAI pierderea certificatului de înmatriculare al automobilului BMW cu n.î. TT 84 71, a perfectat plăcuțe cu n.î. TT 8471, iar acționând împreună cu persoane neidentificate de organul de urmărire penală, a modificat artizanal numărul de caroserie al automobilului „BMW 728” caroserie WBAGE410X0DN18 550, a.f. 1999 cu n.î. lituaniene EGA 757, obținând numărul caroseriei automobilului X3 - WBAGE410X0DN19102, încercând prin intermediul unei persoane neidentificate să înregistreze dreptul de proprietate al

automobilului de model „BMW 728” cu numărul caroseriei WBAGE410X0DN19102, n.î. TT 8471 pe numele lui X [5].

Acțiunile lui X au fost încadrate în baza art. 361 alin. (2) lit. b) C. pen. al RM și în baza art. 276 alin. (2) lit. b) C. pen. al RM [5].

Am menționat anterior faptul că conținutul infracțiunii prevăzute de art. 276, C. pen. al RM vizează doar falsificarea prin ștergere, înlocuire sau modificare, și anume a unor elemente de identificare ale autovehiculului (E, E1, E2, P5). În cazul în care are loc falsificarea elementelor de identificare ale autovehiculelor concomitent cu falsificarea certificatului de înmatriculare referitor la aceste și alte elemente de identificare ale autovehiculului (și nu numai), acestea pot fi premise favorabile pentru comiterea unor altor infracțiuni. Astfel, în speța redată anterior, activitatea infracțională a lui X a continuat, și anume: în luna octombrie 2010, acționând în scopul dobândirii ilicite a bunurilor altei persoane, abuzând de încrederea lui X4, prin înșelăciune, sub pretextul înmatriculării legale în Republica Moldova a automobilului acestuia - „Mercedes 140” cu n.î. lituaniene AES 600 și perfectării actelor de înregistrare a automobilului, a dobândit de la X4 bani în sumă de 1500 Euro, pe care i-a însușit, cauzându-i părții vătămate X4 o dauna materială considerabilă [5].

Acțiunile lui X au fost încadrate (pe lângă infracțiunile prevăzute de art. 361, art. 276 C. pen. al RM) și în baza art. 190 alin. (2) lit. c) C. pen. al RM (escrocherie, săvârșită cu cauzarea de daune în proporții considerabile) [5].

Falsificarea unor elemente de identificare ale autovehiculului din pașaportul tehnic al autovehiculului, în particular anul fabricației (B) sau capacitatea motorului, cm³ (P1) pot constitui premise favorabile pentru comiterea infracțiunilor de contrabandă (art. 248 C. pen. al RM – dacă se falsifică spre exemplu anul fabricației autovehiculului, pentru a favoriza punerea acestui autovehicul la evidență) sau de eschivare de achitarea plăților

vamale (art. 249 C. pen. al RM – când are loc falsificarea elementului de identificare a autovehiculului - capacitatea motorului, c³). Falsificarea însăși a acestor elemente de identificare ale autovehiculului din pașaportul tehnic nu completează conținutul infracțiunilor prevăzute de art. 248, respectiv, art. 249, C. pen. al RM, fiind încadrată juridic în baza art. 361 sau art. 332 C. pen. al RM. Folosirea acestor acte false (în particular pașaportul tehnic al autovehiculului) în contextul comiterii infracțiunii de contrabandă sau eschivare de la achitarea plăților vamale este incidentă pe deplin acestor incriminări penale, nefiind necesară o încadrare suplimentară în baza altor norme. Or, în cazul în care, însă, a avut loc și falsificarea propriu-zisă a unor elemente de identificare ale autovehiculului (numărul motorului, numărul caroseriei, numărul șasiului), faptele pot identifica o încadrare juridică prin concurs: contrabandă (art. 248 C. pen. al RM) sau eschivare de la achitarea plăților vamale (art. 249 C. pen. al RM), fals de acte publice (art. 332 C. pen. al RM) sau confecționarea documentelor oficiale false (art. 361 C. pen. al RM), falsificarea elementelor de identificare ale autovehiculului (art. 276 C. pen. al RM).

În speța, instanța de fond a constatat că X, într-o perioadă nedeterminată de timp, fiind în înțelegere prealabilă și împreună cu persoane necunoscute organului de urmărire penală, urmărind scopul introducerii prin contrabandă pe teritoriul Republicii Moldova a camionului de model DAF XF 105, în afara teritoriului vamal al Republicii Moldova, a organizat și a dirijat falsificarea numerelor de identificare a camionului de model DAF 105 XF cu numărul șasiului XLRTE47XS0E691062, care conform informației parvenite de la autoritățile Franței a fost furat la 16.11.2008 de pe teritoriul Franței și la care au fost stanțate prin metodă mecanică numerele de identificare a camionului înregistrat în Republica Moldova de model DAF 105 XF cu n.î. CNK 084, cu numărul șasiului XLRTE47XS0E713872, iar



numărul motorului W 22676 [6]. În continuarea acțiunilor sale infracționale, la începutul lunii februarie 2009 X, urmărind scopul realizării intenției sale infracționale, i-a propus lui XI să se deplaseze împreună în Republica Polonă pentru a lua două camioane cu care urma să se deplaseze în România pentru a le încărca cu marfă, după care cu camioanele date să se deplaseze în Republica Moldova, fără a-l informa pe acesta despre caracterul ilegal al acțiunilor sale. Ulterior la 04.02.2009, împreună cu XI, s-au deplasat în Republica Polonă unde au luat două camioane dintre care unul de model DAF cu n.î. CNK 084. Tot la propunerea lui X și după primirea documentelor și cheilor pentru camion, XI a urcat la volanul camionului de model DAF cu n.î. CNK 084 și împreună cu X au plecat în România unde, urmărind scopul tănuirii urmelor infracțiunii, la indicația unei persoane necunoscute, X a organizat încărcarea camioanelor menționate cu marfă, iar după încărcarea camioanelor XI, la indicația lui X și împreună cu acesta, s-au deplasat în direcția Republicii Moldova la PTF Leușeni. La 12.02.2009, ora 23:00 X, continuând acțiunile sale infracționale, urmărind scopul introducerii prin contrabandă a camionului de model DAF 105XF, i-a dat indicații lui XI să treacă frontiera Republicii Moldova prin PTF Leușeni, fapt ce și a fost realizat de către acesta la data și ora indicată [6]. X a fost recunoscut culpabil în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 248 C. pen. al RM, art. 276 C. pen. al RM, art. 325 C. pen. al RM (împrejurările comiterii acestei din urmă infracțiuni nu au fost enunțate în conținutul speței anterioare).

Prin prisma modalităților faptice de manifestare a infracțiunii de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculelor, se poate constata faptul că orice falsificare a acestor elemente de identificare vis-a-vis de diferite autovehicule completează conținuturi diferite de infracțiuni și calificate conform regulilor concursului de infracțiuni. În acest ultim context, evidențiem ca fiind corectă soluția instanței

prin care, în baza aceleiași decizii, a fost recunoscut X:

- culpabil de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 276 alin. (2) lit. b) C. pen. al RM - pentru faptul organizării falsificării elementelor de identificare a semiremorcii de model SCHMITZ cu numărul inițial al șasiului WSM00000003047978 în perioada 01-10.04.2009 și

- culpabil de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 276 alin. (2) lit. b) C. pen. al RM, pe faptul falsificării elementelor de identificare a camionului de model DAF XF 105 cu numărul de identificare a camionului VTN XLRTE47XS0E713872, în perioada 02-06.05.2009 [6].

Concluzii:

a. Falsificarea elementelor de identificare ale autovehiculelor comportă particularități corelative cu mai multe fapte infracționale incriminate, fapt care antrenează necesitatea delimitării clare a acestor infracțiuni ori conturării limitelor de corelare a acestora.

b. O legătură individuală și specifică intervine între infracțiunea de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculelor și infracțiunile de fals în acte publice (art. 332 C. pen. al RM) sau confecționarea, deținerea, vânzarea sau folosirea documentelor oficiale, a imprimatelor, ștampilelor sau sigiliilor false (art. 361 C. pen. al RM).

c. Elementele de identificare ale autovehiculelor (numărul caroseriei, numărul șasiului, numărul motorului) sunt imprimate respectiv pe caroserie, șasiu, motor, iar ulterior sunt preluate și fixate în pașaportul tehnic al autovehiculului. În acest context, poate avea loc: a) doar falsificarea elementelor de identificare ale autovehiculului, fără o falsificare a pașaportului tehnic; b) doar falsificarea pașaportului tehnic al autovehiculului, inclusiv numărul caroseriei, numărul șasiului, numărul motorului, fără o falsificare propriu-zisă a elementelor de identificare ale autovehiculelor; c) atât falsificarea elementelor de identificare ale autovehiculelor, cât și falsificarea pașaportului tehnic, inclusiv referitor la aceste elemente de identificare ale autovehiculului.

d. În cazul în care are loc falsificarea elementelor de identificare ale autovehiculelor concomitent cu falsificarea certificatului de înmatriculare referitor la aceste și alte elemente de identificare ale autovehiculului (și nu numai), acestea pot fi premise favorabile pentru comiterea unor altor infracțiuni.

e. Falsificarea unor elemente de identificare ale autovehiculului din pașaportul tehnic al autovehiculului, în particular anul fabricației (B) sau capacitatea motorului, cm³ (P1) pot constitui premise favorabile pentru comiterea infracțiunilor de contrabandă sau de eschivare de achitarea plăților vamale.

f. Falsificarea însăși a unor elemente de identificare ale autovehiculului din pașaportul tehnic nu completează conținutul infracțiunilor prevăzute de art. 248, respectiv, art. 249 C. pen. al RM, fiind încadrată juridic în baza art. 361 sau art. 332 C. pen. al RM.

g. Folosirea actelor false (în particular pașaportul tehnic al autovehiculului) în contextul comiterii infracțiunii de contrabandă sau eschivare de la achitarea plăților vamale este incidentă pe deplin acestor incriminări penale, nefiind necesară o încadrare suplimentară în baza altor norme.

h. Orice falsificare a elementelor de identificare ale diferitor autovehicule completează conținuturi diferite de infracțiuni și vor fi calificate conform regulilor concursului de infracțiuni.

Referințe bibliografice:

1. Lege. Codul penal al Republicii Moldova din 18.04.2002, nr. 985-XV (în vigoare la 12.06.2002). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 128-129, art. 1012 din 13.09.2002. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 72-74, art. 195 din 14.04.2009. <http://weblex.md/item/view/iddbtype/1/id/0a18b0db361f2f1d5a71390c84adfdb0#A276>. Vizitat: 13.08.2017.
2. Brînză S., Stati V. Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. 2. Chișinău: S.n., 2015. 1300 p.
3. Lege. Codul contravențional al Republicii Moldova din 24.10.2008, nr.



218-XVI (în vigoare la 31.05.2009). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 3-6, art. 15 din 16.01.2009. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 78-84, art. 100 din 17.03.2009. <http://weblex.md/item/view/iddbtype/1/id/a98d0360e-c8ebbdd081501dd49144272>. Vizitat: 13.08.2017.

4. Stati V. *Infrațiuni în care mijlocul de transport apare ca obiect material sau ca mijloc de săvârșire a infracțiunii*. Material didactico-științific. Chișinău: CEP USM, 2010. 352 p.

5. Curtea Supremă de Justiție a Republicii Moldova. Dosarul nr. 1ra-926/2014. Decizie din 11.06.2014, mun. Chișinău. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=2444. Vizitat: 13.08.2017.

6. Curtea Supremă de Justiție a Republicii Moldova. Dosarul nr. 1ra-120/2016. Decizie din 12.04.2016, mun. Chișinău. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=6341. Vizitat: 13.08.2017.

RECENZENT:

Viorel V. BERLIBA,
conferențiar universitar, doctor
habilitat în drept.

DATE DESPRE AUTORI:

Vasile CONTESCU
– Head of Operations Unit of
Operational Management General
Directorate of the General In-
spectorate of Border Police of the
Ministry of Internal Affairs of the
Republic of Moldova,
Phone: 068833334,
e-mail: vasile.contescu@border.gov.md.

Vitalie SPATARI

- Chief of Crime Investigation Di-
vision of Balti Police Inspectorate
of General Police Inspectorate,
police colonel,
Phone: 079569950,
e-mail: spatarimariana@mail.ru.

CZU 343.352

ELEMENTUL MATERIAL AL INFRAȚIUNII DE ÎMBOGĂȚIRE ILICITĂ: ANALIZĂ COMPARATIVĂ

Ion CRUDU,

doctorand, Universitatea Liberă Internațională din Moldova

REZUMAT

Infrațiunea de îmbogățire ilicită a fost introdusă în limitele normativului penal al Republicii Moldova prin Legea nr. 326/2013 și a intrat în vigoare la 25 februarie 2014. Elementul material al infracțiunii în cauză este descris sub forma unei fapte (acțiuni) prejudiciabile unice – deținerea bunurilor în cazul în care valoarea acestora depășește substanțial mijloacele dobândite. În context, se consideră că formularea acestui element nu punctează cu adevărat pe semnificația infracțiunii de îmbogățire ilicită. Mai cu seamă că legislația penală care a stat la baza adoptării acestui text normativ pune în vedere într-un alt mod elementul material al infracțiunii de îmbogățire ilicită.

Cuvinte-cheie: îmbogățire ilicită, deținere, bunuri, mijloace dobândite.

THE MATERIAL ELEMENT OF THE OFFENSE(crime) OF ILLICIT ENRICHMENT: comarative analyze

Ion CRUDU,

PhD candidate, The Free International University of Moldova

SUMMARY

The offense of enrichment was introduced within the limits of the Moldovan criminal law by Law no. 326/2013 and entered into force on 25 February 2014. The material element of the offense in question is described as a single damaging act - the possession of the goods if their value exceeds substantially the acquired resources. In the context, it is considered that the formulation of this element does not really point to the significance of the illicit enrichment offense. In particular, the criminal legislation underlying the adoption of this normative text otherwise deals with the material element of the offense of illicit enrichment.

Keywords: illicit enrichment, possession, goods, acquired resources.

Introducere. La baza justificării includerii în acțiune a art. 330² din C. pen. al RM (după cum este vizat de nota informativă la proiectul legii de adoptare a acestei norme) au stat anumite reglementări de ordin internațional și european, precum și legislațiile penale ale unor asemenea state precum Argentina, Ecuador, El Salvador, Paraguay, Peru, Venezuela, Hong Kong etc. În context, se precizează că la nivel european o asemenea componentă de infracțiune se regăsește doar în legislația Ucrainei și Lituaniei [1].

În opinia noastră, legiuitorul din Republica Moldova, deși a adoptat

o normă care vizează infracțiunea de îmbogățire ilicită, a deviat de la conținutul normativ care a fundamentat răspunderea penală pentru această infracțiune în statele de referință, precum și nu a descris în volum deplin conținutul elementului material al acestei infracțiuni. Iar aceste soluții de tehnică legislativă adoptate poate pune în seamă o lipsă de eficiență aplicativă a normei care vizează răspunderea penală pentru infracțiunea de îmbogățire ilicită.

Conținut de bază. Prin Legea nr. 158 din 6 iulie 2007, Parlamentul Republicii Moldova a ratificat Convenția Organizației Națiunilor



Unite împotriva corupției, adoptată la New York la 31 octombrie 2003 și semnată de Republica Moldova la 28 septembrie 2004 [14]. Această convenție a avut ca justificare inclusiv faptul că *dobândirea ilicită a bogățiilor personale poate fi îndeosebi dăunătoare statelor democratice, economiilor naționale și statului de drept.*

Pe această cale, Cap. 3 al Convenției ONU împotriva corupției pune accent pe următoarele compartimente: *incriminare, investigare și reprimare.* În acest context, în limitele incriminărilor prevăzute de conținutul Convenției se înscriu: *corupția agenților publici naționali* (art. 15), *corupția agenților publici străini și a funcționarilor organizațiilor publice internaționale* (art. 16), *sustragerea, deturnarea sau altă folosire ilicită de bunuri de către un agent public* (art. 17), *traficul de influență* (art. 18), *abuzul de funcții* (art. 19), *îmbogățirea ilicită* (art. 20), *corupția în sectorul privat* (art. 21), *sustragerea de bunuri în sectorul privat* (art. 22), *spălarea podusului infracțiunii* (art. 23), *tăinuirea* (art. 24), *obstrucționarea bunei funcționări a justiției* (art. 25) [15].

În corespundere cu art. 20 al Convenției ONU împotriva corupției, *sub rezerva Constituției sale și a principiilor fundamentale ale sistemului său juridic, fiecare stat parte are în vedere să adopte măsurile legislative și alte măsuri care se dovedesc a fi necesare pentru a atribui caracterul de infracțiune, în cazul în care actele au fost săvârșite cu intenție, îmbogățirii ilicite, adică o mărire substanțială a patrimoniului unui agent public pe care acesta n-o poate justifica rezonabil în raport cu veniturile sale legitime* [15] (s. a.).

Anume acest fapt a determinat lansarea în 2013 (Legea nr. 326 din 23 decembrie 2013 [16]) a completării C. pen. al RM cu art. 330² – *îmbogățirea ilicită*, precum și completarea normativului penal cu alte reglementări de resort, care au

rezultat din dispozițiile Convenției ONU împotriva corupției.

Potrivit Notei informative la proiectul Legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative, care a stat la baza adoptării Legii nr. 326/2013, se specifică faptul că în contextul creării climatului „zero toleranță” față de corupție s-a considerat drept necesară aplicarea unor măsuri legislative în sensul art. 20 din Convenție prin includerea în Codul penal a unei noi componente de infracțiune art. 330² „Îmbogățirea ilicită”. În expertiza CoE (expert Tilman HOPE), se arată în Nota informativă, pe marginea proiectului legii a fost menționat că „... Îmbogățirea ilicită, după cum este definită în proiectul de lege, ar lăsa sarcina probei pe deplin la discreția urmăririi penale. În timp ce peste 40 de țări din întreaga lume au introdus deja această infracțiune, Republica Moldova ar fi prima țară din Europa, în afară de Ucraina, care ar face acest lucru. Odată ce această nouă infracțiune a trecut testul practic, ea ar putea servi ca model și pentru alte țări din regiune, care deliberează cu privire la introducerea acestei infracțiuni” [1].

Practicienii dreptului penal afirmă în mod cert că *Republica Moldova este singura în regiune care are o asemenea prevedere în legislație - îmbogățirea ilicită și ... nu se poate vedea, din experiența altor state, gradul de aplicabilitate a acestei prevederi* [17]. Este adevărat, că gradul de aplicabilitate nu poate fi măsurat pe baza normativului care nu reglementează însăși instituția respectivă. Însă, este evident că în cei peste trei ani de acțiune a normei prevăzute de art. 330² din C. pen. al RM putea fi dictată o anumită direcție spre aplicarea clară și eficientă a normei privind răspunderea penală pentru infracțiunea de îmbogățire ilicită. Cu toate acestea, gradul de cercetare și investigare a problematicii complexe legate de îmbogățirea ilicită în mod general, în particular, legate de infracțiunea de îmbogățire ilicită este redus în limite.

Potrivit art. 51 C. pen. al RM, temeiul real al răspunderii penale îl constituie fapta prejudiciabilă săvârșită, iar componenta infracțiunii, stipulată în legea penală, reprezintă temeiul juridic al răspunderii penale. Răspunderii penale este supusă numai persoana vinovată de săvârșirea infracțiunii prevăzute de legea penală.

Conform art. 330² din C. pen. al RM, este supusă răspunderii penale și sancționată pe această cale infracțiunea de **îmbogățire ilicită**, incriminată normativ unei **persoane cu funcție de răspundere, persoane publice** (în contextul art. 330² alin. (1) C. pen. al RM), **persoane cu funcție de demnitate publică** (potrivit art. 330² alin. (2) C. pen. al RM) *dacă deține, personal sau prin intermediul unor terți, bunuri în cazul în care valoarea acestora depășește substanțial mijloacele dobândite și s-a constatat, în baza probelor, că aceste bunuri nu aveau cum să fie obținute licit* [2].

Sensul gramatical al termenului de **îmbogățire** evidențiază o *acțiune de a se îmbogăți și rezultatul ei* [3, p. 514]. **A se îmbogăți** presupune a *deveni sau a face să devină bogat; a se înavuți; a se înstări* [3, p. 514]; *a agonisi bani mulți sau bunuri numeroase, a acumula bogății, a acumula în cantități mari bunuri materiale sau spirituale* [4].

Interpretarea textuală a termenului **a deține** pune în vedere următorul sens: *a avea în stăpânire sau în păstrare un bun material, a dispune de..., a poseda* [3, p. 292]; *a avea în păstrare un bun material (fără a fi numai decât proprietarul lui); a avea în posesiune un lucru, a stăpâni* [4].

Corelarea esenței și spiritului care a fundamentat includerea în acțiune normativă a infracțiunii cu denumirea marginală de **îmbogățire ilicită**, pe de o parte, cu elementul material al infracțiunii în cauză – *deținerea*, pune în seamă anumite incoerențe tehnice. Or, în viziunea noastră, este evident că, pe baza deținerii unor bunuri, persoana se poate îmbogăți, însă această



deținere a bunurilor nu constituie însăși o îmbogățire ilicită.

Rezultă clar din dispozițiile normativului penal că infracțiunea de îmbogățire ilicită este imputată doar subiecților activi speciali – persoana cu funcție de răspundere, persoana publică, persoana cu funcție de demnitate publică. Este foarte dificil de a se proba faptul deținerii unor bunuri de către acești subiecți activi speciali la etapa aflării în exercițiul funcției sale, dar numai când persoana nu se mai regăsește în această funcție invocată. Această dificultate rezultă mai cu seamă din ipoteza precum că acțiunea de deținere are un caracter continuu, iar momentul de consumare a unei acțiuni continue este reglementat expres de lege [2]. În baza art. 29 alin. (2) C. pen. al RM, *infracțiunea continuă se consumă din momentul încetării activității infracționale sau datorită survenirii unor evenimente care împiedică această activitate.*

Acest curs al ideii consemnate poate fi urmărit și pe baza analizei legislațiilor care au stat la baza elaborării și adoptării textului art. 330² C. pen. al RM.

A. Astfel, Capitolul Ixa al C. pen. al Argentinei este intitulat - *Îmbogățirea ilicită a funcționarilor și angajaților* [5]. În acest sens, art. 268(1) C. pen. al Argentinei [6] pedepsește cu închisoare de la 1 la 6 ani și descalificare specială perpetuă funcționarul public care **a folosit în scop material, pentru sine sau pentru o terță persoană, informații sau date rezervate pentru cei aflați în funcția respectivă.** În fapt, constatăm implementarea unui sistem de protecție pe cale penală a lipsei conflictului de interese [7].

Conform art. 268(2) C. pen. al Argentinei se pedepsește cu închisoare de la 2 la 6 ani, amendă de 50% din valoarea de îmbogățire și descalificare absolută perpetuă, **fapta funcționarului public, care, atunci când este necesar, nu justifică, în mod corespunzător, sursa de îmbogățire patrimonială a sa sau intermediar o ascunde, aceas-**

tă faptă fiind comisă după preluarea unei funcții publice sau a ocupării forței de muncă și până la 2 ani după încetarea performanțelor lor. Este important a consemna, că C. pen. al Argentinei prevede expres că îmbogățirea este apreciată ilegală nu numai în cazurile în care activele au crescut cu bani, lucruri sau bunuri, ci și atunci când au fost anulate datorii sau obligații eventuale stinse [7].

Legislația argentiniană prevede și răspunderea penală a participanților la comiterea infracțiunii de îmbogățire ilicită și anume, se stabilește că persoana care a determinat ascunderea faptului de îmbogățire ilicită va fi pedepsită cu aceeași pedeapsă ca și făptuitorul.

În corespundere cu art. 268(3) C. pen. al Argentinei [8] se pedepsește cu închisoare de la 15 zile la 2 ani și descalificare perpetuă - funcționarul public, care, datorită poziției sale, **a fost obligat prin lege să depună o declarație de dezvăluire financiară și cu rea intenție a omis să facă acest lucru, precum și pentru falsificarea datelor cuprinse în această declarație.** În context, stabilim răspunderea penală pentru falsul în declarații, infracțiune incriminată la art. 352¹ C. pen. al RM, care, conform legislației penale argentinienne - face parte dintr-un unic sistem de incriminare a îmbogățirii ilicite [7].

În contextul unui vizer comparativ al elementului material al infracțiunii prevăzute de art. 330² C. pen. al RM cu art. 268 (2) C. pen. al Argentinei, stabilim că:

a)

► în cazul normativului penal al Republicii Moldova, există o singură infracțiune de îmbogățire ilicită – art. 330² C. pen. al RM;

► în ipoteza cadrului normativ al Argentinei se identifică un sistem de infracțiuni, care completează, toate în ansamblu, limitele fenomenului de îmbogățire ilicită a funcționarilor și angajaților (art. 268(1); art. 268(2), art. 268(3) C. pen. al Argentinei (este de subliniat că unele dintre norme care sunt vi-

zate de C. pen. al Argentinei, sunt reglementate și în C. pen. al RM, doar că în alt context și în alt cadru de relații sociale – de exemplu, infracțiunea de fals în declarații – art. 352¹ C. pen. al RM);

b)

► în cazul normativului penal al Republicii Moldova, elementul material al infracțiunii de îmbogățire ilicită este doar formulat printr-o acțiune unică continuă - **deținerea;**

► în cazul normelor juridico-penale adoptate de Argentina – elementul material al infracțiunii direct incidente îmbogățirii ilicite este reflectat prin:

- nejustificarea în modul corespunzător a sursei de îmbogățire patrimonială;

- ascunderea sursei de îmbogățire.

Este principial faptul indicat de către legiuitorul argentinian, precum că cetățeanul ar avea o obligațiune legală de a anunța pe perioada exercitării unor activități publice sursele de obținere a veniturilor. În cazul în care nu-și onorează această obligațiune – de a justifica îmbogățirea patrimonială efectivă – intervine infracțiunea de îmbogățire ilicită (art. 268(2) C. pen. al Argentinei);

c)

► în cazul normativului penal al Republicii Moldova, elementul vizat poate fi reținut doar în perioada în care persoana cu funcție de răspundere, persoana publică sau persoana cu funcție de demnitate publică exercită mandatul său public;

► din conținutul normativului penal al Argentinei rezultă clar că îmbogățirea ilicită poate fi continuată și chiar cel mult doi ani după epuizarea deținerii mandatului public, adică funcționarul sau angajatul fiind obligat prin lege să poată justifica și să nu ascundă îmbogățirea patrimonială, sursa acesteia - chiar și doi ani după deținerea funcției în cauză.

B. În C. pen. al Ecuadorului este prevăzut Cap. VIII dedicat reglementării fenomenului infracțional



al îmbogățirii ilicite [9]. În corespundere cu norma penală inclusă în această lege, îmbogățirea ilicită constituie **creșterea nejustificată a activelor unei persoane**, produse în timpul sau ca urmare a poziției sau performanței unei funcții publice, care nu este rezultatul unui câștig sau a unui venit obținut în mod legal. Îmbogățirea ilicită este pasibilă de o pedeapsă de la 2 până la 5 ani de închisoare și restituirea în cantitate dublă a bunurilor care au constituit îmbogățirea ilicită, cu condiția ca acestea să nu constituie o altă infracțiune. O variantă specială agravantă este prevăzută pentru funcționarii sau angajații, care gestionează fonduri ale băncilor centrale, credite în cadrul sistemului de Dezvoltare și Comerț și la Institutul ecuadorian de Securitate socială [10].

Este important a sublinia faptul că legislația penală a Ecuadorului, de fiecare dată consemnează corespunderea normei penale cu reglementările constituționale de resort sau cu alte acte normative de blanchetă. În context, în C. pen. al Ecuadorului [9] este prevăzut expres corespunderea reglementărilor penale în materie de îmbogățire ilicită Constituției Republicii Ecuador, în special art. 131, 231, 233. În particular, art. 131, 231, 233 ale Constituției Republicii Ecuador prevăd obligația de respectare a unor exigențe de serviciu public, pentru încălcarea acestor obligații intervenind inclusiv răspunderea penală. De asemenea, este prevăzută obligația constituțională de prezentare a declarațiilor de capital, iar neprezentarea acesteia în mod premeditat sau prezentarea unei declarații false completând limitele de acțiune a fenomenului infracțional al îmbogățirii ilicite. De altfel, sub rezerva sancțiunilor stabilite de delapidare, șantaj, îmbogățire ilegală sunt toți funcționarii publici. În context, se prevede în mod expres că acestea nu sunt scutite de responsabilități pentru actele îndeplinite în exercițiul funcției de serviciu și pentru omisiunii în acest sens [11].

În contextul comparației făcute rezultă că:

a)

► în cazul normativului penal al Republicii Moldova îmbogățirea ilicită este vizată ca o infracțiune individuală – art. 330² C. pen. al RM;

► rezultând din analiza C. pen. al Ecuadorului, stabilim că acesta

privește îmbogățirea ilicită nu ca o infracțiune particulară, ci ca un fenomen infracțional complex (așa cum procedează și legiuitorul din Argentina);

b)

► conform C. pen. al RM, după cum am consemnat anterior, elementul material al infracțiunii este vizat de fapta unică continuă – *deținerea*;

► din analiza infracțiunii de îmbogățire ilicită prevăzută de legea penală ecuadoriană, fapta constă în *creșterea nejustificată a activelor persoanei*;

c)

► potrivit legislației penale a Republicii Moldova, îmbogățirea ilicită este legată expres de funcția de răspundere, funcția publică, funcția de demnitate publică, tacit identificându-se timpul de comitere a acesteia – adică în perioada deținerii mandatelor acestor funcții publice;

► conform legii penale a Ecuadorului, acest semn al timpului se extinde nu numai la perioada deținerii funcției publice, dar și ulterior – stabilindu-se obligatoriu că aceste active au fost anume drept urmare a poziției sau performanței funcției publice;

d)

► în conformitate cu C. pen. al RM, urmează să se detalizeze condiția de incriminare a infracțiunii prevăzute de art. 330² C. pen. al RM, și anume că *mijloacele dobândite, în baza probelor, nu aveau cum să fie obținute licit*; adică se merge pe ideea verificării mijloacelor prezumate a fi obținute licit (dar nu se cunoaște în fapt dacă ele sunt obținute licit sau ilicit);

► din analiza C. pen. al Ecuadorului rezultă că se supune verifi-

cării bunurile obținute cu adevărat licit, iar celelalte bunuri obținute decât ca fiind licit – se consideră ilicit și conturează posibilitatea incriminării infracțiunii de îmbogățire ilicită.

C. Conform art. 333 C. pen. al El Salvador [12], funcționarul, autoritatea publică sau funcționarul public, care cu ocazia activității de serviciu sau funcției exercitate **obține nejustificat patrimoniul** se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani [13]. Cu aceeași pedeapsă va fi sancționat *participantul care a stimulat creșterea patrimonială nejustificată*.

În context, stabilim faptul că legiuitorul din statul El Salvador pune în vedere o acțiune unică simplă – **obținerea nejustificată de patrimoniu**, dându-i eficiență aplicativă mult mai consistentă, în viziunea noastră, decât legiuitorul din Republica Moldova. Or, anume dobândirea (obținerea) nejustificată a bunurilor în timpul exercitării unui mandat public și reflectă cu adevărat semnificația infracțiunii de îmbogățire ilicită, dar nu deținerea acestora.

D. Statul Peru a prevăzut în Cap. II (Delicte comise de către funcționarii publici) – secțiunea IV, care este denumită Coruperea funcționarilor [19]. Art. 401 [20] (*Îmbogățirea ilicită*) pune în evidență în mod expres că *funcționarul oficial sau public care, din cauza poziției sale, s-a îmbogățit ilegal se pedepsește cu închisoare de cel puțin 5, dar nu mai mult de 10 ani*. Spre deosebire de legiuitorul din Republica Moldova, cel din Peru lasă să se înțeleagă sensul direct și textual al noțiunii de *îmbogățire ilicită*, această sintagmă imprimând și sens elementului material al infracțiunii.

E. C. pen. al Ucrainei incriminează infracțiunea de îmbogățire ilicită printr-un act (acțiune) unică. Conform art. 368-2 alin. 1 C. pen. al Ucrainei este supusă răspunderii penale *dobândirea de către o persoană care exercită o funcție în cadrul administrației publice centrale sau locale în proprietatea*



sa a activelor în valoarea considerabilă, legalitatea temeiurilor de dobândire a acestora nefiind confirmată prin probe, precum și transmiterea acestor active altor persoane, infracțiunea în această variantă tipică fiind pasibilă de o pedeapsă în forma privațiunii de libertate pe un termen de până la 2 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 3 ani, cu confiscarea averii [18]. Individualizarea spre agravare a răspunderii penale o face legiuitorul ucrainean pe baza unor semne subiective:

– persoana cu funcție de răspundere care ocupă o funcție importantă, limitele sancțiunii fiind ridicate la: privațiune de libertate pe un termen de la 2 la 5 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 3 ani, cu confiscarea averii;

– persoana cu funcție de răspundere care ocupă o funcție deosebit de importantă, limitele sancțiunii fiind ridicate la: privațiune de libertate pe un termen de la 5 la 10 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 3 ani, cu confiscarea averii.

Spre deosebire de legiuitorul din Republica Moldova, cel din Ucraina oferă și multiple interpretări legale normei prevăzute de art. 368-2 C. pen. al RM și anume, detalizează limitele subiecților activi ai infracțiunii, oferă interpretarea legală a unor condiții de incriminare, precum și descrie normativ conținutul unei forme de manifestare a elementului material – transmiterea activelor către terțe persoane [18].

Toate cele consemnate oferă teme de a concluziona că, în viziunea noastră, norma art. 330² C. pen. al RM urmează a fi redactată prin prisma prevederii unei acțiuni unice simple. De asemenea, considerăm necesară crearea unor limite de incriminare a mai multor fapte ce pot fi incidente infracțiunii de

îmbogățire ilicită, în particular, este posibilă preluarea *transmiterii bunurilor către terțe persoane* din C. pen. al Ucrainei.

Concluzii

1. Legiuitorul din Republica Moldova, deși a adoptat o normă care vizează infracțiunea de îmbogățire ilicită, a deviat de la conținutul normativ care a fundamentat răspunderea penală pentru această infracțiune în statele de referință, precum și nu a descris în volum deplin conținutul elementului material al acestei infracțiuni.

2. Norma prevăzută de art. 330² din C. pen. al RM poate pune în seamă o lipsă de eficiență aplicativă a acesteia.

3. Pe baza deținerii unor bunuri persoana se poate îmbogăți, însă această deținere a bunurilor nu constituie o îmbogățire ilicită.

4. Legiuitorul din statul El Salvador pune în vedere o acțiune unică simplă – obținerea nejustificată de patrimoniu, dându-i eficiență aplicativă mult mai consistentă, în viziunea noastră, decât legiuitorul din Republica Moldova.

5. Norma art. 330² din C. pen. al RM urmează a fi redactată prin prisma prevederii unei acțiuni unice simple.

6. Este necesară crearea unor limite de incriminare a mai multor fapte ce pot fi incidente infracțiunii de îmbogățire ilicită, în particular, este posibilă preluarea *transmiterii bunurilor către terțe persoane* din C. pen. al Ucrainei.

Referințe bibliografice:

1. Nota informativă la proiectul Legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative, ulterior adoptată cu nr. 326 din 23.12.2013. http://www.justice.gov.md/public/files/transparența_in_procesul_decizional/NI_L_mod_AL_anticoruptie_07-10-2013.pdf. Vizitat: 21.08.2017.

2. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002 (în vigoare 12.06.2003). Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 72-74, art. 195, din 14.04.2009.

În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 128-129, art. 1012, din 13.09.2002. Vizitat: 21.08.2017.

3. Dicționar Explicativ al Limbii Române. Ediția a II-a. Conducătorii ediției: I. Coteanu, L. Seche, M. Seche. București: Univers Enciclopedic, 1998. 1194 p.

4. DEX online. <https://dexonline.ro/definitie/de%C8%9Bine>. Vizitat: 04.09.2017.

5. Capítulo IX bis. Enriquecimiento ilícito de funcionarios y empleados.

6. ARTICULO 268 (1). - Será reprimido con la pena del artículo 256, el funcionario público que con fines de lucro utilizare para sí o para un tercero informaciones o datos de carácter reservado de los que haya tomado conocimiento en razón de su cargo.

7. Código Penal de la Nación Argentina. Ley 11.179 (T.O. 1984 actualizado). <http://servicios.infoleg.gob.ar/infolegInternet/anexos/15000-19999/16546/texact.htm>. Vizitat: 22.08.2017.

8. ARTICULO 268 (3) — Será reprimido con prisión de quince días a dos años e inhabilitación especial perpetua el que, en razón de su cargo, estuviere obligado por ley a presentar una declaración jurada patrimonial y omitiere maliciosamente hacerlo. El delito se configurará cuando mediando notificación fehaciente de la intimación respectiva, el sujeto obligado no hubiere dado cumplimiento a los deberes aludidos dentro de los plazos que fije la ley cuya aplicación corresponda. En la misma pena incurrirá el que maliciosamente, falseare u omitiere insertar los datos que las referidas declaraciones juradas deban contener de conformidad con las leyes y reglamentos aplicables. (Artículo incorporado por art. 39 de la Ley N° 25.188 B.O. 1/11/1999. Vigencia: a los ocho días desde su publicación.).

9. Código Penal NORMA: Codificación s/n STATUS: Vigente PUBLICADO: Registro Oficial Suplemento 147 FECHA: 22 de Enero de 1971. https://www.oas.org/juridico/mla/sp/ecu/sp_ecu-int-text-cp.pdf. Vizitat: 22.08.2017.

10. CAPITULO VIII Del Enriquecimiento Ilícito Nota: Capítulo incorporado por el Art. 2 de la Ley No. 6, publicada en Registro Oficial Suplemento 260 de 29 de Agosto de 1985.



Art. ...- Constituye enriquecimiento ilícito el incremento injustificado del patrimonio de una persona, producido con ocasión o como consecuencia del desempeño de un cargo o función pública, que no sea el resultado de sus ingresos legalmente percibidos. Nota: Artículo incorporado por el Art. 2 de la Ley No. 6, publicada en Registro Oficial Suplemento 260 de 29 de Agosto de 1985. Nota: Artículo sustituido por Ley No. 47, publicada en Registro Oficial 422 de 28 de Septiembre del 2001. CONCORDANCIAS: - CONSTITUCION DE LA REPUBLICA DEL ECUADOR 2008, Arts. 131, 233 Art.- El enriquecimiento ilícito se sancionará con la pena de dos a cinco años de prisión y la restitución del duplo del monto del enriquecimiento ilícito, siempre que no constituya otro delito. Nota: Artículo incorporado por el Art. 2 de la Ley No. 6, publicada en Registro Oficial Suplemento 260 de 29 de Agosto de 1985. Nota: Artículo sustituido por Ley No. 47, publicada en Registro Oficial 422 de 28 de Septiembre del 2001. Art. 296-C.- Son aplicables los dos artículos innumerados anteriores, a quienes como funcionarios o empleados, manejen fondos de los Bancos Central, del Sistema de Crédito de Fomento y Comerciales y del Instituto Ecuatoriano de Seguridad Social. Nota: Artículo incorporado por el Art. 2 de la Ley No. 6, publicada en Registro Oficial Suplemento 260 de 29 de Agosto de 1985. CONCORDANCIAS: - CONSTITUCION DE LA REPUBLICA DEL ECUADOR 2008, Arts. 131, 231, 233.

11. Constitución Política del Ecuador. https://constitutii.files.wordpress.com/2013/02/constitucion2008_final.pdf. Vizitat: 22.08.2017.

12. Código Penal. Decreto N° 1030.- La Asamblea Legislativa de la Republica de El Salvador. https://www.oas.org/dil/esp/Codigo_Penal_El_Salvador.pdf. Vizitat: 22.08.2017.

13. Enriquecimiento ilícito. Art. 333.- El funcionario, autoridad pública o empleado público, que con ocasión del cargo o de sus funciones obtuviere incremento patrimonial no justificado, será sancionado con prisión de tres a diez años. (11) En la misma pena de prisión incurrirá la persona interpuesta para simular el incremento patrimonial no justificado. En todo caso, se impon-

drá inhabilitación especial para el ejercicio del cargo o empleo por el mismo tiempo.

14. Legea nr. 158 din 6 iulie 2007 privind ratificarea Convenției Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 20.07.2007, nr. 103-106, art. 451. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=324536>. Vizitat: 21.08.2017.

15. Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției. <http://www.cdep.ro/proiecte/2004/400/40/5/conv445.pdf>. Vizitat: 21.08.2017.

16. Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 326 din 23.12.2013 (în vigoare 25.02.2014).

17. Manole V. Două cauze penale pentru îmbogățire ilicită. <http://www.moldovacurata.md/news/view/doua-cauze-penale-pentru-imbogatire-ilicita>. Vizitat: 30.04.2017.

18. Преступления в сфере служебной деятельности. Уголовный кодекс Украины - Особенная часть. Раздел 17 - Уголовного Кодекса Украины Преступления в сфере служебной деятельности. <http://meget.kiev.ua/kodeks/ugolovniy-kodeks/razdel-1-17/>. Vizitat: 22.08.2017.

19. Codigo Penal del Peru. https://www.unifr.ch/ddp1/derechopenal/legislacion/l_20080616_75.pdf. Vizitat: 22.08.2017.

20. Artículo 401.- Enriquecimiento ilícito El funcionario o servidor público que, por razón de su cargo, se enriquece ilícitamente, será reprimido con pena privativa de libertad no menor de cinco ni mayor de diez años. Concordancias: Const.: art. 39; C.P.: arts. 29 y 425; L.O.P.J.: arts. 199 inc. 2, 203, 204 y 205. Ley N° 26689 art. 1 Artículo 401 A.- Decomiso En todo caso, los donativos, dádivas o presentes serán decomisados. (*) (*) Artículo incorporado por el Artículo 2° del Decreto Ley N° 25489, publicado el 10.05.92 156 Concordancias: Const.: art. 39; C.P.: arts. 29 y 425; L.O.P.J.: arts. 199 inc. 2, 203, 204 y 205; Artículo 401-B.- Adjudicación al Estado de bienes decomisado Los bienes decomisados e incautados durante la investigación policial y proceso judicial, serán puestos a disposición del Ministerio de Justicia; el que los asignará

para su uso en servicio oficial del Poder Judicial y el Ministerio Público, en su caso, bajo responsabilidad. De dictarse sentencia judicial absolutoria se dispondrá la devolución del bien a su propietario. Los bienes decomisados o incautados definitivamente serán adjudicados al Estado y afectados en uso a los mencionados organismos públicos. Aquellos bienes que no sirvan para este fin serán vendidos en pública subasta y su producto constituirá ingresos del Tesoro Público. (*) (*) Artículo incorporado por el Artículo 2° del Decreto Ley N° 25489, publicado el 10.05.92 y rectificado por Fe de Erratas, publicada el 12-05-92 en el diario oficial El Peruano. Concordancias: Const.: art. 39; C.P.: arts. 29 y 425; L.O.P.J.: arts. 199 inc. 2, 203, 204 y 205.

RECENZENT:

Viorel V. BERLIBA,
conferențiar universitar,
doctor habilitat în drept.

DATE DESPRE AUTOR:

Ion CRUDU,
– Șef secție, Centrul Național
Anticorupție
Tel.: 068011688
e-mail: ion.crudu@mail.ru

ABOUT THE AUTHOR:

Ion CRUDU,
– Head of Section, National Anti-
corruption Center
Tel.: 068011688
e-mail: ion.crudu@mail.ru



INTERPRETAREA „CONSECINȚELOR JURIDICE” DIN CONȚINUTUL NORMATIV AL INFRAȚIUNII DE FALS ÎN DECLARAȚII

Pavel PETCU,

doctorand, Universitatea Liberă Internațională din Moldova

REZUMAT

Conform art. 352¹ alin. (1) din C. pen. al RM este incriminată infracțiunea de declarație necorespunzătoare adevărului, făcută unui organ competent în vederea producerii unor consecințe juridice, pentru sine sau pentru o terță persoană, atunci când, potrivit legii sau împrejurărilor, declarația servește pentru producerea acestor consecințe. Este principial faptul ca această declarație să poată produce anumite consecințe juridice, ca declarația să fie făcută și, obligatoriu, ca aceasta să fie făcută unui organ competent. În viziunea noastră, aceste momente sunt strict legate între ele și elucidează semnificația juridică a condițiilor de incriminare.

Cuvinte-cheie: fals, declarații, adevăr, consecințe, consecințe juridice.

INTERPRETATION OF „THE LEGAL CONSEQUENCES” FROM THE NORMATIVE CONTENT OF THE OFFENSE OF FALSE IN DECLARATIONS

Pavel PETCU,

PhD candidate, The Free International University of Moldova

SUMMARY

According to art. 352¹ par. (1) C. pen. of the Republic of Moldova is incriminated the offense of a declaration that is inappropriate to the truth made to a competent body with a view to producing legal consequences, for itself or for a third person, when, according to law or circumstances, the declaration serves to produce these consequences. It is principally the fact that this declaration may have some legal consequences, that the declaration be made, and that it must be made to a competent body. In our view, these moments are strictly related and elucidate the legal significance of the conditions of incrimination.

Keywords: false, statements, truth, consequences, legal consequences.

Introducere. Potrivit art. 352¹ din C. pen. al RM este incriminată infracțiunea de fals în declarații, care definește această infracțiune, având la bază două componente distincte, în felul următor: art. 352¹ alin. (1) C. pen. al RM - declarația necorespunzătoare adevărului, făcută unui organ competent în vederea producerii unor consecințe juridice, pentru sine sau pentru o terță persoană, atunci când, potrivit legii sau împrejurărilor, declarația servește pentru producerea acestor consecințe; art. 352¹ alin. (2) C. pen. al RM - includerea intenționată a unor date incomplete sau false, neincluderea intenționată a unor date în declarația de avere și interese personale. Formula tehnico-normativă adoptată și limitele consecințelor juridice prevăzute infracțiunii indică, uneori, la anumite posibilități de interpretare ex-

tensivă defavorabilă, aceasta din urmă fiind interzisă de legea penală în vigoare.

Conținut de bază. În conformitate cu art. 352¹ alin. (1) C. pen. al RM este supusă răspunderii penale fapta de declarație necorespunzătoare adevărului, care se impune prin evidențierea normativă a unor anumitor condiții obiective de incriminare:

- să fie făcută o declarație unui organ competent;

- această declarație, potrivit legii sau împrejurărilor, să servească pentru producerea unor consecințe juridice [3, p. 2-3].

Adică, subliniază autorul român M. Hotca, elementul material al infracțiunii de fals în declarații constă în declararea necorespunzătoare adevărului (afirmații mincinoase) făcută unui organ sau instituții competente, în vederea

producerii unor consecințe juridice, pentru sine sau pentru altul, atunci când, potrivit legii ori împrejurărilor, declarația făcută servește pentru producerea acelei consecințe [4, p. 1385-1386].

În același sens, Gh. Alecu, Gh. Nistoreanu, A. Boroii constată că elementul material al infracțiunii de fals în declarații constă în acțiunea de a face o declarație necorespunzătoare adevărului în fața unui organ sau a unei instituții de stat ori a unei alte unități care sunt competente, din punct de vedere legal, să ia act de declarația respectivă [5, p. 472].

În aserțiunea autorilor S. Brînză și V. Stati, latura obiectivă a infracțiunii specificate la art. 352¹ C. pen. al RM constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de prezentare a unei declarații necorespunzătoare adevărului unui organ competent.



În context, se susține că declarația trebuie prezentată (prezentarea declarației se exprimă fie în înfățișarea acesteia unor persoane cu funcție de răspundere corespunzătoare din cadrul unui organ competent, fie în depunerea declarației la un organ competent, în a cărui gestiune va rămâne) în fața unui organ competent, care reprezintă autoritatea publică centrală sau autoritatea publică locală [9, p. 1083].

În context, cerința esențială este ca acțiunea de declarare necorespunzătoare a adevărului va constitui elementul material al laturii obiective a infracțiunii de fals în declarații, menționează Gh. Alecu, numai în măsura în care ea a fost făcută:

- unui organ sau instituții de stat ori unei alte unități dintre cele menționate de lege, competentă să primească o astfel de declarație (declarația poate fi făcută la inițiativa autorului sau la solicitarea unității, instituției competente [11, p. 654]);

- numai declarația era aptă, potrivit legii sau împrejurărilor, să servească pentru producerea consecințelor juridice preconizate de către făptuitor [5, p. 472; 6, p. 404]

Deci, după cum constată autorii V. Berliba și T. Osoianu, un act (o plângere, o declarație, un denunț) depus poate prezuma doar o singură consecință juridică. În acest sens, anumite declarații valorificate ca fiind necorespunzătoare adevărului urmează a fi în total sau în parte (declarația, subliniază autorii V. Dobrinou și V. Neagu, în totalitate sau în parte nu corespunde adevărului [11, p. 654]) lansate pentru a justifica reala sau eventuala consecință juridică [3, p. 3]. Astfel, pentru întregirea temeiului juridic al răspunderii penale pentru falsul în declarații, este important și principal ca această declarație să fie făcută organului competent și acest organ să-i ofere anumită eficiență juridică [3, p. 3-4].

Adică, declarația urmează a avea calitatea de a servi pentru producerea unor consecințe juridice (adică oferă posibilitatea de a i se acorda o anumită eficiență juridică):

- *potrivit legii* (în cazul în care această declarație, cu eventuala posibilitate de a produce anumite consecințe juridice, este indicată în actele normative de referință) sau

- *potrivit împrejurărilor* (împrejurări care nu oferă îngăduința unei eventuale întârzieri în vederea luării în vedere a declarației) [3, p. 4].

În acest curs de analize, se constată că declarațiile făcute organului competent de a primi o asemenea declarație sunt capabile de a produce anumite consecințe juridice. Dacă asemenea declarații nu ar fi susceptibile cu producerea unor anumitor consecințe juridice, declarația ar putea fi tratată ca fiind fără eficiență juridică, invocându-se și lipsa conținutului normativ al infracțiunii de fals în declarații [3, p. 4].

În același sens, în cazul în care declarația făcută nu poate servi pentru producerea consecințelor juridice, inclusiv în cazul în care este făcută unui organ necompetent să ia act de o asemenea declarație, nu se atestă, de asemenea, existența infracțiunii de fals în declarații [3, p. 4]. În ordinea de idei enunțată, V. Dongoroz consemnează că nu este realizată latura obiectivă a infracțiunii de fals în declarații și nu există infracțiune în cazul când declarația nu poate servi la producerea vreunei consecințe juridice, de exemplu, declarația este făcută în fața unui organ necompetent să ia act de o astfel de declarație [3, p. 407]. De altfel, pe această cale facem legătura principială între faptul declarației făcute în fața unui organ competent și cel al producerii unor anumitor consecințe juridice, iar ca afect - și posibilitatea de a i se oferi o anumită eficiență juridică declarației făcute. De altfel, dacă declarația nu este făcută în fața unui organ competent, nu poate

să i se imprime o corespunzătoare eficiență juridică pentru a satisface tiparul normativ adoptat referitor la consecințele juridice prevăzute.

Deci, este foarte important a se stabili o legătură între anumite reperi calificative:

- dacă declarația este făcută organului competent,

- dacă declarația este producătoare de consecințe juridice,

- dacă făptuitorul a avut în vedere producerea anume a acestor consecințe,

iar lipsa cel puțin al unui element care configurează această legătură determină, pe cale de efect, imposibilitatea admiterii răspunderii penale pentru fals în declarații (adică conform art. 352¹ alin. (1) C. pen. al RM) [3, p. 16].

După cum invocă autorul M. Hotca, uneori, legiuitorul incriminează diferite forme speciale ale falsului în declarații, iar pe cale de rezultat - este vorba despre un concurs de texte, dar nu de infracțiuni, fiind posibilă angajarea răspunderii penale numai în temeiul normei incriminate speciale [4, p. 1387].

Anume acest ultim moment a configurat și opțiunea științifică a autorilor V. Berliba, T. Osoianu, în special că este important și, în aceste cazuri speciale, ca declarația să fie făcută în fața organului competent, iar acest organ să-i ofere o eficiență juridică [3, p. 13]. Delimitarea conceptuală între forma generală a falsului în declarații și formele speciale de fals în declarații este bazată pe următoarele premise:

- și într-un caz, și în altul - declarația este depusă la organul competent, dar aceste organe sunt diferite (într-un caz organul competent nu este vizat în mod expres, în al doilea - este precizat sau rezultă din interpretarea textului normativ);

- și într-un caz, și în altul - declarația este depusă pentru a produce anumite consecințe juridice (doar că aceste consecințe sunt diferite, inclusiv datorită organelor



competente care le oferă eficiență juridică);

- și într-un caz, și în altul, cel care face declarații urmărește producerea anume a acelor consecințe reale care pot interveni.

Dacă această eficiență juridică nu poate fi oferită (de exemplu, nu se identifică vreo legătură dintre cele declarate cu producerea unei consecințe juridice reale sau eventuale) lipsește nu numai infracțiunea de fals în declarații, ci și infracțiunile care sunt supuse unor reglementări speciale. De altfel, declarația necorespunzătoare urmează să opereze asupra unui lucru care are însușiri probatorii [3, p. 13]. Or, situația-premisă a infracțiunii de fals în declarații, ca și în cazul unor forme speciale de reglementare a situațiilor legate de falsul în declarații, constă anume în faptul că declarațiile făcute în fața organului competent de a primi o asemenea declarație sunt capabile de a produce anumite consecințe juridice. În cazul în care asemenea declarații nu sunt susceptibile cu producerea unor anumitor consecințe juridice, iar această în situație-premisă nu ar preexista infracțiunea, declarația ar putea fi tratată ca fiind fără eficiență juridică. În context, ar fi constatată lipsa infracțiunii de fals în declarații în forma prevăzută de art. 352¹ alin. (1) C. pen. al RM, precum și în formele reglementate într-un mod special (inclusiv art. 311-312 C. pen. al RM) [3, p. 16].

În opinia autorului S. Bogdan, cu adevărat, o declarație chiar neadevărată, dacă nu produce careva consecințe juridice nu îndeplinește condiția de tipicitate a infracțiunii de fals în declarații [8, p. 401]. După cum remarcă autorul citat, ipotezele, în care există obligația de a da o declarație în vederea producerii de consecințe juridice, trebuie să fie reglementate într-un act normativ, care va conține și prevederi cu privire la consecințele pe care le poate produce acea declarație; pe

cale de efect s-a considerat că este absolut necesar să se indice actul normativ care stabilește că acea declarație produce anumite consecințe juridice [8, p. 401-402]. Aceasta din urmă a fost ideea de bază a reglementării infracțiunii de fals în declarații, conchide S. Bogdan, dar astăzi se constată că aproape orice formular care trebuie completat, indiferent de cel căruia îi este destinat, o instituție publică sau chiar una privată, conține și precizarea că declararea necorespunzătoare adevărului se sancționează potrivit C. pen., adică precum că ar exista un eventual fals în declarații, fără a se identifica întotdeauna și vreun act normativ care să prevadă acest lucru. Susținem opinia autorului citat anterior, precum că o astfel de precizare în formular, în lipsa unui temei normativ expres prevăzut, nu ar putea pune în seamă o sancționare pentru comiterea eventualului fals în declarații [8, p. 402].

În același sens, autorii Gh. Nistoreanu, A. Boroi, V. Dongoroz, V. Dorbinou etc. afirmă că declarația poate fi făcută la inițiativa autorului sau la solicitarea organului, instituției sau unității competente; ea poate fi făcută oral sau în scris, nemijlocit de către făptuitor sau transmisă prin intermediar, simplă sau cu explicații, spontan sau la cerere [2, p. 407], în limba română sau într-o limbă străină [11, p. 654].

Și, în acest sens, menționează V. Dobrinou, N. Neagu, Gh. Nistoreanu, A. Boroi, dacă legea prevede o anumită procedură, anumite condiții de formă privind modul în care se ia ori se dă declarația, nerespectarea acestor cerințe exclude incidența legii penale [6, p. 403; 11, p. 654].

În viziunea autorului S. Bogdan, de regulă, și declarația făcută oral se consemnează într-un înscris, întocmit de cel căruia i se adresează declarația. Deși condiția consemnării în scris a declarației nu este prevăzută expres, aceasta este o condiție implicită. Până la

consemnarea într-un înscris a declarației necorespunzătoare, fapta nu produce o stare de pericol. În acest anume ultim sens, autorul S. Bogdan precizează faptul că este necesar ca declarația să fie consemnată într-un înscris, așa cum se întâmplă de regulă, sau în orice altă modalitate (înregistrare audio, video etc.) care îndeplinește cerințele legale concrete în care se consemnează respectiva declarație. În caz contrar, fapta rămâne la nivelul unei tentative, deoarece o astfel de declarație neconsemnată nu poate produce consecințe juridice [8, p. 401].

Dacă o persoană săvârșește fals în declarații, apoi folosește înscrisul care cuprinde declarația, B. Dobrescu, V. Dobrinou, N. Neagu conchid, pe bună dreptate, că se va comite o singură infracțiune de fals în declarații, deoarece falsul în declarații săvârșit prin prezentarea unui înscris fals, absoarbe uzul de fals [10; 11, p. 656].

Deci, cu referire la conținutul constitutiv al infracțiunii de fals în declarații constatăm faptul că, în cazul în care legea prevede expres o anumită procedură, declarația, menționează autorii V. Dongoroz, I. Fodor, S. Kahane etc., urmează a fi făcută cu respectarea acelei proceduri. Însă, este obligatoriu ca și în acest ultim caz, această declarație să nu fie supusă unei reglementări penale speciale cu privire la veridicitatea ei [2, p. 407]. Adică, este o cerință esențială ca declarațiile susceptibile de a produce consecințe juridice să nu aibă, potrivit legii, un tratament juridic special, cum ar fi declarațiile mincinoase ale martorului, denunțarea calomnioasă etc. Și autorul autohton Gh. Ulianovschi conchide asupra faptului că în cazul în care declararea necorespunzătoare a adevărului este făcută de martori sau partea vătămată, victimă în fața instanțelor de judecată, a organului de urmărire penală sau a persoanei cu funcție de răspundere, sau a unui organ competent de



a porni urmărirea penală, acțiunile făptuitorului sunt calificate, corespunzător, conform art. 312 sau 311 C. pen. al RM, dar nu conform art. 352¹ C. pen. al RM [7, p. 773]. În fine, declarațiile susceptibile de a produce consecințe juridice, în sensul infracțiunii de fals în declarații, trebuie să nu aibă, potrivit legii, o reglementare penală specială, în aceste cazuri fapta primind o altă încadrare juridică. Așadar, susține pe bună dreptate autorii V. Dorbinou și N. Neagu, precum că sunt exceptate declarațiile neadevărate generatoare de consecințe care sunt incriminate ca atare, constituind alte infracțiuni, ca, spre exemplu, mărturia mincinoasă etc. [11, p. 655]

În opinia autorilor români V. Dongoroz, Gh. Nistoreanu, A. Boroii etc., împrejurările care fac ca o declarație să fie producătoare de consecințe juridice sunt împrejurările excepționale care nu permit întâzieri pentru luarea în considerare a unei declarații, cum sunt starea de necesitate, forța majoră etc. [6, p. 404; 2, p. 407]

Concluzii

a. Declarația urmează să fie făcută în fața organului competent și acest organ să-i ofere o eficiență juridică.

b. Dacă declarațiile nu ar fi susceptibile cu producerea unor anumitor consecințe juridice, acestea ar putea fi tratate ca fiind fără eficiență juridică.

c. Declarația urmează a avea calitatea de a servi pentru producerea unor consecințe juridice potrivit legii sau potrivit împrejurărilor.

d. Este foarte important a se stabili o legătură între anumite repere calificative: - dacă declarația nu este făcută organului competent, - dacă declarația nu este producătoare de consecințe juridice, - dacă făptuitorul nu a avut în vedere producerea anume a acestor consecințe.

e. Delimitarea conceptuală între forma generală a falsului în declarații și formele speciale de

fals în declarații este bazată pe următoarele premise:

- și într-un caz, și în altul – declarația este depusă la organul competent, dar aceste organe sunt diferite (într-un caz organul competent nu este vizat în mod expres, în al doilea – este precizat sau rezultă din interpretarea textului normativ);

- și într-un caz, și în altul – declarația este depusă pentru a produce anumite consecințe juridice (doar că aceste consecințe sunt diferite, inclusiv datorită organelor competente care le oferă eficiență juridică);

- și într-un caz, și în altul, cel care face declarații, urmărește producerea anume a acelor consecințe reale care pot interveni.

f. Dacă eficiența juridică nu poate fi oferită ca rezultat al declarației făcute, lipsește nu numai infracțiunea de fals în declarații, ci și infracțiunile care sunt supuse unor reglementări speciale.

Referințe bibliografice:

1. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002 (în vigoare 12.06.2003). Republicat în: MO al RM nr. 72-74, art. 195, din 14.04.2009. În: MO al ReM nr. 128-129, art. 1012, din 13.09.2002. Vizitat: 23.08.2017.

2. Dongoroz V., Fodor I., Kahane S. et. al. Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială. Vol. II. Ediția a II-a. București: Editura Academiei Române, 2003.

3. Berliba V., Osoianu T. AMICUS CURIAE - Încadrarea juridică a unor fapte în limitele conținutului normativ al infracțiunii prevăzute de art. 352/1 C. pen. al RM: cauza penală pornită împotriva avocaților din Republica Moldova - Țurcan și Belinschi (Legal Classification of Facts Within the Regulatory Content Provided by Art. 352/1 of the Penal Code of the Republic of Moldova: The Criminal Case of Lawyers Turcan and Belinschi). https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2917217.

Vizitat: 23.08.2017.

4. Hotca M. A. Codul penal. Comentarii și explicații. București: Editura C. H. Bech, 2007. 1594 p.

5. Alecu Gh. Instituții de Drept penal. Partea generală și Partea specială. Lucrarea tratează selectiv materia cursurilor de drept penal – partea generală și partea specială, comparativ cu Noul Cod Penal, adoptat prin Legea nr. 286/2009. Constanța: Ovidius University Press, 2010. 635 p.

6. Nistoreanu G., Boroii A. Drept penal. Partea Specială. Ediția a II-a. Editura ALL Beck, București, 2002. 592 p.

7. Barbăneagră A., Alecu G., Berliba V. et. al. Codul Penal al Republicii Moldova. Comentariu. Chișinău: 2009. 860 p.

8. Bogdan S. Drept penal. Partea Specială. Ediția a III-a, revăzută și adăugită. București: Editura Universul Juridic, 2009. 464 p.

9. Brînză S.; Stati V. Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. II. Chișinău: S. n., 2015. 1300 p.

10. Dobrescu B. Fals în declarații. <http://www.raspunsurijuridice.ro/fals-declaratii/>. Vizitat: 26.04.2017.

11. Dobrinou V., Neagu N. Drept penal partea specială. Curs Universitar. București: Universul Juridic, 2014. 732 p.

RECENZENT:

Viorel V. BERLIBA,
conferențiar universitar,
doctor habilitat în drept.

DATE DESPRE AUTOR:

PETCU Pavel
e-mail: pavelpetcu@mail.ru

ABOUT THE AUTHOR:

PETCU Pavel
e-mail: pavelpetcu@mail.ru



CZU 343.23:349.6

PROBLEMA DELIMITĂRII INFRAȚIUNII DE POLUARE A APEI DE ALTE INFRAȚIUNI SIMILARE ȘI CONTRAVENTII

Marcel BOȘCANEANU,
doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

REZUMAT

Delimitarea unor componente de infracțiuni de altele, precum și de cele prevăzute de legea contravențională, prezintă o importanță determinantă în procesul calificării tuturor faptelor prejudiciabile la adresa mediului, persoanei și bunurilor sale. Din acest considerent, studiul asupra semnelor componentei infracțiunii de poluare a apei prezintă un interes dublu, impunându-se atât prin caracterizarea esenței sale, cât și prin particularizarea sa în fața altor infracțiuni și contravenții similare.

Cuvinte-cheie: poluare, mediu, infracțiune, contravenție, grad prejudiciabil, pericol social, sancțiune.

PROBLEMS DELIMITATION OF WATER POLLUTION FROM OTHER CRIMES AND CONTRAVENTIONS

Marcel BOȘCANEANU
PhD student, Academy „Ștefan cel Mare” of MIA

SUMMARY

Delimitation of crime components of others, as well as those in law contravention of great importance in determining the qualification of all acts harmful to the environment, the individual and his property. For this reason, the study of signs of water pollution offense composition has a double interest, established itself as the characterization of its essence and by customizing it to other similar crimes and offenses.

Keywords: pollution, environment, criminal offence, contravention, degree of injury, social hazard, sanction.

Introducere. După cum este specific materiei penale, există un șir de infracțiuni care după natura lor înregistrează tangențe cu una sau mai multe fapte penale, fie că fac parte din același grup de infracțiuni sau din grupe diferite, dar care împărtășesc semne comune, de obicei, semne constitutiv obiective. Este și cazul infracțiunii de poluare a apei care, după obiectul ei de atentare, valorile periclitate sau afectate, metodele și mijloacele de realizare, prezintă trăsături comune cu alte infracțiuni, care fac parte din același grup (art. 234 CP RM) sau grupe diferite (art. 136, 343, 278 CP RM).

Metode și materiale utilizate. Întru atingerea rezultatului scontat au fost utilizate un spectru larg de surse cu caracter didactic, dar și științific publicate de autorii în domeniu, atât din țară, cât și de peste hotare. La realizarea studiului vizat s-a făcut uz de metode de cercetare, cum ar fi: *observația, metoda cantitativă, metoda sistemică, precum și cea empirică.*

Rezultate obținute și discuții. Vorbind despre delimitarea între

anumite componente de infracțiuni nu putem evita analiza succintă, înainte de toate, a similitudinilor dintre acestea, fapt care și impune necesitatea studiului cu un asemenea obiectiv.

Așadar, dacă e să ne expunem asupra similitudinilor dintre infracțiunea de poluare a apei (art. 229 CP RM) și infracțiunea de îndeletnicire ilegală cu pescuitul, vânatul sau cu alte exploatari ale apelor (art. 234 CP RM), atunci trebuie să începem de la faptul că acestea sunt omogene după valorile la care se atentează, adică cele de mediu. Mai au în comun și mijloacele utilizate la atingerea scopului infracțional prin care se aduce în mod evident atingere și resurselor acvatice în care își au existența resursele piscicole, cât și alte viețuitoare ale mediului acvatic, exact ca și în cazul infracțiunii de poluare a apei. Și obiectul de atentare este unul multiplu, iar componenta de infracțiune este materială, considerată din momentul cauzării daunelor ce depășește 200 de unități convenționale.

Totodată, în pofida multiplelor

semne comune, între infracțiunile descrise există și semne distincte care le particularizează. Unul dintre ele ar fi faptul că pentru a fi considerată consumată, fapta de poluare a apei trebuie să cauzeze daune în proporții considerabile, iar în cazul infracțiunii prevăzute la art. 234 CP RM este suficientă doar dauna în mărime de minimum (depășește) 200 de unități convenționale.

O altă deosebire, fiind cea mai esențială, între componenta de la art. 234 CP RM și cea de la art. 229 CP RM constă în faptul că prima are obiect nemijlocit de atentare resursele piscicole și întregul regn animal și vegetal, iar ultima atentează nemijlocit la apă în calitate de componentă naturală. Dacă în cazul săvârșirii infracțiunii de poluare a apei nu au importanță metodele și mijloace prin care s-a modificat compoziția apei, atunci, la săvârșirea infracțiunii prevăzute la art. 234 CP RM, prezența acestora constituie un element esențial. Or, chiar în textul normei se dispune că infracțiunea se realizează prin acțiunea de îndeletnicire ilegală cu pescuitul, vânatul



sau alte exploatări ale apelor, *cu utilizarea substanțelor explozive și otrăvitoare sau a altor mijloace de nimicire* în masă a faunei [3].

Infracțiunea de poluare a apei este distinctă și de alte infracțiuni similare ce atentează la alte categorii de valori ce formează relații sociale cu privire la menținerea păcii și securității omenirii. Este vorba despre infracțiunea de ecocid (art. 136 CP RM) care constă în distrugerea intenționată în masă a florei și faunei, intoxicarea atmosferei ori a *resurselor acvatice*. Prin urmare, deși sunt asemănătoare după obiectul de atentare – intoxicarea resurselor acvatice, infracțiunea de poluare a apei se deosebește de ecocid prin gravitatea consecințelor marcate de întinderea acestora și aria de cuprindere a subiecților asupra căroră se răsfrâng. Or, prin atentarea la securitatea întregii omeniri, această crimă a obținut statut de crimă transnațională, urmările ei conducând univoc la consecințe distructive globale și ireversibile pentru natură și pentru ființa umană [1, p. 261]. De aceea, se consideră [2, p. 76-77] că pentru calificarea distrugerii florei sau faunei în baza art. 136 CP RM, este obligatoriu modul de distrugere în masă. Aceleași condiții fiind valabile și pentru resursele acvatice, deoarece poluarea apei pe suprafețe extrem de întinse, ce poate cuprinde teritoriul a două sau mai multe state, nu se mai califică în baza art. 229 CP RM, ci potrivit art. 136 CP RM (ecocid). După cum susține și autorul citat, infracțiunea de ecocid absoarbe, practic, oricare dintre faptele care sunt specificate în Capitolul IX (Infracțiuni ecologice) din Partea specială. Drept urmare, aplicarea art. 136 CP RM exclude calificarea suplimentară în baza art. 223-235 CP RM. O altă deosebire între aceste două componente se referă la forma vinovăției cu care este săvârșită. Dacă infracțiunea de poluare a apei este săvârșită din imprudență, în special, fără de consecințe, atunci cea de ecocid în tot cazul se săvârșește din intenție față de consecințele de rezultat, fie pe timp de pace sau pe timp de război.

Deși infracțiunea de poluare a apei are tangență și cu infracțiunea

de la art. 278 CP RM (actul terorist), odată ce prin această faptă se creează un pericol de a cauza moartea ori vătămarea integrității corporale sau a sănătății, daune esențiale proprietății sau *mediului* ori alte urmări grave, aceasta se deosebește prin faptul că actul terorist nu are ca obiect nemijlocit de atentare, resursele acvatice, ci la securitatea publică și ordinea publică, apa constituind un mijloc prin care se asigură atingerea scopului infracțional. Ori, poluarea unei surse de apă, acapararea prin îngrădirea accesului la ea, de asemenea constituie o metodă de intimidare a populației, autorităților statului, impunerea acestora la a săvârși sau a se abține de la anumite acțiuni în schimbul creării accesului la sursa de apă acaparată ilegal.

Diferența între aceste două infracțiuni este identificată și în afirmațiile unor specialiști în materie de mediu [7, p. 269] atunci când menționează că interesul din ultimul timp, tot mai accentuat față de factorii de mediu, a adus după sine un șir de infracțiuni noi, de la simpla *poluare intenționată a apelor până la terorismul ecologic*.

În aceeași ordine de idei, mai spunem că infracțiunea de terorism se deosebește de cea a poluării apei prin faptul că prima este săvârșită tot timpul din intenție, urmărind un anumit scop, pe când cea din urmă se comite din imprudență față de consecințe, neurmărind un scop anume.

Infracțiunea prevăzută la art. 343 CP RM – Diversiunea, în principiu, se deosebește pe segmentul acțiunilor de poluare a apei, după semnele laturii subiective. Adică, dacă poluarea apei are loc din intenție și în scopul slăbirii bazei economice a statului, această faptă va fi calificată drept diversiune, iar sancțiunea fiind mai mare, în mod prezumptiv o absoarbe pe cea prevăzută la art. 229 CP RM, având în vedere că pe lângă slăbirea bazei economice a statului mai are loc și periclitarea resurselor acvatice ale acestuia.

Problema delimitării infracțiunii de poluare a apei de contravenție este una de mare preocupare pentru specialiștii în dome-

niu, mai cu seamă atunci când se pune în discuție necesitatea conferirii caracterului formal componentei în discuție. Evident, situația se complică atunci când infracțiunea de poluare a apei se cere a fi considerată din momentul generării consecințelor de pericol, deoarece este destul de anevoios a distinge infracțiunea de contravenție după gradul prejudiciabil a urmărilor de pericol. Da, înțelegem că e mult mai ușor a distinge infracțiunea de contravenție după gradul prejudiciabil al urmărilor de rezultat, spunând că atunci când se cauzează prin faptă daune considerabile suntem în prezența infracțiunii, iar atunci când se generează o daună neesențială sau nu este sesizată în genere, suntem în prezența contravenției.

Totuși, deși este complicată, această misiune nu este și imposibilă, fapt ce determină a se căuta prin cercetare soluții originale și viabile întru delimitarea faptelor penale în infracțiuni și contravenții contra mediului. Pentru că în caz contrar, o determinare generică a mediului ca valoare juridică protejată, fără o anumită precizie, generează o altă problemă importantă, cea a tipificării conduitelor care, pentru atentarea la asemenea valori de o manieră relevantă, să fie considerate infracțiuni. Altfel spus, ce tipuri de agresiuni la adresa mediului trebuie să fie incriminate penal și ce criterii de determinare a pericolului social să se folosească. Soluțiile posibile sunt încă în faze de experimentare, iar o soluție tranșantă se lasă rezolvată [7, p. 260].

În mod evident, misiunea identificării unor soluții reale privind delimitarea infracțiunilor de contravențiile ce atentează la aceleași valori, îi revine dreptului penal, iar această problemă nu se vede rezolvată doar prin simpla precizare că ea constituie fapta prejudiciabilă prevăzută de legea penală (art. 14 CP RM).

După cum se mai afirmă în doctrina română [9, p. 71], pentru a contribui efectiv la protecția mediului, dreptul penal trebuie nu numai să se adapteze mai bine și să proporționalizeze pedepsele cu prejudiciile ecologice, dar și să in-



stituie o represiune a poluării care să nu poată fi confundată cu represiunea contravențiilor, caz în care se sancționează o simplă încălcare a unor prescripții administrative.

De cealaltă parte, dreptul contravențional pare a fi mai mult preocupat de problema delimitării faptelor contravenționale de cele penale. Această constatare se face evidentă atunci când analizăm conținutul art. 10 din Codul Contravențional (în continuare CC), atunci când se spune expres că contravenția este fapta ilicită cu un grad de pericol social mai redus decât infracțiunea [4].

Cu toate acestea, pentru a trece la delimitarea nemijlocită a infracțiunii de poluare a apei de contravenția ce are același obiect de atentare, considerăm, înainte de toate să clarificăm anumite aspecte legate de neconcordanța atribuirii acestei categorii de faptă, în funcție de caracterul ei, la categoria de fapte penale sau administrative. Spunem aceasta, deoarece atribuirea contravenției la categoria faptelor cu caracter administrativ ar constitui, în principiu, un semn delimitator suplimentar la gradul prejudiciabil redus, în comparație cu faptul dacă am considera contravenția o faptă cu caracter penal.

Deci, atât în literatura română de specialitate [14, p. 20], [15, p. 298-299] [12, p. 360], cât și cea rusă [18, p. 56-57], [19, p. 269], [17, p. 517-531], contravenția este atribuită la categoria faptelor cu caracter administrativ, considerând-o drept o formă a răspunderii administrative, respectiv faptă de natură administrativă. Deși până în anul 2009 doctrina [11, p. 16], [10, p. 4-5], [8, p. 30], dar deopotrivă și legislația autohtonă [5] includeau contravenția în sfera faptelor cu caracter administrativ, în acest sens chiar legea-cadru se intitula Codul contravențiilor administrative, după această perioadă ele au început să fie considerate fapte distincte de cele administrative. Or, poate fi considerată faptă contravențională nu doar abaterea de la dispozițiile cu caracter administrativ, ci și de la cele cu caracter economic, ecologic, etc., sau de la reguli de conviețuire neprescrise

prin norme, dar atentarea la care poate genera pericolul social.

De altfel, actuala normă de la art. 109 CC prevede răspunderea pentru încălcarea regimului prescris de legiuitor în vederea protecției apelor, iar art. 149 CC acțiunea de poluare a apei care a generat prejudicii chiar de nu au fost ignorate anumite dispoziții legale. Observăm, deci, că legiuitorul, dar și doctrina națională a aderat unanim la ideea de a considera contravenția o faptă antisocială cu caracter *penal* care generează un pericol social mai redus decât infracțiunea și nu unul administrativ. Și în general, regulile de încadrare juridică după semnele componente de contravenție, de tragere la răspundere, de examinare și sancționare nu diferă cu nimic de cele aplicabile față de infracțiuni.

O argumentare destul de reușită a tezei potrivit căreia contravenția trebuie privită ca o varietate a infracțiunii sau altfel spus, o mini-infracțiune, datorită emanării unui pericol social neesențial, mai redus decât infracțiunea, aparține autorului A. Crețu, realizată în conținutul lucrării sale de doctorat, făcând referire în mare parte la practica CEDO. Potrivit lui [6, p. 43] dosarele contravenționale ale Republicii Moldova și a altor țări, care identifică un drept contravențional separat de cel penal, sunt examinate prin prisma cerințelor valabile pentru faptele penale.

Altfel spus, legislația comunitară privește contravenția în esență sa ca o varietate a faptei penale, nu și în forma pe care i-o atribuie în mod subiectiv legiuitorul moldovean ca ceva diferit de fapta penală. Pentru exemplu, în cauza Öztürk c. Germaniei, Curtea Europeană a Drepturilor Omului analizează caracterul penal al contravenției și o identifică ca o eventuală faptă penală, fără a face distincție între contravenție și infracțiune. Curtea motivează în decizia sa că legislația internă a statelor semnatare ale Convenției, nu poate avea ca efect scoaterea unei categorii de fapte din sfera de aplicare a articolului 6 din C.E.D.O. Aceleași chestiuni au fost statuate și în cauza Kadubec c. Slovaciei, Salabiaku

c. Franței, Telfner c. Austriei și Anghel c. României.

Astfel, referindu-ne la toate aceste argumente, susținem poziția potrivit căreia contravenția este nu altceva decât o faptă cu caracter penal, o varietate a infracțiunii, cu toate că de pe această poziție, complexitatea identificării semnelor delimitatorii între infracțiunea și contravenția de poluare a apei se intensifică.

Totuși, chiar și în asemenea condiții, identificarea unui mecanism adecvat după care cei ce înfăptuiesc justiția să delimiteze faptele ce se califică drept contravenție de infracțiuni care au același obiect de atentare reclamă o necesitate stringentă, mai ales în condițiile în care tindem a atribui infracțiunii discutate, caracter formal, a o considera infracțiune de pericol.

În lipsa practicilor altor state în materia legiferării și sancționării faptelor contravenționale, vom încerca în cele ce urmează să identificăm un sistem de referință după care autoritățile să distingă între acestea două, pornind de la gradarea pericolului social în așa fel ca cel ce prezintă o intensitate mai redusă să fie calificat drept contravenție.

Spuneam că legislația altor state nu dispune de o practică a delimitării între faptele penale și contravenționale, având în vedere că majoritatea dintre ele nu prevăd așa formă de faptă cum ar fi contravenția. Spre exemplu, în dreptul spaniol și cel german, punerea în pericol (a mediului, persoanelor sau bunurilor) trasează frontiere între dreptul penal și dreptul administrativ, în sensul că în lipsa acesteia, fapta nu constituie infracțiune, ci abatere administrativă.

Legislațiile din Franța, Italia și Marea Britanie anticipează, în ceea ce le privește, mai mult represiunea penală prin instituirea unor delict-obstacole decât prin infracțiuni propriu-zise [2, p. 277-278]. În așa fel, delimitarea între infracțiune și abatere administrativă devine inutilă, odată ce depinde de prezumția de impact mai puternic sau neesențial asupra mediului [16, p. 491].

Concluzii. Așadar, pentru a ne expune asupra delimitării între infracțiunea și contravenția de



poluare a apei, este necesar înainte de toate să precizăm că, în contextul în care se trece la considerarea infracțiunii în cauză drept infracțiune formală (de pericol), în mod evident și contravenția de poluare a apei trebuie să îmbrace forma de componență formală, ținând cont că actualmente și aceasta este una materială. Ori, art. 149 CC prevede fapta de poluare a mediului (aerului atmosferic, a bazinelor acvatice de suprafață și subterane, a terenurilor) cu deșeuri industriale, de construcție sau menajere, cu ape menajere, cu emisii de poluanți ce au cauzat prejudicii.

Totodată, diferența între actuala componență de la art. 149 CC și cea de la art. 229 CP RM constă doar în categoria prejudiciului cauzat, prima prevede doar existența prejudiciului, iar ultima, daune (prejudicii) considerabile. Cu toate acestea, în materie penală am renunțat la această idee considerând potrivită varianta în care poluarea apei să îmbrace forma de componență formală, iar daunele cauzate prin aceasta să constituie circumstanțe agravante a aceleiași componente de infracțiune (art. 229 CP RM).

În acest context, art. 149 CC urmează a fi exclus, iar fapta de poluare a apei urmează a fi introdusă într-un articol aparte, sub numărul 109 cu textul de la actualul art. 113 alin (5) al CC, având în vedere că aceasta din urmă normă prezintă aceeași poluare a apei, dar în plan contravențional.

Prin urmare art. 109 CC va fi intitulat: *Poluarea apei și va avea următorul text:*

(1) Introducerea în apele de suprafață sau cele subterane a apelor uzate neepurate, a celor poluate termic și cu substanțe radioactive, a apelor contaminate cu germeni patogeni și cu paraziți, a produselor sau reziduurilor petroliere și a altor poluanți, fapt care poate prezenta un pericol la adresa mediului se sancționează cu amendă de la 120 la 240 de unități convenționale aplicată persoanei fizice sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 40 la 60 de ore, cu amendă de la 300 la 700 de unități convenționale aplicată persoanei juridice.

Drept urmare a acestor modificări, actualul art. 109 CC va deveni art. 109¹ *Încălcarea regimului de protecție a apelor; unde alin. 1 va avea următorul text:*

(1) Încălcarea regimului de protecție a apelor având drept urmare poluarea acestora, se sancționează cu amendă de la 20 la 40 de unități convenționale aplicată persoanei fizice sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 10 la 40 de ore, cu amendă de la 200 la 400 de unități convenționale aplicată persoanei juridice.

Tocmai după operarea unor asemenea modificări la legea contravențională pe segmentul faptei de poluare a apei, urmează să identificăm și mecanismul după care organele de drept să distingă între infracțiunea și contravenția de poluare a apei atunci când vor califica acțiunile de acest gen.

Fără a căuta prea mult, soluția optimă, după părerea noastră, o găsim în conținutul actelor normative care prevăd modalitatea de evalua-

re atât a prejudiciului cauzat apelor prin acțiuni umane, cât și a riscului pe care acestea îl generează pentru apă și mediu în general.

Așadar, *Metodica de evaluare a prejudiciului cauzat mediului înconjurător în rezultatul încălcării legislației apelor* [13], prevede în tabelul nr. 1 indicii fizico-chimici, în baza cărora se apreciază starea ecologică a teritoriului hidrografic și a apelor de suprafață (anexa nr. 1).

Deci, după cum se vede, în prima rubrică a tabelului sunt prezentați indicii fizico-chimici prezenți în apa poluată, iar în celelalte este apreciată starea apelor gradată în mai multe nivele: *dezastru ecologic, stare ecologică excepțională, stare de risc ecologic și stare comparativ satisfăcătoare*. Prin urmare, am marcat cele din urmă două stări, deoarece anume ele prezintă interes în delimitarea infracțiunii de poluare a apei de contravenție, ele ajută în a identifica pragul de la care pericolul pe care-l generează faptele antisociale este esențial (iminent) pentru mediu sau om, iar în lipsa acestuia, acțiunile umane care totuși au modificat compoziția apei, au ignorat dispozițiile impuse de lege sau alte acte normative cu caracter diferit, să fie calificate drept contravenții.

Astfel, rămâne doar ca autoritățile care instrumentează cazurile de poluare acvatică să numească expertiza apelor poluate pentru a vedea în funcție de categoria stării în care se încadrează dacă acestea constituie infracțiuni (stare de risc ecologic) sau contravenții (stare comparativ satisfăcătoare) conform rezultatelor expertizei.

Anexa nr.1

N d/o	Indicii	Parametrii (Gradul depășiri a CMA) - DCMA= Cr/CMA			
		Dezastru ecologic	Starea ecologică excepțională	Starea de risc ecologic	Starea comparativ satisfăcătoare
		Coeficient ce caracterizează degradarea bazinelor hidrografice și ecosistemelor acvatice -K=DCMA= Cr/CMA, dar în limitele:			
		>10 < 50	=>5 < 10		1
Substanțe chimice:					
1	Clasa de toxicitate 1-2	>10	>4<10	>1 <4	<1
2	Clasa de toxicitate 3-4	>100	>4<100	>1 <4	<1
IFS-10(Indicele formal sumar)					
3	Clasa de toxicitate 1-2	>80	>3<80	>1<3	<1



4	Clasa de toxicitate 3-4	>500	>10<500	<10	<10
Indici suplimentari:					
5	Miros, gust (în grade)	>4	>3 <4	>2<3	<2
6	Substanțe puțin solubile în apa, densitatea mai mica de 1,0 (petrol și produse petroliere)	Pelicula de culoare închisă ce ocupă 2/3 din suprafața vizibilă	Fășii intens colorate sau pete de culoare pală	Lipsă	Lipsă
7	pH-ul apei (acid) alcalin (bazic)	<5,6>10	<5,6 < 6,5 >8,5<10	>6,5<8,5	>6,5<8,5
8	Consumul chimic de oxigen ce depășește componenta de fond, mg/dm ³	>20	>2<20	>1<2	<1
9	Oxigenul dizolvat, gradul de saturație, %	<20	>20<50	>50	>80
10	Nitriti	>10	>4<10	>1<4	<1
11	Nitrati	>20	>2<20	>1<2	
12	Săruri de amoniu	>10	>2<10	>1<2	
13	Fosfați, mg/dm ³	>3	>1<3	<1	
14	Reziduul fix (depășirea nivelului regional), mg/dm ³	>3	>2<3	>1<2	<1
15	Coeficientul de acumulare în nămol -CAN	>n.104	>n-20	>n.10	
16	Coeficientul de acumulare în hidrobionți -CAHB	>n.104	>n-20	>n.10<n.20	
17	CBO total	>10	>2<10	>1<2	<1
18	Materii în suspensii MS	>15	>2<15	>1<2	<1
19	Sporul de temperaturi s = DT _{real} /DT _{admis}	>1,5	>1<1,5		<1

Referințe bibliografice:

1. Barbăneagră A. ș.a. Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu. Chișinău: Sarmis, 2009. 860 p.

2. Brinză S., Stati V. Tratat de drept penal. Partea specială. Volumul I. Chișinău: Tipografia centrală, 2015. 1326 p.

3. Codul Penal al Republicii Moldova. Nr. 985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 13.09.2002, nr. 128-129.

4. Codul Contravențional al Republicii Moldova. Nr. 218 din 24.10.2008. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 16.01.2009, nr. 3-6

5. Codul cu privire la contravențiile administrative, aprobat prin Legea R.S.S. Moldovenești din 29 martie 1985 (Veștile Sovietului Suprem și ale Guvernului R.S.S. Moldovenești, 1985, nr. 3, art.47).

6. Crețu A. Procedura contravențională în cazurile de comitere a contravențiilor ecologice. Teza de doctor în drept. Chișinău, 2017. 176 p.

7. Duțu M., Duțu A., Răspunderea în dreptul mediului. București: Editura Academiei Române, 2015. 480 p.

8. Furdui S. Propunere privind introducerea cursului de instruire juridică „Drept contravențional”. În: Revista Națională de Drept, 2009, nr.3, p. 30-31.

9. Gorunescu M. Infrațiuni contra mediului înconjurător. București: C.H. Beck, 2011. 304 p.

10. Guțuleac V. Răspunderea contravențională este sau nu o modalitate de asigurare a ordinii de drept?, În: Legea și viața, 2012, nr. 11, p. 4-10.

11. Guțuleac V. Drept contravențional - ramură sau subramură a sistemului de drept în Republica Moldova. În: Legea și viața, 2011, nr. 3, p. 16-20.

12. Iorgovan A. Drept administrativ. Tratat elementar. Volumul III. București: Proarcadia, 1993. 326 p.

13. Ordinul Ministerului Ecologiei Construcțiilor și Dezvoltării Teritoriului nr. 163 din 07.07.2003 cu privire la aprobarea “Metodicii de evaluare a prejudiciului cauzat mediului înconjurător în rezultatul încălcării legislației apelor”. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 03.10.2003, nr. 208.

14. Țiclea A. Reglementarea contravențiilor. Ediția a IV-a. București: Lumina Lex, 2006. 908 p.

15. Vedinaș V. Drept administrativ. București: Univers Juridic, 2014. 547 p.

16. Giudicelli-Delage G. Droit pénal des affaires en Europe. Paris: Presses Universitaires de France – P.U.F., 2006. 530 p.

17. Бахрах Б., Россинский Б., Старилов Ю., Административное право, Москва: Норма, 2005. 799 с.

18. Доржиев Ж., Хамнаев И. Экологическое право, Улан-Удэ: ВСГТУ, 2006. 292 с.

19. Лупинская П. Уголовно-процессуальное право Российской Федерации. Москва: Норма, 2009. 1072 с.

INFORMAȚIA DESPRE AUTOR

Marcel BOȘCANEANU
Doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: marcel842002@mail.ru
tel: 069593182

INFORMATION ABOUT
AUTHOR
Marcel BOȘCANEANU
PhD student, Academy „Ștefan cel Mare” of MIA
e-mail: marcel842002@mail.ru
phone: 069593182

Recenzenți:
Cornel OSADCII
doctor în drept, conf. univ.,
Academia „Ștefan cel Mare”
a MAI
Constantin RUSNAC
doctor în drept, conf. univ.,
Academia „Ștefan cel Mare”
a MAI

Reviewers:
Cornel OSADCII
PhD in law, associate professor,
Academy „Ștefan cel Mare”
of MIA
Constantin RUSNAC
PhD in law, associate professor,
Academy „Ștefan cel Mare”
of MIA



SCURT ISTORIC AL SEMNĂTURILOR AUTENTICE APLICATE PE ACTELE SUB SEMNĂTURA PRIVATĂ ȘI AUTENTICĂ – DIFERITE PROCEDEE DE FALSIFICARE A SEMNĂTURII

Mihai COSTEA,

Doctorand, Universitatea Liberă Internațională din Moldova Facultatea de Drept

REZUMAT

Studiile grafologice au determinat că semnătura este felul în care te reprezinți singur în fața celorlalți, în timp ce restul scrisului denotă cine ești cu adevărat. Grafologia este o știință căreia i se acordă o importanță deosebită, deoarece studiul semnăturii sau al scrisului poate spune multe despre personalitatea ta. Experții grafologi cu pregătire superioară pot determina prin expertiză judiciară, dacă un înscris este falsificat, autenticitatea și veridicitatea semnăturii, vechimea scrisului în scopul îndeplinirii actului de justiție.

Prin acest articol doresc să cumulez cu studiile multor specialiști în expertiza criminalistică a scrisului în litigiu. Expertiza se derulează și prin metoda comparativă bazându-se atât pe proprietățile scrisului caligrafic, cât și a semnăturii. Acești specialiști spun că pentru depistarea unui înscris sub semnătură privată ca aflându-se în litigiu se marchează în primul rând scriptele de comparație care puse la dispoziția expertului reprezintă documentele cele mai importante, ele fiind considerate probe admisibile din punct de vedere al autenticității acestora, expertul putând formula concluzii obiective pentru aflarea adevărului.

Cuvinte-cheie: Grafologia, expertiza judiciară, autenticitatea semnăturii, actul de justiție, scriptele de comparație, concluzii obiective.

SHORT HISTORY OF GENUINE SIGNATURES AFFIXED TO PRIVATE AND GENUINE SIGNATURE DOCUMENTS DIFFERENT SIGNATURE FORGING PROCESSES

Mihai COSTEA,

PhD at the International University of Moldova Doctoral school of Law

SUMMARY

Graphological studies have determined that the signature is the way you represent yourself before others while the rest of the writing denotes who you really are. Graphology – a science to which a special important is given, because the study of signature or writing can say a lot about your personality. Higher-qualified graphologists may determine by judicial expertise whether a document is forged, the authenticity and veracity of the signature the length in time of the writing for the purpose of performing the act of justice.

Through this article, I wish to cumulate the studies of many experts in the forensic expertise of the writing under dispute. The expertise is also performed through the comparative method based on the qualities of calligraphic writing and signature. Specialist say that for the detection of a private signature written document as being under dispute comparative scripts are first marked which, when they are made available to the expert, represent the most important documents being considered admissible evidence from the point of view of their authenticity and the expert can formulate objective conclusions for finding out the truth.

Keywords: Graphology, judicial expertise, authenticity of signature, act of justice, comparison script, objective conclusions.

Introducere. Datorită dezvoltării relațiilor sociale a diversificării schimburilor de mărfuri, a perfectării contractelor comerciale de prestări servicii și pentru indentificarea părților, s-a impus necesitatea atestării identității persoanelor fizice sau juridice prin semnătură, parafă sau sigiliu și, mai târziu, ștampilă.

- Primul instrument folosit pe teritoriul României și al Republicii Moldova în vederea identificării părților a fost sigiliul.

Acesta avea o formă, de obicei,

rotundă pe care era gravată o emblema, un simbol, o efigie care se aplica pe ceara topită, iar prin imprimarea imaginii personalizate se dovedea proveniența și identitatea celui care l-a aplicat.

Mai târziu, locul sigiliului a fost luat de semnătură și de transcrierea titlului.

Prin semnătură, titlul redat grafic numele, funcția sau demnitatea persoanei respective.

Pe măsura dezvoltării învățământului tot mai multe persoane aveau posibilitatea de

a semna grafic înlocuind în acest mod semnătura prin punere de deget, pe care o practicau cei care nu știau să scrie.

Chiar și în condițiile actuale când se presupune faptul că analfabetismul a fost eradicat, dispozițiile legale, care reglementează modul de întocmire a actelor autentice, prevăd posibilitatea ca acestea să fie semnate prin punerea de deget în cazul în care persoana respectivă nu știa carte.

Semnatura grafică reprezintă și un mod de certificare a unui înscris



sau a unei opere de artă, a unei dovezi că semnatorul a fost beneficiarul unui serviciu sau al unei sume de bani, exemplu: statul de plată, ordinul de plată, cecul, etc.

Semnătura are o importanță deosebită, întrucât produce efecte juridice în sensul că printr-o semnătură a persoanei se poate dispune de bunuri materiale pe care le achiziționează sau de contravaloarea lor bancară în cazul înstrăinării.

De asemenea marile tranzacții economice, salvarea vieții unui om, în cazul unei intervenții medicale se constituie prin semnături sau printr-o semnătură ori chiar semnarea unui decret de grațiere individual.

Înscrisurile și semnăturile confirmă sau infirmă anumite împrejurări.

Înscrisurile pot fi autentice sau sub semnătură privată.

Potrivit codului civil înscrisurile autentice sunt acele înscrisuri încheiate de către un funcționar public cu respectarea solemnității prevăzute de lege.

Exp: hotărârile judecătorești, actele de stare civilă, actele notariale, procesele-verbale, etc.

Înscrisul sub semnatura privată este acel înscris care conține o manifestare de voință, constatarea unui act, fapt sau împrejurare cu semnificație juridică, întocmit de părți fără intervenția vreunui organ al statului, principala condiție de valabilitate fiind semnarea actului de către părți (autori).

În acest sens menționăm testamentul olograf care trebuie scris, datat și semnat de mâna testatorului.

Înscrisurile oficiale sunt acele înscrisuri care au fost emise de instituțiile publice sau de interes public și trebuie să poarte ștampila sau sigiliul aceluia organ, precum și semnătura celui care l-a emis.

Datorită folosirii pe scara largă a semnăturilor în mediul de afaceri, la încheierea actelor transla-

tive de drepturi sau la semnarea unor înțelegeri între părți, a apărut fenomenul de falsificare a semnăturii.

Cele mai cunoscute procedee de falsificare a semnăturii sunt: imitarea, copierea, folosirea unor semnături autentice, autofalsificarea și execuțiile fanteziste.

Prin **falsificarea semnăturilor prin copiere** se urmărește redarea cât mai fidelă a unei semnături autentice, prin urmărirea trăsăturii cu trăsătură a conturului semnăturii autentice, cu ajutorul unui clișeu intermediar, indirect direct, ori șablon.

Prin metoda numită „decale” hârtia care servește ca suport semnăturii falsificate se așează peste actul ce conține semnatura autentică aleasă ca model și ambele coli sunt așezate pe o sursă de lumină, cu o suprafață transparentă (de obicei geamul unei ferestre) trăsându-se apoi pe hârtia de deasupra conturul semnăturii aflată pe hârtia suport.

A doua metodă de falsificare în cazul semnăturilor copiate indirect se realizează prin repasarea grafismului de ghidare cu pixul sau stiloul, dar presiunea de execuție va fi uniformă lipsind firul grafic de nuanțările specifice semnăturilor autentice.

Pe traseul semnăturilor copiate, apar tremurături ca urmare a tensiunii musculare, lipsa de îndemânare a celui care execută semnătura (scriptorul).

La analizarea unor astfel de semnături, care la prima vedere ridică suspiciuni de falsificare, trebuie să se aibă în vedere că tremurăturile pot apărea și din cauze naturale, cum ar fi starea de bătrânețe sau de boală.

Totuși diferența dintre tremurăturile generate de cauzele naturale și cele generate prin falsificare pot fi descoperite.

În legătură cu acest aspect în lucrarea intitulată „Expertiza criminalistică a scrisului”, Iasi, Editura

Junimea 1973, pag. 253, Dr. Lucian Ionescu precizează că: „Pentru un specialist orice posibilitate de confundare a tremuratului falsificatorului și a tremuratului natural (patologic) este exclusă putând fi categoric distinsă.

Tremuratul patologic este continuu, cel al falsificatorului este discontinuu, adică se manifestă numai în anumite porțiuni.

Tremuratul patologic este mai accentuat la curbe și mai puțin la trăsăturile drepte, tremuratul falsificatorului vizează dimpotrivă trăsăturile drepte, iar la curbe, fiind preocupat de schimbarea direcției trăsăturii, uită să-l mai execute (J.A. Brataills).

Tremuratul patologic este foarte fin și des, uneori penița abia atingând suprafața hârtiei, ceea ce dă naștere așa numitelor „fire de paianjen”, tremuratul falsificatorului este grosier și apăsat, cu un nr. redus de oscilații.

Tremuratul patologic este progresiv, adică crește pe măsura ce se scrie, tremuratul falsificatorului dimpotrivă apare la început și apoi are tendința să scadă.

Falsificarea semnăturii prin imitare

Contrafacerea semnăturii prin procedeele imitației urmărește redarea cât mai fidelă a unei semnături autentice în scopul întocmirii unui act cu conținut nereal.

Imitația constă în reproducerea unei semnături prin observarea directă a acesteia, având semnătura model, prin studiu și în urma unor exerciții prealabile.

Execuția după model se face în două moduri: servilă și liberă.

Imitația servilă – Falsificatorul reproduce cât mai fidel imaginea pe care o studiază vizual, în permanență trasează liniile semnăturii, le reconstituie atent, migălos, porțiuni cu porțiuni.

Presiunea de scriere va fi uniformă, iar operațiunea de execuție se realizează într-un ritm lent.

Semnăturile inițiate servil sunt



asemănătoare cu cele redată prin copiere.

Inițiativa servilă prezintă foarte rar elemente grafice specifice, autorului, situație care conduce la imposibilitatea identificării acestuia.

Imitația liberă – poate fi paralizată prin acțiune directă având semnatura originală în față, prin exerciții prealabile sau prin reproducerea din memorie.

Imitația liberă din memorie - Grafismele obținute în acest fel de falsificare prezintă deosebiri majore față de semnatura autentică, întrucât oricât de bine ar fi fost memorată ar fi imposibil să se rețină, de exemplu: poziția punctului de atac al unei litere, forma unei trăsături de legătură ale supraseamelor .

Există posibilitatea ca între scrierea originală și cea a falsificatorului să existe asemănări în unele privințe datorate scrisului caligrafic.

Folosirea semnăturii prin exercițiul din fantezie. Falsificatorii care recurg la această metodă sunt puțin preocupați de caracteristicile semnăturii originale pe care nu intenționează să le redea nici măcar în linii generale. Acest mod de falsificare se folosește în special când există nume de persoane cu caracter fals, de exemplu: un stat de plată, nume cu caracter fals, semnături false.

Falsul prin folosirea unei semnături autentice - Falsificatorul copiază și imită semnatura redând cât mai fidel construcția autentică în ideea că semnatura va fi atribuită titularului ei de drept.

EXAMINAREA DOCUMENTELOR ȘI A SEMNĂTURILOR SUPUSE EXPERTIZEI

Verificarea autenticității unei semnături este procedată de o serie de analize, indispensabile pentru obținerea unor rezultate corespunzătoare cu adevărul și vizează:

obiectul expertizei, actul și semnătura în discuție, precum și piesele de comparație.

1) Verificarea obiectului expertizei se rezumă la verificarea autenticității uneia sau a mai multor semnături în vederea stabilirii faptului „dacă semnătura a fost sau nu executată de titular” - adică persoana trecută în act, pe numele careia s-a semnat.

- Se pot întâlni situații când în obiectul expertizei se solicită să se constate „dacă semnatura care nu aparține titularului a fost falsificată de o anumită persoană sau de una dintre persoanele cuprinse într-un cerc de suspecti”.

Pe lângă aceste obiective denumite „standard” specialiștii pot fi solicitați să răspundă și la întrebări de genul:

- Dacă deosebirile înregistrate între semnătura în discuție și cea obișnuită a titularului s-ar putea datora execuției în condiții speciale (intoxicație alcoolică sau medicamentoasă, constrângere, stări psihice deosebite).

- Dacă semnătura în discuție trădează starea de bătrânețe sau de boală a scriptorului.

- Dacă semnătura în discuție a fost executată cu mâna ajutată sau forțată.

- Cât de veche este semnătura, dacă aceasta a fost executată cu același material de scriere folosit și la scrierea semnăturii de bază.

La toate problemele solicitate, expertul trebuie să răspundă foarte clar, fără să existe nici cel mai mic dubiu, să identifice actul sau actele de dispunere a expertizei având în vedere următoarele aspecte:

- Titularul actului sau în lipsa acestuia precizarea din a cărei categorie face parte.

- Data încheierii actului, data autentificării și numărul de înregistrare inserate de către un organ sau o instituție.

- Dacă a fost vizat și data la

care a fost vizat spre neschimbare de către instanță sau notar.

- Registrul și pagina la care a fost îndosariat.

- Parțile care figurează pe act.

- Suma de bani consemnată în act.

În vederea localizării semnăturilor se pot reține următoarele date:

- Poziția la care se află semnătura.

- Numele persoanei pe care a fost dată.

- Alcătuirea semnăturii (literă , semi-literă, neliterală).

- Caracteristicile materialului cu care a fost trasată semnătura.

Verificarea prealabilă a semnăturii în discuție

Expertul va trebui să definească în mod corect grafismul respectiv și să definească distinct ce se impune între aceasta și semnăturile obișnuite ale persoanei în cauză.

În cauză în care semnătura se prezintă fragmentar, expertul va trebui să constate dacă grafismele păstrate pe suprafața actului rețin sau nu suficiente elemente pentru o examinare eficace.

În caz pozitiv fragmentul de semnătură este operat, iar în caz negativ trebuie considerat impropriu examinărilor, situație ce urmează să fie adusă la cunoștința solicitantului.

Există cazuri în care semnătura în discuție nu este trasată direct pe hârtie, ci reprezintă o reproducere, de exemplu: semnăturile redată pe hârtie copiativă prin fotografie sau xeroxare.

În practică s-a constatat că semnăturile obținute prin astfel de mijloace crează dificultăți mari în examinare și interpretare:

- Mijloacele de copiere pot facilita falsificarea unor acte cu ajutorul unei semnături autentice, prin procedeul de fals cu ajutorul „furtului de semnătură” cu hârtie copiativă, prin colaj, prin tehnici fotografie și xerox.



Verificarea prealabilă a semnăturilor pentru comparație.

Stabilirea autenticității unei semnături sau a faptului, dacă aceasta aparține unei anumite persoane, alta decât titularul, necesită o examinare comparativă a semnăturii în litigiu și a semnăturii autentice a titularului.

În vederea efectuării examinării comparative, expertul trebuie să solicite organului de urmărire penală sau instanței de judecată să-i pună la dispoziție piesele de comparație cum ar fi: acte autentice, înscrisuri sub semnatura privată recunoscute de părți, scrisul și semnăturile date înaintea instanței de judecată sau la organele de urmărire penală.

De regulă, se recomandă ca piesele de comparație să aibă aceeași alcătuire ca și semnătura în litigiu, iar ca semnăturile de comparație să fie corespondente cu cea în litigiu și în privința datei de execuție.

Expertul poate solicita organului de urmărire penală sau instanței de judecată „piese de comparație executate la cerere” pe care titularul semnăturii în discuție sau altă persoană presupusă a fi autor al acesteia le execută în fața organelor judiciare.

Execuția probelor de semnătură trebuie să se desfășoare într-o ambianță care să nu inducă persoanei respective o stare psihică neobișnuită (emoție, agitație, temere s.a)

În acest sens, consider că nu este indicat ca piesele de comparație să fie date în sala de judecată, în cursul procesului, fiind indicată executarea acestora în sala de consiliu după încheierea ședinței de judecată.

Examinarea actelor pe care se află semnăturile în discuție.

Există situații în care actul ce urmează a fi examinat se află într-o arhivă și nu poate fi pus la dispoziția organului judiciar, examinarea acestuia urmând să se facă printr-un expert delegat.

Actul în litigiu se cercetează sub toate aspectele:

- Caracteristicile de formă și cele fizico-chimice ale hârtiei suport.
- Particularitățile materiale de scriere.
- Textul și data.
- Mențiuni scriptice.
- Semnăturile, inclusiv în litigiu.
- Ștampila, parafele, timbrele.

Verificarea corelației dintre textul, data și semnătura actului

- Prima analiză vizează componentele actului și va urmări să stabilească dacă textul, data și semnătura acestuia au fost sau nu executate de aceeași persoană.

- Cercetarea de natură complexă comportă examinări de ordin grafic și în privința materialelor de scriere.

- Deosebirile frapante dintre materialul de scriere al textului, datei și cel al semnăturii în litigiu pot releva uneori falsul.

Verificarea corespondenței dintre toate semnăturile existente pe același act.

- A doua analiză de examinare va urmări să stabilească dacă semnătura incriminată prezintă sau nu corespondențe cu alte semnături de pe act.

Analizele de ordin grafic orientate în această direcție pot pune în evidență faptul că semnătura în litigiu și celelalte semnături din cadrul documentului prezintă deosebiri majore impunându-se concluzia că acestea au fost executate de persoane diferite.

Verificarea prezenței de adăugiri, ștersături, modificări pe documentul supus examinării.

A treia linie de cercetare ce continuă și completează în mod firesc rezultatele analizelor precedente are ca obiect examinarea textului și a datei în vederea stabilirii faptului dacă acestea prezintă sau nu

intervenții: adăugiri, ștersături, modificări.

Verificarea concordanței între vechimea actului și data înscrisă pe acesta.

A patra direcție de examinare urmărește verificarea concordanței dintre semnătura în litigiu și data întocmirii actului.

Această verificare mai intitulează și stabilirea vechimii actului sau stabilirea datei actului.

Expertul trebuie să verifice caracteristicile hârtiei suport și cele ale materialelor de scriere. Cu privire la vechimea hârtiei, expertul cercetează fenomenul de îngălbenire naturală a acesteia în timp.

Pentru materialele de scris, expertul studiază gradul de oxidare, în special la cerneluri.

Concluzii

Consider că urmărind cele expuse în materialul mai sus prezentat, cei care dispun de expertizele grafice ajută expertul criminalist în demersul său de a emite în urma solicitărilor, concluzii pertinente și obiective în final cu repercusiuni pozitive în ceea ce privește activitatea depusă pentru aflarea adevărului în cauzele penale, civile sau administrative.

Referințe bibliografice:

1. Lucian IONESCU, Expertiza criminalistică a scrisului, Editura Junimea Iași, 1973 pag.253.
2. Adrian FRAȚILĂ, Gheorghe PĂȘESCU, Expertiza criminalistică a semnăturii, Editura Național, București 1997.
3. Ion Voichescu –Criminalistica vol.I Editura Academica, București 2000.
4. Lazăr CÂRJAN –Compendiu de Criminalistică, Editura Fundația România de Măine, Editie revizuită și adăugită, București 2004
5. M. UDROIU, Andone Bontaș A. Bodoroncea –Codul de Procedură Penală, Comentariu pe articole vol.I și IIBucurești Editura C.H.Beck 2015.



6.I.NEAGU, Damaschin M., Tratat de procedură Penală, Partea Specială. In lumina Noului Cod de Procedură Penală, Editura Universul Juridic.

7. L. BIDION, I.VICOL – Indrumarul Specialistului în grafoscopie, Bucuresti 1970

INFORMATII DESPRE
AUTOR

Mihai COSTEA
Doctorand
Univeristatea Liberă Internațională
din Moldova
Facultatea de Drept
e-mail: mihaicostea777@yahoo.ro
tel:0744 43 43 43

INFORMATION ABOUT
AUTHOR

Mihai COSTEA
Phd student Free International
University of Moldavia
Doctoral School of Law
e-mail: mihaicostea777@yahoo.ro
tel:0744 43 43 43

Recenzent

Gheorghe GOLUBENCO
Doctor în drept, conf. univ.
Habilitat
Universitatea Liberă Internațională
din Moldova

Reviewer

Gheorghe GOLUBENCO
PhD in law, associate professor at
Free International University
of Moldova

CZU 343.57(478)

**ASPECTE INTERPRETATIVE PRIVIND
EXTORCAREA DROGURILOR SAU A
ETNOBOTANICELOR ÎN CONTEXTUL
INFRAȚIUNII INCRIMINATE LA ART. 217⁴
C. PEN. AL R. MOLDOVA**

Sergiu SECRIERU,
doctorand

REZUMAT

Sustragerea sau extorcarea drogurilor sau a etnobotanicelor (art. 217⁴ C. pen. al R. Moldova) reprezintă o infracțiune legată de traficul de droguri care creează sau favorizează acest fenomen nociv cu conotații internaționale și care pune în pericol efectiv sau cauzează daune irecuperabile pentru sănătatea publică. În cadrul acestui articol sunt supuse abordării anumite aspecte interpretative ale acțiunii de *extorcare*, prevăzută ca modalitate normativă de comitere a infracțiunii prevăzute la art. 217¹ C. pen. al R. Moldova. Ca finalitate a acestui studiu, autorul pledează pentru implementarea în practica judiciară a unor standarde de interpretare a acestei noțiuni și în același timp vine cu anumite propuneri de *lege ferenda* privind perfecționarea normei de incriminare prevăzute la art. 217⁴ C. pen.

Cuvine cheie: sustragere, extorcare, droguri, etnobotanice, șantaj, amenințare, cerere.

**INTERPRETATIVE ASPECTS REGARDING THE
EXTORTION OF DRUGS OR ETHNOBOTANICS IN THE
CONTEXT OF THE INCRIMINATED OFFENSE IN ART. 217⁴
OF THE PENAL CODE OF REPUBLIC OF MOLDOVA**

Sergiu SECRIERU,
PhD student

SUMMARY

Theft or extortion of drugs or ethnobotanics (art. 217⁴ of the Penal Code of Republic of Moldova) is a drug trafficking offense that creates or favors this harmful phenomenon with international connotations and which actually endangers or causes irreparable damage to public health. Within this article shall be subject to an approach some aspects of the *extortion* action, provided as a normative way of committing the offense provided in art. 217¹ the Penal Code of the Republic of Moldova. As a conclusion of this study, the author pleads for the implementation in the judicial practice of some interpretation standards of this notion and at the same time comes with certain proposals of *lege ferenda* regarding the improvement of the norm of incrimination stipulated in art. 217⁴ of the Penal Code.

Keywords: theft, extortion, drugs, ethnobotanics, blackmail, threat, request.

Introducere. În scopul unei preveniri eficiente a traficului ilicit de droguri, legiuitorul a incriminat fapta de sustragere sau extorcare a substanțelor narcotice sau psihotrope într-o normă specială prevăzută la art. 217⁴ C. pen. De regulă, actele de sustragere a drogurilor sunt urmate de punerea

lor în circulație, fapt ce dozează starea de pericol pentru sănătatea publică.

Soluția stabilirii unui regim de sancționare diferențiat pentru această faptă a fost implementat și în legislația penală anterioară (Cod penal din 1961), în care sustragerea mijloacelor narcotice a fost incrimi-



nată distinct prin Ucazul Sovietului Suprem al RSSM din 05.06.1975 la art. 225² C. pen. [1].

La momentul punerii în vigoare a C.pen. din 2002, sustragerea substanțelor narcotice sau psihotrope nu era incriminată într-o normă separată, fapta fiind calificată pe baze generale, potrivit normelor incriminatoare privitoare la sustrageri. Mai târziu, prin Legea nr.277-XIV din 04.11.2005, s-a revenit la vechea formulă, fapta găsimdu-și o incriminare distinctă la art. 217⁴ C. pen.

Definiția legală a infracțiunii analizate corespunde cu denumirea marginală a art. 217⁴ C. pen., fapta constând în *sustragerea sau extorcarea substanțelor narcotice sau psihotrope*.

Metode și materiale aplicate.

La realizarea acestui studiu au fost aplicate următoarele metode de cercetare științifică: metoda analizei logice și a interpretării logice, metoda clasificării etc. Suportul științific al lucrării îl formează lucrările științifice ale cercetătorilor autohtoni și străini, cadrul normativ incriminator autohton, precum și interpretările din practica judiciară națională consacrate în HP CSJ a R. Moldova nr.2 din 26.12.2011 *Cu privire la practica judiciară de aplicare a legislației penale ce reglementează circulația drogurilor, etnobotanicelor sau analoagelor acestora și a precursorilor*.

Conținut de bază. Potrivit C. pen. în vigoare al R. Moldova latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la art.217⁴ C. pen. poate fi realizată prin două modalități normative, cu caracter alternativ stabilite expres în textul de lege:

- 1) sustragerea drogurilor sau etnobotanicelor;
- 2) extorcarea drogurilor sau etnobotanicelor.

După cum rezultă din denumirea prezentului studiu, în cele ce urmează ne vom referi la cea de a doua modalitate normativă de comitere a infracțiunii incriminate la

art. 217⁴ C. pen. – **extorcarea drogurilor sau a etnobotanicelor**.

Extorcarea presupune obținerea prin șantaj a drogurilor sau a etnobotanicelor, astfel după cum este definit la art.189 C. pen. Acest mod de interpretare a noțiunii de „extorcare” în contextul incriminării statuate la art. 174⁴ C. pen. este recunoscut în unanimitate în doctrina de specialitate autohtonă [2, p.872; 3, p. 201; 4, p. 119; 5, p. 119; 6, p. 452].

O poziție solidară este consacrată și în HP CSJ a R. Moldova nr. 2 din 26.12.2011 *Cu privire la practica judiciară de aplicare a legislației penale ce reglementează circulația ilegală a substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor lor și a precursorilor*. Potrivit pct.7) al acestei hotărâri, **prin extorcare** de substanțe narcotice sau psihotrope se înțelege cererea de transmitere a unor astfel de substanțe adresată proprietarului, posesorului sau deținătorului acestora cu amenințarea cu violență sau cu răspândirea unor știri defăimătoare despre persoana respectivă, rudele sau apropiații acesteia, cu deteriorarea sau distrugerea bunurilor proprietarului, posesorului, deținătorului ori cu răpirea persoanei respective, a rudelor sau a apropiaților acesteia [7].

Unii autori extind sfera de aplicare a extorcării și la ipoteza cererii de transmitere a dreptului asupra substanțelor narcotice, mai ales atunci când aceste drepturi sunt fixate în anumite documente ce permit eliberarea substanțelor narcotice sau psihotrope ori obținerea lor în condiții privilegiate [8, p. 45].

În viziunea noastră, o asemenea soluție nu este lipsită de interes, mai ales atunci când făptuitorul solicită prin șantajare victimei rețete farmaceutice sau alte documente care permit obținerea substanțelor narcotice sau psihotrope.

De fapt, posibilitatea unei asemenea manifestări de pericol în cadrul infracțiunii examinate reie-

se și din interpretările CSJ statuate la pct.7) teza a 3-a din HP nr. 2 din 26.12.2011, potrivit căreia: „În cauzele cu privire la extorcarea substanțelor narcotice sau psihotrope, victime, pe lângă cetățenii care dețin aceste substanțe, pot fi și persoanele abilitate să elibereze documente care oferă dreptul la achiziționarea legală a unor astfel de substanțe, persoanele care au acces la substanțele narcotice sau psihotrope în legătură cu activitatea lor profesională (spre exemplu, asistenta medicală), precum și alte persoane” [7].

Prin urmare, reieșind din rațiunile exprimate *supra* propunem modificarea pct.7) teza a 1-a din HP CSJ a R. Moldova nr. 2 din 26.12.2011 după cum urmează, *prin extorcarea de substanțe narcotice sau psihotrope se înțelege cererea de transmitere a unor astfel de substanțe sau a drepturilor asupra acestora adresată proprietarului, posesorului sau deținătorului acestora cu amenințarea cu violență sau cu răspândirea unor știri defăimătoare despre persoana respectivă, rudele sau apropiații acesteia, cu deteriorarea sau distrugerea bunurilor proprietarului, posesorului, deținătorului ori cu răpirea persoanei respective, a rudelor sau a apropiaților acesteia*.

În legătură cu noțiunea de **extorcare**, utilizată de către legiuitorul autohton ca *verbum regens* la caracterizarea elementului material al infracțiunii analizate urmează să facem anumite precizări.

În afară de infracțiunea incriminată la art.217⁴ C. pen., termenul de extorcare mai este utilizat în Codul penal și la descrierea altor fapte penale, precum ar fi:

→ *Finanțarea ilegală a partidelor politice sau a campaniilor electorale, încălcarea modului de gestionare a mijloacelor financiare ale partidelor politice sau ale fondurilor electorale*, săvârșită în modalitatea extorcării sau obținerii prin extorcare a donațiilor pentru



partidele politice și/sau pentru fondurile electorale (art. 181² alin. (2) C. pen.);

→ *Obținerea ilegală și/sau divulgarea informațiilor ce constituie secret comercial sau bancar, săvârșită în modalitatea colectării de informații care constituie secret comercial sau bancar prin sustragerea de informații, inclusiv folosirea mijloacelor tehnice speciale, extorcarea sau amenințarea cu aplicarea violenței nepericuloase pentru viața sau sănătatea persoanei* (art. 245¹² C. pen.);

→ *Primirea unei remunerații ilicite pentru îndeplinirea lucrărilor legate de deservirea populației, adică primirea prin extorcare, de către un salariat dintr-o întreprindere, instituție sau organizație, a unei remunerații sau a altor avantaje patrimoniale pentru îndeplinirea unor lucrări sau pentru prestarea unor servicii în sfera comerțului, alimentației publice, transportului, deservirii sociale, comunale, medicale sau de altă natură, lucrări și servicii ce țin de obligațiile de serviciu ale acestui salariat* (art. 256 C. pen.);

→ *Coruperea pasivă, săvârșită în modalitatea agravantă de extorcare de bunuri sau servicii* (art. 324 alin. (2) lit. c) C. pen.);

→ *Luarea de mită, săvârșită în modalitatea agravantă de extorcare a mitei* (art. 333 alin. (2) lit. c) C. pen.);

În legătură cu aceasta se poate constata că în contextul incriminărilor sus-arătate noțiunea de extorcare are o altă semnificație decât cea pe care se pretinde a o avea la art. 217⁴ C. pen.

Astfel, spre exemplu, în conformitate cu HP CSJ a R. Moldova din 22.12.2014 nr.11 *Cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile de corupție, extorcare* ca modalitate normativă a faptei prejudiciabile în contextul varianței agravate de la art. 324 alin.(2) lit.c) C. pen., se poate realiza prin

una dintre următoarele modalități faptice:

➤ **punerea victimei în situația care o determină să-i transmită coruptului remunerația ilicită, pentru a preîntâmpina producerea efectelor nefaste pentru interesele legitime sau ilegite ale victimei** (de exemplu, crearea de obstacole de către instructorul auto în cadrul instruirii practice a cursantului, bunăoară prin apăsarea pe ambreiaj, prin aceasta decupând treptele de viteză, fapt care conduce la diminuarea punctajului necesar obținerii permisului de conducere);

➤ **amenințarea cu lezarea intereselor legitime sau ilegite ale victimei (nu lezarea efectivă), în cazul în care aceasta nu-i transmite coruptului remunerația ilicită** (de exemplu, pretinderea de către colaboratorul de poliție a obiectului remunerației ilicite însoțită de amenințarea conducătorului mijlocului de transport cu întocmirea procesului-verbal de constatare a contravenției de încălcare a regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijlocului de transport);

➤ **nesatisfacerea solicitării victimei, astfel încât aceasta este nevoită să transmită remunerația ilicită către corupt, pentru a evita lezarea unor interese legitime sau ilegite ale victimei** (de exemplu, omisiunea de a raportiza spre expertizare comisiei de experți pe ramuri științifice din cadrul Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare a dosarului și tezei de doctor pentru obținerea gradului științific, invocându-se artificial motive de imposibilitate de examinare a rezultatelor științifice obținute de către pretendentul la grad științific: numărul impunător de teze aflate în expertizare; redactarea necorespunzătoare a unor acte incluse în dosarul depus de către pretendentul la grad științific etc.) [9].

Într-un mod similar, noțiunea de

extorcare este prezentată și de autorii S. Brînză, V. Stati [2, p. 872] și I.Nastas [10, p. 61].

Se poate lesne observa că în cadrul acestor componente termenul de „extorcare” are un alt înțeles decât cel pe care îl implică noțiunea de dobândire prin șantaj a bunurilor altei persoane. Prin urmare, ne confruntăm cu o situație în care unul și același termen utilizat la descrierea mai multor infracțiuni, are o semnificație semantică diferită.

O asemenea soluție însă nu este adecvată și contravine prevederilor statuate în Legea privind actele legislative, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 27.12.2001. Potrivit art.19 lit.e) al legii, *textul proiectului de act legislativ se elaborează cu respectarea următoarei reguli: terminologia utilizată în actul elaborat este constantă și uniformă ca și în celelalte acte legislative și în reglementările legislației comunitare; se va utiliza unul și același termen dacă este corect, iar folosirea lui repetată exclude confuzia* [11].

Prim urmare, potrivit acestor norme imperative unul și același termen sau expresie utilizată de către legiuitor, la descrierea infracțiunilor trebuie să aibă același înțeles.

În continuarea acestei idei, pentru uniformizarea reglementărilor juridico-penale și dozarea gradului de claritate și previziune a legii penale, considerăm ca oportună, pe de o parte, modificarea denumirii marginale a art. 217⁴ C. pen., iar, pe de altă parte, și a textului normativ, după cum urmează:

1. denumirea marginală a infracțiunii urmează a fi modificată din „sustragerea sau extorcarea de ...” în „sustragerea sau dobândirea prin șantaj a ...”;

2. la rândul ei și dispoziția incriminatoare a art. 217⁴ C. pen. urmează a fi modificată din „sustragerea sau extorcarea de ...” în „sustragerea sau dobândirea prin șantaj ...”;

Pentru calificare este important



de a constata dacă activitatea de extorcare, descrisă la art.217⁴ C. pen., poate comprima toate variantele normative, atât cele tipice, cât și cele agravate descrise la art.189 C. pen.

Fapta este alcătuită din două acțiuni ilegale legate organic între ele: acțiunea principală (cererea) și acțiunea adiacentă (amenințarea).

În cazul infracțiunii de șantaj, reieșind din definiția legală stipulată la art.189 C. pen., acțiunea principală, adică cererea, poate îmbrăca trei forme: 1) cererea de a se transmite bunurile proprietarului, ale posesorului sau ale deținătorului; 2) cererea de a se transmite dreptul asupra bunurilor proprietarului, posesorului sau deținătorului; 3) cererea de a săvârși acțiuni cu caracter patrimonial.

Considerăm că în cazul infracțiunii de extorcare a drogurilor sau etnobotanicelor cererea poate îmbrăca două forme:

- cererea de transmitere a drogurilor sau etnobotanicilor;
- cererea de transmitere a drepturilor asupra drogurilor sau etnobotanicilor.

În sens etimologic, termenul „cerere” are mai multe semnificații: 1) acțiunea de a cere și rezultatul ei; 2) solicitare, dorință; 3) pretenție, revendicare; 4) căutare, cerință, adică raport dintre cerere și ofertă [12, p. 123].

Noțiunea de cerere, caracteristică infracțiunii de șantaj este definită și în HP CSJ a R. Moldova *Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre șantaj* din 07.11.2005 nr.16: „Cerința înaintată de făptuitor presupune o solicitare insistentă și categorică, având un caracter ultimativ, de a i se pune gratuit la dispoziția acestuia bunuri sau documente, care îi dau dreptul să dispună de aceste bunuri ca de ale sale proprii ori care îi permit să devină subiectul unui drept real derivat (uzufruct, uz, abitație, suprafață etc.), sau de a săvârși în folosul făptuitorului acțiuni cu caracter pa-

trimonial. Condiția absolut necesară pentru calificarea infracțiunii este ca această propunere să fie cu bună-știință neîntemeiată și ilegală” [15].

Potrivit autorului Iu. Larii înaintarea cererii cu caracter patrimonial înseamnă acțiunea de solicitare, rugămintă sau dispoziția de transmitere a bunurilor, a drepturilor asupra acestora sau de săvârșire a altor acțiuni cu caracter patrimonial, expusă de vinovat într-o formă categorică, insistentă. Ea poate fi scrisă, verbală, transmisă personal sau prin altă persoană. Important este însă, ca cererea să ajungă la destinatar și să-i fie clară acestuia [14, p. 204].

Din cele menționate mai sus, în cadrul infracțiunii incriminate la art. 217⁴ C. pen. putem defini *cererea ca fiind acțiunea a cărui scop este de a extorca droguri sau etnobotanice, ce constă în insistarea categorică, neîntemeiată și ilegală a făptuitorului adresată victimei, de a i se pune în mod gratuit la dispoziție droguri, etnobotanice sau documente care îi dau dreptul de a dispune sau de a obține asemenea substanțe.*

În legătură cu aprecierea acțiunii adiacente sau, după cum mai poate fi denumită acțiunea ca mijloc, care însoțește cererea de transmitere a substanțelor narcotice sau psihotrope, în literatura de specialitate există o dualitate de opinii.

Autorii S. Brînză și V. Stati la caracterizarea laturii obiective a infracțiunii incriminate la art. 217⁴ C. pen. susțin că acțiunea adiacentă cunoaște următoarele modalități faptice cu caracter alternativ: 1) amenințarea cu violența; 2) amenințarea cu răspândirea unor știri defăimătoare; 3) amenințarea cu deteriorarea sau distrugerea bunurilor; 4) amenințarea cu răpirea persoanei; 5) aplicarea violenței nepericuloase pentru viață sau sănătate; 6) amenințarea cu moartea (a se citi cu omorul); 7) deteriorarea sau distrugerea bunurilor; 8) aplicarea vi-

olenței periculoase pentru viață sau sănătate; 9) aplicarea schingiurii, torturii, a tratamentului inuman sau degradant; 10) răpirea persoanei [2, p. 1154-1155].

În baza celei de a doua viziuni, extorcarea, în sensul art. 217⁴ alin. (1) C. pen. prezumă cererea de transmitere a substanțelor narcotice sau psihotrope ale proprietarului, posesorului sau deținătorului, amenințând cu violență sau cu răspândirea unor știri defăimătoare despre persoana, rudele sau apropiații acesteia, cu deteriorarea sau cu distrugerea bunurilor proprietarului, posesorului, deținătorului ori cu răpirea proprietarului, posesorului, deținătorului, a rudelor sau a apropiaților acestora [6, p. 452].

Un mod de abordare similar îl întâlnim și în HP CSJ a R. Moldova nr. 2 din 26.12.2011, unde ca acțiuni adiacente a faptei de șantaj sunt reflectate doar acele forme de amenințare ce caracterizează componența-tip sau de bază a infracțiunii de șantaj, și anume: 1) amenințarea cu violență a persoanei, a rudelor sau a apropiaților acesteia; 2) amenințarea cu răspândirea unor știri defăimătoare despre persoană, despre rudele sau apropiații acesteia; 3) amenințarea cu deteriorarea sau cu distrugerea bunurilor proprietarului, ale posesorului sau ale deținătorului; 4) amenințarea cu răpirea proprietarului, a posesorului sau a deținătorului, a rudelor sau a apropiaților acestora [16].

Reieșind din această soluție interpretativă în literatura de specialitate se menționează că în cazul în care extorcarea substanțelor narcotice sau psihotrope se materializează prin una din aceste patru forme de amenințare, fapta urmează a fi calificată în conformitate cu art. 217⁴ alin.(1) C. pen. Excepție o constituie extorcarea comisă prin amenințarea aplicării violenței, caz în care, în funcție de gravitatea acesteia, fapta va fi calificată fie în baza art. 217⁴ alin.(2) lit.e), fie în



baza art. 217⁴ alin.(3) lit.b) C. pen. [5, p. 121].

Se poate lesne observa că spre deosebire de șantajul agravat (art.189 alin.(2)-(6) C.pen.), extorcarea substanțelor narcotice sau psihotrope comisă în forme agravate (art. 217⁴ alin. (2)-(3) C.pen.) nu include asemenea acțiuni adiacente proprii șantajului, cum ar fi: amenințarea cu moartea; deteriorarea ori distrugerea bunurilor; răpirea proprietarului, posesorului sau a deținătorului, a rudelor sau a apropiaților acestora.

Reieșind din primul punct de vedere ar rezulta, de exemplu, că dobândirea prin șantaj a oricăror altor bunuri decât drogurile însoțită de răpirea proprietarului, posesorului sau deținătorului, a rudelor sau a apropiaților acestora se pedepsește cu închisoare de la 10 la 13 ani (art. 189 alin. (4) C.pen.), iar fapta de dobândire prin șantajul acestora se pedepsește în baza art. 217⁴ alin. cu amendă în mărime de la 750 la 950 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 200 la 240 de ore, sau cu închisoare de la 3 la 5 ani [17].

Este greu de conceput că o asemenea politică punitivă ar fi una echitabilă și proporțională cu gradul și caracterul prejudiciabil al extorcării de substanțe narcotice sau psihotrope însoțită de săvârșirea unor asemenea fapte. În afară de aceasta, nu există careva premise incriminatorii de a considera că infracțiunea de distrugere sau deteriorare intenționată a bunurilor altei persoane, precum și cea de răpire a unei persoane s-ar încorpora ca infracțiune mijloc în dispoziția incriminatoare a art. 217⁴ C. pen. Or, pe de o parte, nici norma incriminatoare nu consacră asemenea fapte, acțiuni ca mijloc de comitere a extorcării substanțelor narcotice sau psihotrope, iar, pe de altă parte, nici sancțiunea prevăzută la art. 217⁴ C. pen. nu sugerează posibilitatea absorbției infracțiunilor prevăzute la art. 164 C. pen. (răpi-

rea unei persoane) și 197 C. pen. (distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor) în noțiunea de extorcare.

Astfel, în opinia autorului R. Cojocaru aceste două forme de activitate infracțională se situează în afara cadrului incriminator instituit la art. 217⁴ C. pen., iar încadrarea juridică urmează a fi făcută după regulile concursului de infracțiuni [5, 121-122].

Concluzii. În accepțiunea noastră, această situație urmează a fi soluționată pe cale normativă prin suplینirea circumstanțelor agravante ale infracțiunii de sustragere sau extorcare a substanțelor narcotice sau psihotrope după cum urmează:

1. completarea alin. (2) al art. 217⁴ C. pen. cu lit. d¹), la care urmează să fie dozată răspunderea penală pentru sustragerea sau extorcarea drogurilor sau a etnobotanicelor săvârșită *cu distrugerea sau deteriorarea bunurilor*;

2. completarea alin. (2) al art. 217⁴ C.pen. cu c¹) la care urmează să fie dozată răspunderea penală pentru sustragerea sau extorcarea drogurilor sau a etnobotanicelor *însoțite de răpirea proprietarului, posesorului sau deținătorului, a rudelor sau a apropiaților acestora*.

Referințe bibliografice:

1. Codul penal din 24.03.1961 // Veștile R.S.S.M., 1961, nr.10.
2. Brînza S., Stati V., Drept penal, Partea specială, Vol. I, Chișinău: Firma Editorial-Poligrafică: Tipografia centrală, 2015.
3. Hadîrcă I., Răspunderea pentru infracțiunile săvârșite în sfera circulației substanțelor narcotice, psihotrope, a analoagelor și precursorilor. CEP USM: Chișinău, 2008.
4. Cojocaru R., Infracțiuni privind traficul de substanțe narcotice, psihotrope sau de analoage ale acestora (Teorie și practică judiciară), Chișinău, 2014.

5. Cojocaru R. Gr. Infracțiuni contra sănătății publice și a conviețuirii sociale. Seria: Drept penal (Partea specială). Chișinău: Tipografia Ștefan cel Mare, Chișinău, 2014.

6. Barbăneagră A. ș.a. Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu, Chișinău, 2009.

7. Buletinul CSJ a R. Moldova nr.1, 2012.

8. Радченко Т.В. Уголовная ответственность за хищение либо вымогательство наркотических средств или психотропных веществ. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2005.

9. Buletinul CSJ a R. Moldova nr. 5, 2015.

10. Nastas I., Analiza juridică a faptei de extorcare a folosului necuvenit, privită prin prisma practicii judiciare. În: Revista Națională de Drept, 2006, nr.6.

11. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.36-38.

12. Șăineanu L., Dicționar universal al limbii române. Ed. Litera, Chișinău, 1998.

13. Crițanovschi S. Aspecte teoretice și practice ale infracțiunii de șantaj. Teză de doctor în drept. Chișinău: Universitatea de stat a R. Moldova, 2012.

14. Bîrgău M., Larii Iu., Aspecte juriico-penale și criminologice ale șantajului. Studiu monografic, Chișinău: Ed. Academiei "Ștefan cel Mare", 2004.

15. Buletinul CSJ a R. Moldova nr. 4, 2005.

16. Buletinul CSJ a R. Moldova nr. 1, 2012.

17. Codul penal al Republicii Moldova (în vigoare din 24.05.2009) // Monitorul Oficial 128-129/1012, 13.09.2002.



CORUPȚIA ȘI PROTECȚIONISMUL - FENOMENE ANTISOCIALE

Sulaiman MAHMOUD,
doctorand ULIM

REZUMAT

Corupția poate fi privită din mai multe puncte de vedere: este un fenomen social prin condițiile de existență și, totodată, unul antisocial prin consecințele sale. Odată cu incriminarea ei, corupția a devenit și un fenomen juridic. Ca urmare a incriminării sale, corupția trece limitele faptului exclusiv social devenind și un fapt juridic, generator de consecințe juridice, de răspundere juridică. Deși există nenumărate studii pe marginea acestei teme nu s-a ajuns la o definiție universal valabilă și unanim acceptată, care să acopere toate actele și faptele posibile și care să constituie în orice jurisdicție acte de corupție.

Cuvinte cheie: Corupție, protecționism, fenomen social, fenomen juridic, răspundere juridică.

CORRUPTION AND PROTECTIONISM ARE THE ANTISOCIAL PHENOMENS.

Sulaiman MAHMOUD,
Ph.D student (ULIM)

SUMMARY

Corruption can be viewed from several perspectives. Corruption is a social phenomenon through the conditions of existence and, at the same time, is an antisocial one by its consequences. With its criminalization, corruption has become a legal phenomenon. Due to its criminalization, corruption overcome social boundaries and become a legal fact, generator of juridical consequences, of legal liability. Although there are many studies on this topic, there is not a universally valid and universally accepted definition, covering all acts and deeds which are possible and which become a corruption in any jurisdiction.

Keywords: Corruption, protectionism, social phenomenon, legal phenomenon, legal liability

Introducere. Corupția este un fenomen social grav, cu o amploare deosebită, cu forme variate și complexe, manifestate până la cele mai înalte niveluri ale societății. Corupția, protecționismul, conflictele de interese prezintă un pericol substanțial al exigențelor statului de drept, al exercitării rolului și funcțiilor inerente ale statului, o amenințare majoră pentru democrație, constituind o negare a drepturilor omului și o încălcare a principiilor democratice, pentru echitatea socială și pentru justiție, erodând principiile unei administrații eficiente, punând în pericol stabilitatea și credibilitatea instituțiilor statului și a reprezentanților acestora, cât și pentru dezvoltarea economică și socială.

Cu o istorie de mii de ani, începând încă din antichitate, corupția reprezintă unul dintre modelele comportamentale dintre cele mai

rele dar, în același timp, extrem de răspândite în cadrul funcționarilor oficiali sau reprezentanților aleși. În ultimul secol, ea privește și comportamentul celor din domeniul privat.

Corupția, fiind legată nemijlocit de putere și de guvernare, o putem considera tot atât de veche ca și organizările politice [1], însă care constituie o amenințare pentru democrație, pentru supremația dreptului, echității sociale și a justiției deoarece, erodează principiile unei administrații eficiente, subminează economia de piață și pune în pericol stabilitatea instituțiilor statale.

Scopul studiului. Pornind de la complexitatea și caracterul multi-aspectual al problemelor teoretice și practice privind combaterea și prevenirea corupției și protecționismului în administrația publică, ne-am propus scopul, într-un sens larg, de a efectua o cercetare teoretică asupra problemelor ce

țin de definirea corectă a corupției și protecționismului, precum și a factorilor care le generează.

Rezultatele obținute și discuții. Termenul de "corupție" sau "corumpere" provine de la rădăcina "*correi*", însemnând atitudinea participanților față de un anumit obiect deținut în comun și "*rumpere*" - a rupe, dând naștere sensului nou format, de daună a sensului judiciar sau a procesului de administrare a treburilor publice. În dreptul roman "corumpere" însemna acțiunea de a distruge, de a falsifica, de a vinde sau destrăma anumite instituții, în sensul inițial, judecătoriai publice.

Referitor la conceptul corupției, acesta poate fi privit din mai multe puncte de vedere. Corupția este un fenomen social prin condițiile de existență și, totodată, unul antisocial prin consecințele sale. Odată cu incriminarea ei, corupția a devenit și un fenomen juridic. Ca urmare



a incriminării sale, corupția trece limitele faptului exclusiv social devenind și un fapt juridic, generator de consecințe juridice, de răspundere juridică. Dacă nu ar exista corupția în realitatea socială, consideră Mircea Lupu, nu ar produce urmări antisociale periculoase, ea nu ar fi incriminată, nu ar fi devenit fapt juridic [2].

Deși există nenumărate studii pe marginea acestei teme nu s-a ajuns până acum la o definiție universal valabilă și unanim acceptată, care să acopere toate actele și faptele posibile și care să constituie în orice jurisdicție acte de corupție.

Cele mai simple definiții ale noțiunii le găsim în dicționarele explicative, unde „corupție“ înseamnă abatere de la moralitate, de la corectitudine și datorie; depășire a anumitor limite sociale; desfrânare, depravare; acțiuni care fac ca un fenomen social, o idee, un sentiment să-și piardă integritatea și puritatea etc. Acestea sunt însă definițiile cele mai generale ale corupției, definiții cunoscute de toată lumea. Or, în cuprinsul unor materii speciale ale științei dreptului, corupția poate căpăta definiții mult mai complexe și mai nuanțate, în dependență de momentele pe care se pune accentul.

Astfel, în lucrarea „Corupția”, Studii privind diferite aspecte ale corupției în Republica Moldova selectate prin concursul organizat de Programul de Drept al Fundației Soros-Moldova, Ion Gumenai și Virgil Pâslariuc consideră că corupția înseamnă o abatere de la moralitate, cinste, corectitudine și datorie vizând mai mult domeniul eticii și pe cel al mentalităților; Andrei Rusu vede în corupție abuzul funcționarilor publici pentru a obține venituri personale sau venituri pentru un grup de persoane; Sergiu Ilie definește corupția ca un fenomen social negativ, care rezidă în folosirea de către persoanele cu funcții de răspundere a funcției

deținute și a posibilităților legate de ea în scopul obținerii ilicite a unor bunuri materiale sau a altor foloase (profituri) și avantaje personale; Jalencu Marian susține că corupția poate fi definită ca fiind un sistem de relații informale dintre indivizii unei societăți, bazate pe relații personale și contacte directe, având drept obiectiv principal evitarea ordinii formalizate a sistemului de management existent în vederea soluționării diferitelor probleme de ordin personal, individual și organizațional; Lilian Negură spune că corupția se asociază de obicei cu exploatarea ilicită a unui statut oficial în interes colateral structurii sociale pe care îl reprezintă; Vasile Gurin demonstrează că corupția este un fenomen social, caracterizat prin mituirea funcționarilor și utilizarea de către aceștia în scopuri personale, de grup (clan), corporative și de alt gen a atribuțiilor de serviciu, autorității, posibilității și avantajelor pe care le acordă funcția publică [3].

Specialiștii în drept penal sunt unanimi în a accepta că fenomenului corupției nu i se poate da pentru toate societățile o definiție care să satisfacă integral exigențele pe care acest concept le impune, acesta având multiple forme de manifestare atât pe plan național, cât și pe plan internațional.

V. Dobrinou susține că: „în esență, corupția reprezintă un abuz de putere în scopul obținerii de avantaje materiale sau alte foloase (onoruri, titluri, publicitate, exonerare de răspundere etc.) [4]

Noțiunea infracțiunii de corupție, menționează Valeriu Cușnir, poate fi identificată ca fapta unui funcționar public sau funcționar angajat în sectorul privat, care constă în traficearea atribuțiilor specifice funcției deținute în schimbul unor foloase sau specularea în aceleași scopuri a influenței pe lângă funcționarii

publici, faptă prevăzută în legea penală [5].

Ion Mărginean relevă că majoritatea autorilor consideră că fenomenului corupției nu i se poate da o singură definiție, universal valabilă. În limba română termenul este cunoscut cu sensul de “abatere de la moralitate, ca o acțiune de încălcare a limitelor sociale” [6].

Horia Diaconescu, în accepțiune generală, consideră corupția o manifestare, o abatere de la moralitate, de la datorie, care exprimă o gravă degradare, descompunere morală. În aceste condiții, susține autorul, corupția este un produs istoric al interacțiunii omului cu mediul său social [7].

Prin particularitățile corupției, A. Borodac înțelege mituirea, abuzul de putere în interes de profit, excesul de putere din interesul de profit și delapidarea prin abuz de serviciu. Coruperea pasivă, susține același autor, o constituie fapta persoanei care exercită funcții ale puterii de stat sau acțiuni de ordin administrativ, de dispoziții organizatorico-economice prin numire, prin alegere, fie în virtutea unei însărcinări anumite, direct sau indirect, pretinde ori primește ofertă, bani, cadouri sau alte foloase care nu i se cuvin, ori acceptă promisiunea unor astfel de foloase sau nu o respinge, în scopul de a îndeplini (a nu îndeplini) ori a întârzia îndeplinirea unui act privat la îndatoririle sale de serviciu, sau în scopul de a face un act contrar acestor îndatoriri, precum și în scopul de a obține de la o autoritate sau de la o administrație publică distincții, funcții, piețe de desfacere sau o oarecare decizie favorabilă. În coruperea activă, autorul vede promisiunea, oferirea sau darea, fără drept, de ofertă, bani, cadouri ori alte foloase unei persoane oficiale, în moduri și scopuri indicate în articolul care prevede coruperea activă [8].

Elena Cherciu definește corupția ca acțiuni ilicite, ilegale,



realizate în scopul obținerii unor avantaje materiale sau morale sau a unui statut social superior [9].

Astfel, în materia dreptului penal, termenul caracterizează o anumită comportare a funcționarului care își comercializează, își vinde atribuțiile funcției și încrederea acordată de societate, primind în schimb bani ori alte foloase. Gheorghe Nistoreanu susține că corupția reprezintă un pericol social pentru societate, prin vătămarea sau punerea în pericol a desfășurării activității statului și a tuturor sectoarelor vieții sociale [10].

Pentru sociologi, corupția nu se rezumă numai la acele infracțiuni definite într-un fel sau altul de legislațiile penale naționale, ci înglobează acea rețea (formală sau informală) de indivizi, grupuri și organizații între care există relație de complicitate, tănuire și acoperire reciprocă în scopul satisfacerii unor interese materiale, morale, publice sau private.

Nicolae Belii, din perspectiva sociologică, definește corupția ca patologie socială ce vizează un ansamblu de activități imorale și ilicite, realizate nu numai de indivizi cu funcții de conducere sau care exercită un rol public, ci și de diverse grupuri și organizații (publice și private) în scopul obținerii unor avantaje materiale sau morale, a unui statut social superior, prin utilizarea unor forme de constrângere, șantaj, înșelăciune, mituire, cumpărare ori intimidare [11].

S. Rădulescu și D. Banciu realizează o tratare cuprinzătoare a fenomenului, observând că, de fapt, corupția nu înseamnă numai luarea și darea de mită, traficul de influență sau abuzul de putere și funcție, ci și acte de imixtiune a politicului în sfera privată, utilizarea funcției publice în interes personal, realizarea unui volum de afaceri și tranzacții între indivizi, grupuri și organizații prin eludarea normelor de legalitate și moralitate existen-

te în societate, fără a oferi însă o definiție a fenomenului [12].

În legislația României corupția este definită (art. 289 din Codul Penal) ca fapta funcționarului public care, direct sau indirect, pentru sine sau pentru altul, pretinde ori primește bani sau alte foloase care nu i se cuvin ori acceptă promisiunea unor astfel de foloase, în legătură cu îndeplinirea, neîndeplinirea ori întârzierea îndeplinirii unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau în legătură cu îndeplinirea unui act contrar acestor îndatoriri [13].

În legislația Republicii Moldova, art. 324 din Codul penal definește coruperea pasivă ca fapta persoanei cu funcție de răspundere care pretinde ori primește oferte, bani, titluri de valoare, alte bunuri sau avantaje patrimoniale fie acceptă servicii, privilegiu sau avantaje, ce nu i se cuvin, pentru a îndeplini sau nu ori pentru a întârzia sau grăbi îndeplinirea unei acțiuni ce ține de obligațiile ei de serviciu, ori pentru a îndeplini o acțiune contrar acestor obligații, precum și pentru a obține de la autorități distincții, funcții, piețe de desfacere sau o oarecare decizie favorabilă. Art. 325 din Cod definește coruperea activă ca promisiunea, oferirea sau darea unei persoane cu funcție de răspundere, personal sau prin mijlocitor, de bunuri sau servicii, enumerate la art. 324, în scopurile indicate la același articol [14].

Și Legea României Nr. 90 din 25.04.2008 cu privire la prevenirea și combaterea corupției definește corupția ca orice folosire ilegală de către o persoană cu statut public a funcției sale pentru primirea unor foloase materiale sau a unui avantaj necuvenit pentru sine sau pentru o altă persoană contrar intereselor legitime ale societății și ale statului ori acordare ilegală a unor foloase materiale sau avantaje necuvenite unei alte persoane [15].

După cum putem observa,

definițiile noțiunii de corupție, propuse atât de legislația României, cât și a Republicii Moldova, nu prezintă altceva decât darea-luarea de mită. Există însă în teorie și altă părere conform căreia corupția este privită mai larg decât mita (darea, luarea și mijlocirea mitei). Astfel, V. Lapteacru consideră că amploarea și pericolul social deosebit substanțial corupția de mită [16]. Împărtășim această opinie deoarece, corupția, după manifestarea sa obiectivă, este mai variată decât mita. Ne raliem și noi opiniei celor care consideră că corupția rezidă nu doar în mită, ce cunoaște o anumită amploare, răspândită pe larg în societate, ci reprezintă un fenomen social negativ ce se distinge prin multiple modalități și diverse forme privind folosirea directă și cu intenție de către persoane cu funcții de răspundere a drepturilor legate de postul deținut în scopuri de îmbogățire personală.

Însă nu întotdeauna corupția presupune doar aspecte infracționale speciale, deoarece faptele de corupție nu presupun numai urmărirea obținerii imediate a unor foloase ilegale, de natură patrimonială și determinabile ca mărime. De multe ori, susține cu bună dreptate Vasile Gurin, prin acte de corupție se poate urmări și obținerea altor foloase (de natură politică, administrativă, economică, socială etc.), de aceea există corupție și atunci când fapta se săvârșește în interesul altuia (altora) [17].

Astfel, Nelu Ciobanu [18] definește corupția ca utilizarea abuzivă a puterii publice în scopul obținerii pentru sine sau pentru alții, a unor foloase necuvenite în următoarele forme:

- abuzul de putere în exercitarea atribuțiilor de serviciu;
- fraudă;
- utilizarea fondurilor ilicite pentru finanțarea partidelor politice sau a campaniilor electorale;
- favoritismul;



- instituirea unui mecanism arbitrar de exercitare a puterii în domeniul privatizării sau al achizițiilor publice;

- conflictul de interese.

Pentru că este un fenomen existent în majoritatea societăților democratice, de mai mult timp, tema corupției a devenit una abordată și discutată intens, la nivel internațional. Documentele internaționale cu caracter normativ ale ONU utilizează termenul de *corupție* în sensul înfăptuirii sau neînăptuirii unor acțiuni, în exercitarea unei funcții publice sau în inacțiunea înfăptuirii obligațiilor care derivă din această funcție publică, având drept rezultat obținerea unor gratificații, cadouri, promisiuni sau alte stimulente de natura acțiunilor înfăptuite.

În documentele ONU dedicate îngrădirii corupției, aceasta este definită drept “abuz în exercitarea puterii de stat în scopul obținerii de beneficii în interes personal”, incluzând: luarea de mită, nepotismul sau dobândirea de mijloace publice pe cale ilegală pentru folosirea acestora în scop privat. În instrucțiunea elaborată de ONU [19] pentru interpretarea corupției, acest termen include:

- furtul și înavuțirea pe seama acaparării proprietăților de stat de către funcționarii cu funcții de răspundere;
- abuzul în serviciu în vederea obținerii de câștiguri individuale;
- conflictul de interese între datoria publică și lăcomia individuală.

Definiția utilizată de către Consiliul Europei în Convenția civilă privind corupția este și mai largă în acest context: prin corupție se înțelege faptul de a solicita, de a oferi, de a da sau de a accepta, direct sau indirect, un comision ilicit sau un alt avantaj necuvenit sau promisiunea unui asemenea avantaj necuvenit care afectează exercitarea normală a unei funcții sau

comportamentul cerut beneficiarului comisionului ilicit sau al avantajului necuvenit sau al promisiunii unui asemenea avantaj necuvenit [20].

Convenția penală a Consiliului Europei cu privire la corupție stabilește că faptul corupției, este prezent atunci când unul dintre agenții săi publici solicită ori primește, direct sau indirect, orice avantaj nedatorat pentru el însuși sau pentru oricine altcineva sau acceptă oferirea acestuia sau promisiunea de a îndeplini sau de a se abține de la îndeplinirea unui act în exercițiul funcțiilor lor [21].

Astfel, analizând definițiile de mai sus, considerăm că ar fi prea simplu dacă am spune doar că, corupția este un comportament al demnitarilor publici care se abat de la normele acceptate, pentru a servi unor scopuri particulare. Fenomenul corupției este unul complex care cere un studiu minuțios privind, atât izvoarele, solul fertil care-i permite dezvoltare nestingherită, cât și consecințele care intervin, precum și metodele de combatere a acesteia.

Corupția, prin definiție, nu poate să se producă altundeva decât în sectorul de stat, cu excepții și în sectorul privat, deoarece acest fenomen este specific sectorului statal, instituțional, acolo unde funcționarul public sau managerul, care nu este proprietarul acelei societăți comerciale pe care o gospodărește, poate să comită anumite ilegalități, în favoarea lui. Raymond Aron este cel care a afirmat, că “anume corupția în cadrul aparatului de stat reprezintă cea mai importantă cauză a revoluțiilor” [22].

Este vizibilă înclinația de a trata acest fenomen în lumina unei valorizări post-factum, fără a enunța ceea ce ar trebui să servească drept elemente de descurajare pentru acțiunea de corupție. Sunt ilustrative în acest sens observațiile pe care

unii autori occidentali le-au scris pe baza analizelor centrate pe statele Africii, în care corupția înflorește ca și pădurile tropicale, extrăgând sucurile cele mai nutritive ale solului și sufocând plantele tinere, ... o junglă a nepotismului și tentațiilor spre spoliere a banilor publici, ... o situație dramatică și tragică în care funcționarii publici sunt tot mai cinici și în care nu se observă nici o urmă de progres și dezvoltare [23].

Analizând fenomenul corupției vom menționa că în urma acestuia se degajă *abuzul de putere în urma căruia se obțin beneficii sau avantaje personale*. Această putere se poate, dar nu este obligatoriu, să se regăsească în domeniul public. În afară de bani, beneficiile pot lua forma protecției, a tratamentului preferențial, a promovării, a favorurilor sexuale etc.

Pe de o parte, în actul de corupție, trebuie să fie inevitabil un reprezentant al autorității, al legii adică, pentru că legea este singura care conferă autoritate într-un stat de drept, iar de partea cealaltă trebuie să se regăsească un cetățean care negociază legea. Încearcă, adică, un comerț cu autoritatea. Încearcă să dobândească o favoare din care cedează un procent pentru cel cu care negociază. De cele mai multe ori, din această negociere, consideră Traian Ștefan, pierde statul sau autoritatea locală [24].

Deloc întâmplător că, potrivit lui Nathaniel Leff, corupția ar reprezenta o instituție extra-legală, utilizată de către indivizi ori grupuri pentru a obține influență asupra acțiunilor birocrăției statului [25]. Existența corupției poate, de aceea, indica numai asupra faptului că aceste grupuri participă în cadrul procesului de luare a deciziilor într-o măsură mai mare decât ar putea s-o facă în lipsa corupției.

Pentru a ști care sunt circumstanțele necesare și suficiente pentru ca oricare acțiune in-



dividuală sau de grup să poată fi calificată drept corupție vom încerca o descriere pe categorii a celor mai importante teze, formulate pe suporturile analizei instituționale și birocrăției inefective a statului, definiții care pot fi împărțite pentru ușurința clasificării lor în trei mari categorii:

(1) definiții centrate de funcția publică;

(2) definiții centrate pe economia de piață;

(3) definiții centrate pe interesul public [26].

Definiții centrate de funcția publică. Potrivit lui David H. Bayley, corupția, fiind legată în mod particular de actul mituirii, este un termen care definește utilizarea abuzivă a autorității pentru obținerea unui câștig personal, care nu este în mod necesar de natură monetară [27].

M. McMullan consideră că un funcționar public este corupt atunci când acesta acceptă bani ori valoarea monetară a lor pentru a face un lucru care intră de altfel în atribuțiile sale de serviciu sau care nu intră [28].

Merită un interes aparte și definiția oferită de J.S. Nye care definește corupția ca fiind "...comportamentul care deviază de la obligațiile normale ale funcției publice în vederea utilizării unor relații personale (de familie sau clan), obținerii unui status social mai avantajat sau a unor dividende valorice, violând regulile existente în privința furnizării de servicii publice. Corupția se produce sub forma mitei, nepotismului sau deeturnărilor de resurse publice [29].

Definiții centrate pe economia de piață. O serie de autori au definit fenomenul corupției din punctul de vedere al societăților Europene Occidentale în care normele care reglementează exercitarea funcției publice sunt puțin articulate într-o formă scrisă sau inexistente în general. Astfel, Jakob van

Kleveren și Robert Tilman afirmă că un funcționar public corupt privește la funcția pe care o deține ca la o afacere, veniturile căreia se va strădui să le sporească prin orice mijloace. Mărimea veniturilor sale depinde de situația pe piață a cererilor pe care le examinează serviciul său și de talentul său personal de a obține un maxim de profit de la creșterea în continuare a cererilor pentru serviciul pe care-l prestează [30].

Definiții centrate pe interesul public. Conștienți de limitele inerente ale definițiilor analizate mai sus, o altă categorie de autori au accentuat legătura dintre corupție și conceptul de interes public. Printre ei, Carl Friedrich este cel care afirmă: corupția există acolo unde un deținător de autoritate publică (power-holder), împuternicit cu anumite responsabilități publice (de ordin financiar, administrativ sau de oricare alt gen), își oferă serviciile sale pentru beneficii individuale în schimbul unor remunerări de ordin financiar sau de alt ordin și prin care aduce daună interesului public [30].

Are dreptate Ion Macovei, când spune că fiecărei fapte de corupție i se poate atribui o definiție proprie, specifică fiecărui domeniu de activitate existent într-o societate, dar trebuie să se țină cont de acei „anumiți factori”, cum ar fi:

- cine este persoana care corupe și cine este persoana coruptă;

- care este scopul urmărit în realizarea actului de corupție;

- care este prejudiciul adus prin derularea actului de corupție statului, comunității la un nivel macro ori unui grup restrâns, sau chiar unei singure persoane la nivel micro;

- care este pericolul social al faptei de corupție săvârșite și care este impactul acesteia asupra economiei și a întregii societăți;

- care este prețul plătit în derularea actului de corupție (suma dată

și primită sau evaluarea în lei a bunului dat și primit);

- care ar fi prețul real al faptei de corupție, prețul stabilit prin adunarea la prețul plătit a daunelor cauzate (prin consumarea actului de corupție) societății, unui grup de persoane sau unei singure persoane [31].

Prevenirea și controlul corupției presupun o îmbinare armonioasă a reglementărilor

administrative și penale. Aceste norme trebuie să orienteze exercitarea sarcinilor profesionale și să reflecte intenția de a realiza o administrare judicioasă. În acest sens anumite elemente sunt comune și pot constitui bazele unei cooperări utile și fructuoase, consideră Valeriu Pascaru [32].

Analizând diferite aspecte, definiții, viziuni privind fenomenul corupției observăm unele componente comune și, am spune, obligatorii:

1. Comportament care deviază de la îndatoririle normale ale unui funcționar public sau violează legile îndreptate împotriva exercitării anumitor tipuri de influență;

2. Săvârșirea unui act oficial interzis de actele normative în vigoare;

3. Utilizarea interesată (în scopuri personale), de către o persoană cu funcții de răspundere a atribuțiilor sale de serviciu;

4. Mituire – corupere a funcționarilor din administrația publică, precum și din alte autorități ale statului, constând în utilizarea de către aceștia, în scopuri personale, de grup, corporative, a atribuțiilor de serviciu, a autorității și posibilităților pe care le acordă serviciul;

5. Manifestări de dereglare normativă, de diluare și deformare a moralității sociale sau de degradare spirituală a societății, atât la nivel macro-social, cât și la cel individual;

6. Totalitatea faptelor și acte-



lor unor indivizi care, profitând de funcția sau poziția lor, folosesc mijloace ilicite pentru obținerea unor avantaje personale.

Sintetizând cele expuse mai sus, am putea defini corupția drept un fenomen antisocial, caracterizat prin folosirea abuzivă a funcției și competențelor (puterii) încredințate autorității, posibilităților și avantajelor pe care le acordă funcția publică fie în sectorul public, fie în cel privat, în scopul satisfacerii unor interese personale sau de grup, obținerii unor avantaje materiale sau morale sau a unui statut social superior, prin utilizarea unor forme de constrângere, șantaj, înșelăciune, mituire, cumpărare, intimidare.

Fenomenul protecționismului.

Dicționarul explicativ al limbii române explică că cuvântul *protecție* (de la *latinescul protectio* - apărare, ocrotire) înseamnă sprijin, ajutor dat cuiva de o persoană influentă, pentru obținerea unui avantaj [33].

Protecționismul, demonstrează Octavian Bejan, rezidă în acordarea de către o persoană cu funcție de răspundere, folosind funcția deținută, a vreunui concurs, neprevăzut de lege, în realizarea activității de antreprenorial, fie a altei activități sau contribuirea la obținerea de privilegii și avantaje ilicite într-o oarecare sferă a vieții sociale, dacă aceste acțiuni (inacțiuni) au fost comise în interese de profit sau în alte interese personale (incriminată ca trafic de influență) [34].

În general, consideră Vasile Dobrinou, corupția pornește de la ascunderea (deformarea) realității, cu scopul de a obține rezultate la care nu se poate ajunge promovând adevărul și continuă prin introducerea unui sistem de clientelă, de promovare a rudelor, prietenilor, aliaților politici (așa-numitul cumătrism și nepotism) [35]. O latură aparte a corupției este nepotismul, susține și Sergiu Ilie [36].

Astfel, cuvântul “nepotism” înseamnă și poate fi definit ca favoritismul manifestat de către rude sau de către prieteni, caracterizat prin oferirea de sprijin întru conferirea anumitor distincții, ocuparea de funcții sau atribuirea unor privilegii. Aceasta este o derivare de la cuvântul “nepot”, ce atestă gradul de rudenie între subiecții antrenați în acest fenomen.

În diferite state, acest fenomen se întâlnește sub diferite denumiri: în țările din Occident acest fenomen se întâlnește adeseori sub diferite nume: favoritism, nepotism, protecționism, în România și Republica Moldova, acestuia adăugându-i-se și “neoașismele” de: cumătrism, nănășism. Diversitatea de denumiri ale acestui fenomen ține în special de tradițiile naționale ale fiecărui stat în parte. Cu toate acestea, ar trebui să menționăm de la bun început că flagelul “nepotismului” este, de regulă, la fel de periculos, ca și alte forme ce țin de fenomenul corupției.

Legislația Republicii Moldova a cunoscut noțiunea de protecționism chiar într-o lege care purta denumirea privind combaterea corupției și protecționismului [37], care avea ca scop și preîntâmpinarea, depistarea și curmarea protecționismului și care definea protecționismul ca o acțiune sau o inacțiune a factorului de decizie, vizând protejarea în rezolvarea unor probleme a persoanelor interesate, prin atitudine favorabilă față de ele, indiferent de motivele de care s-a condus, care nu conține elemente ale infracțiunii.

Necesar să menționăm că la 25.04.2008 Parlamentul R.M. a adoptat o nouă lege cu privire la prevenirea și combaterea corupției [38] din care, cu regret, a dispărut noțiunea de protecționism, precum și forma în care acesta se manifestă și formele de răspundere care pot interveni. Însă, necitând la aceasta, alin (3) lit. h) al art.16 din noua lege, prevede că protecționismul

este act conex actelor de corupție săvârșite în legătură directă cu actele de corupție. Art. 314 din Codul contravențional al Republicii Moldova fixează în calitate de contravenție tănuirea faptelor de corupție și de protecționism sau eschivarea de la întreprinderea măsurilor de rigoare față de funcționarii din subordine vinovați de săvârșirea unor astfel de acțiuni [39].

Deci trebuie să înțelegem că protecționismul (nepotismul) este o formă a corupției în care factorii de decizie nu iau bani sau alte bunuri, pentru că, prin trafic de influență, își aranjează odraslele, rudele, prietenii la posturi statale sau nestatale, le creează alte condiții pentru a avea un profit mai mare. Este și mai periculoasă situația în care aceste persoane, legate prin rudenie, lucrează în aceeași instituție, una subordonată alteia. Problema distribuirii bunurilor materiale, serviciilor, numirilor la anumite posturi se rezolvă, în mare măsură, anume de pe asemenea poziții.

Definirea fenomenului de “nepotism”, susține Igor Munteanu, ține atât de o abordare sociologică, filozofică a termenului utilizat, cât și de o încărcătură juridică schițând apariția și formele de manifestare ale acestui fenomen. Diferite surse de informații definesc acest fenomen în mod diferit. Tradițional, prin fenomenul “nepotismului” se putea înțelege un tip special al conflictului de interese, dar care are tendința de a fi utilizat într-un sens mult mai larg, acesta referindu-se strict la situația în care o persoană, folosind atribuțiile sale publice, încearcă să obțină o favoare, un beneficiu sau, foarte des, un loc de muncă pentru un membru al familiei sale [40].

În sectorul public protecționismul se caracterizează prin situații de genul în care o persoană care corespunde tuturor cerințelor de angajare nu trece concursul pentru obținerea unei poziții sau nu este promovată la o funcție pentru



care aspiră în temeiul abilităților sale profesionale și, ulterior, tot cetățenii, ca un tot întreg, suferă de consecințele ilegale de procedura de angajare. Prezumția acestui caz este că, dacă nu ar fi existat acțiunea caracterizată anterior drept protecționism, persoana care merita din plin funcția respectivă, ar fi avut toate șansele să fie angajată.

Menționăm totuși că, sarcina primordială a statului, este prevenirea corupției, prin determinarea comportamentului persoanelor oficiale și cu funcții de răspundere, precum și elaborarea mecanismului de auto-curățare a statului de persoane corupte și cele care au declinații la comiterea actelor de corupție. Protecționismul poate cauza conflicte de loialitate față de organizație, instituție, întreprindere, în cazul în care o rudă este plasată exact în subordonarea celeilalte rude.

Un exemplu de stipulări legislative ce interzic așa fel de relații sunt și cele prevăzute de către legislația SUA: "Nici o persoană, fie că este vorba de tatăl, mama, fratele, sora, unchiul, tanti, soțul, soția, fiul sau fiica, fiul adoptiv, fiica adoptivă, nepoata sau nepotul, nu pot fi plasate în relații de subordonare-supraveghere directă în activitatea de serviciu [41].

Legislația României, art. 291 din Codul penal, prevede că traficul de influență este pretinderea, primirea ori acceptarea promisiunii de bani sau alte foloase, direct sau indirect, pentru sine sau pentru altul, săvârșită de către o persoană care are influență sau lasă să se creadă că are influență asupra unui funcționar public și care promite că îl va determina pe acesta să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenteze ori să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau să îndeplinească un act contrar acestor îndatoriri. Art. 292 definește cumpărarea de

influență ca promisiunea, oferirea sau darea de bani sau alte foloase, direct sau indirect, unei persoane care are influență sau lasă să se creadă că are influență asupra unui funcționar public, pentru a-l determina pe acesta să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenteze ori să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau să îndeplinească un act contrar acestor îndatoriri.

În Republica Moldova Legea nr. 90 din 25.04.2008 cu privire la prevenirea și combaterea corupției, în art.16, Răspunderea pentru actele de corupție, la alin.(3) litera h) protecționismul, fixează dispoziția precum că acesta este un act conex actelor de corupție. Art.17 din Legea menționată, stabilește că încălcarea prevederilor prezentei legi atrage după sine răspunderea civilă, disciplinară, contravențională, după caz, conform legislației în vigoare, inclusiv pentru: a) comiterea de către persoane fizice sau juridice a unui act de corupție sau a unui fapt de comportament corupțional, dacă aceste acțiuni nu întrunesc elementele constitutive ale infracțiunii.

În baza celor expuse mai sus, vom defini protecționismul ca *o acțiune sau inacțiune a persoanei cu funcție de răspundere în serviciul public, în scopul protejării sau acordării de sprijin persoanelor interesate de obținerea unor avantaje sau altor foloase necuvenite, în temeiul rudeniei sau de alt gen asemănător, indiferent de motivele de care s-a condus protectorul.*

Referințe bibliografice:

1. R.Y.Bouhris, Ph.Leynes. Stereotipuri, discriminare și relații între grupuri, Ed. Polirom, Iasi, 1977, p.59.
2. Mircea Lupu, Reflectarea doctrinei în cazul fenomenului corupției, Legea și Viața, august 2011, p.12
3. Vasile Gurin, Valeriu Pasca-

ru, Sergiu Ilie, Marian Jalencu, Lilia Carașciuc, Andrei Rusu, Ion Gume-năi, Virgil Pâslariuc, Lilian Negură. Corupția, Ed.ARC, Chișinău, 2000

4. Vasile Dobrinou, Corupția în dreptul penal român, București, 1995, p. 6.

5. Valeriu Cușnir, Teza de doctorat, Incriminarea corupției în legislația penală a Republicii Moldova, http://www.cnaa.md/files/theses/2005/3050/valeriu_cusnir_abstract.pdf

6. Mărginean Ion .Corupția în România- analiză din perspectiva calității vieții, București, Expert Publishing House, 2004. p.21

7. Horia Diaconescu. Infracțiunile de corupție și cele asimilate sau în legătură cu acestea. București:, Ed. AII Beck, 2004, p.79

7. Borodac, A., Noțiunea corupției penal condamnabile, Legea și Viața, 1996, nr. 4.

8. Elena Cherciu. Corupția - caracteristici și particularități în România. București : Editura Lumina Lex, 2004, p.125

9. Gheorghe Nistoreanu și col., Drept penal – parte specială, Ed. Europa Nova, București, 1997, pag.345.

10. Nicolae Belii. Corupția la români în perioada de tranziție. București: Centrul de Informare și Documentare Economică, 1999

11. S.Rădulescu, D.Banciu. Sociologia crimei și criminalității. - București: Șansa. 1996. p.200.

12. Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea 1, Nr. 510 din 24 iulie 2009

13. Codul penal al Republicii Moldova. Nr. 985 din 18.04.2002, Publicat: 14.04.2009 în Monitorul Oficial Nr. 72-74

14. Legea României Nr. 90 din 25.04.2008 cu privire la prevenirea și combaterea corupției, în Monitorul Oficial Nr. 103-105 din 13.06.2008

15. Lapteacru Vasile, Corupția: noțiunea de infracțiune, subiecți, măsuri preventive, în „Strategia combaterii criminalității organizate în Republica Moldova”, Ed. ARC, Chișinău, 1997

16. Vasile Gurin, Legea și corupția. Fenomen. Incriminare. Reglementări, În "Corupția", Ed. ARC, 2000, p.13

17. Nelu Ciobanu, Corupția - risc actual la adresa securității naționale,



Publicat în Buletin Documentar nr. 3/2003 al P.N.A./D.N.A.

18. Convenția ONU împotriva criminalității transnaționale organizate, din 15.11.2000 // *Tratate Internaționale*. Ediție oficială. Vol.35. – Chișinău, 2006, p.333.

19. Consiliul Europei. Convenția civilă privind corupția, Strasbourg, 04.11.1999, Seria *Tratatelor Europene* nr. 174

20. Consiliul Europei. Convenția penală cu privire la corupție, Strasbourg, 27.01.1999, Seria *Tratatelor Europene* nr.173

21. Raymond Aron, Citat după W.F.Wertheim, *Sociological Aspects of Corruption in Southeast Asia*, în Arnold J.Heidenheimer, *Political Corruption*, New York, 1970, pag. 195.

22. Ronald Wraith and Edgar Simpkins, *Corruption in developing countries*, London, 1963, pag. 12-13.

23. Traian Ștefan. *Transilvania și corupția*, http://www.provincia.ro/cikk_roman/c000463.html

24. Nathaniel Leff. *Corruption in Politics*, *Encyclopaedia of Political Science, Political economy, and US History*, Chicago, 1882, p.672.

25. Igor Munteanu, *Corupția și democrația*, în *Practici de audit democratic în prevenirea corupției*, Ed.TICH, Chișinău, 2003, p.12

26. David H.Bayley. McMullan, *A Theory of Corruption*, *A Sociological Review*, Keele, 1961, pag. 180.

27. J.S.Nye citat de William and Charlotte Wiser, *Behind Mud Walls*, University of California Press, 1963, pag. 128.

28. Jakob van Kleveren și Robert Tilman, *Political corruption : readings in comparative analysis*, New York: Holt Rinehart and Winston, 1970.

29. Carl J.Friedrich, *Political Pathology*, *Political Quarterly*, 1966, pag. 74.

30. Ion Macovei. *Explozia corupției*, Ed.Samia, Iași, 2010, p.25

31. Valeriu Pascaru, *Corupția în Republica Moldova. Aspecte juridice. Mecanisme de prevenire a fenomenului*, În ”*Corupția*”, Ed.ARC, Chișinău, 2000, p.80

32. *Dicționarul explicativ al limbii române*. București, 1984, p. 754

33. Octavian Bejan. *Corupția: noțiune, prevenire și contracarare*, Chișinău, 2007, p.10

34. Vasile Dobrinou. *Corupția în dreptul penal român*, București, 1995, p. 42-43.

35. Sergiu Ilie. *Corupția: aspectul criminologic*. În ”*Corupția*”, Ed.ARC, Chișinău, 2000. p. 134.

36. *Legea Republicii Moldova nr. 900 din 27 iunie 1996 privind combaterea corupției și protecționismului*. (*Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.56 din 22.08.1996, art.542*)

37. *Legea Republicii Moldova nr.90 din 25.04.2008cu privire la prevenirea și combaterea corupției*. (*Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.103-105/391 din 13.06.2008*)

38. *Lege Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218-XVI din 24.10.2008*. *Monitorul Oficial nr.3-6/15 din 16.01.2009*

39. Igor Munteanu, *Evoluția fenomenului corupției politice și regulile acesteia de funcționare*. *Corupția politică: context și semnificații*, Ed. Cartier administrativ, Chișinău, 2001, p.42

40. W.F.Wertheim, *Sociological Aspects of Corruption in Southeast Asia*, în Arnold J.Heidenheimer, *Political Corruption*, New York, 1970, pag. 195.

DATE DESPRE AUTOR/
ABOUT AUTOR

Sulaiman MAHMOUD,
Președinte al Biroului juridic al
Comunității
”Siria Liberă din România”.
Doctorand ULIM.
Email: mahmoud@hotmail.com.

Sulaiman MAHMOUD,
President of Legal Bureau of the
Community
”Free Syria of Romania”. Ph.D.
student (ULIM)
Email: mahmoud@hotmail.com



ЖЕНСКАЯ ДЕВИАЦИЯ КАК ДЕТЕРМИНАНТ СОВЕРШЕНИЯ ПРЕСТУПЛЕНИЙ

Наталья КАРАМАН,
докторант, Международный Независимый Университет Молдовы

РЕЗЮМЕ

Девиация является признаком нормального развития общества и выступает результатом неспособности или нежелания индивидов адаптироваться к обществу и его требованиям. В формировании девиантного поведения женщин участвуют как социально-психологические, социальные и психологические факторы, так и индивидуальные особенности личности женщины. Девиантное поведение женщин формируется под влиянием социальной среды, ее криминогенности. Совокупность социальных, индивидуально-личностных и криминологических особенностей женщин предопределяет рост современной женской преступности в мире, что является актуальным на данном этапе развития общества.

Ключевые слова: девиация, женская девиация, девиантное поведение, детерминант, преступление.

WOMEN'S DEVIATION AS DETERMINANTS OF COMMITTING A CRIME

Natalia CARAMAN,
PhD student, Free International University of Moldova

SUMMARY

Deviation is a sign of normal development of society and represents the result of the incapacity or unwillingness of the individuals to get adapted to society and its requirements. In the formation of deviant behaviour of women, there are participating the social-psychological, social and psychological factors, as well as individual peculiarities of woman's personality. The deviant behaviour of women is formed under the influence of social environment and its criminogenity. The collection of social, individual and criminological features of women predetermine the increase of contemporary female delinquency in the world that is actual on the current stage of social development.

Keywords: deviation, female deviation, deviant behaviour, determinant, crime.

Актуальность темы. Преступность – лишь один из видов девиантности. Какие бы причины преступности ни выдвигались, они всегда являются одновременно причинами пьянства и наркотизма, самоубийств и проституции, административных проступков и гражданско-правовых деликтов, а то и просто аморального поведения. Иначе говоря, имеются обстоятельства (факторы), наличие которых делает более или менее вероятным девиантное поведение, а уж какую оно примет форму – чаще всего зависит от случайности или индивидуальных особенностей субъекта. По мнению исследователей в области криминологии, уголовного права, и, в частности, девиантного поведения, случайность в современной науке играет неизмеримо большую объяснительную роль, нежели причинность,

жесткая детерминированность.

Прежде чем перейти к раскрытию основных процессов женской девиации, как детерминанта совершения преступлений, следует рассмотреть сущность девиантного поведения, чему и посвящена данная статья.

Состояние научного исследования. Вопросы девиантного поведения лиц женского пола в Республике Молдова и виктимологическим составляющим причинного комплекса преступлений, совершенных лицами женского пола, раскрыты в недостаточной степени.

Вопросам девиантного поведения посвятили свои труды Гилинский Я.И. [4], Лемерт Э.М. [2], Шестак О.И. [17].

Классификацию девиантного поведения, девиантов предложил Ковалев В.В. [10]; Короленко Ц.П., Донских Т.А. [11]; Клейберг Ю.А. [9].

Змановская Е.В., в своем труде «Девиантология: психология отклоняющегося поведения», сделала обобщение поведенческих девиаций [8].

Медицинская классификация поведенческих расстройств основана на психопатологическом и возрастном критериях. В соответствии с ними выделяются поведенческие нарушения, соответствующие медицинским диагностическим критериям, т. е. достигающие уровня болезни [13].

Несмотря на вышеперечисленные научные исследования, актуальность и недостаточная степень изученности основных детерминантов женской преступности в Республике Молдова дают предпосылки для того, чтобы они стали объектом данной статьи и дальнейшего научного исследования.

Целью статьи является ана-



лиз девиантного поведения лиц женского пола в Республике Молдова и виктимологических составляющих причинного комплекса преступлений, совершенных лицами женского пола; определение особенностей девиантного поведения женщин-преступниц, характерных для Республики Молдова; определение взаимосвязи девиации и детерминации преступлений; выявление основных мотивов девиантного поведения женщин, совершивших преступления и их устранению.

Изложение основного материала. Девиантным (от англ. deviation – отклонение) называется поведение, противоречащее установленным в обществе моральным и правовым нормам. Оно влечет за собой изоляцию, лечение или наказание человека, нарушающего принятые правила. Основные формы девиантного поведения – преступность, алкоголизм, наркомания, сексуальные извращения, проституция, самоубийства [5].

В социологии выделяют пять типов социального поведения: подчинение, конформизм (принятие целей и средств); инновация, реформизм (принятие целей, устранение средств); ритуализм (неприятие целей, принятие средств); ретритизм, уход (неприятие ни целей, ни средств); мятеж (отказ от целей и средств с заменой их новыми). В строгом смысле девиантными считаются второй, четвертый и пятый типы поведения [14].

Гилинский Я.И. отмечал, что девиантное поведение – это, во-первых, поступок, действия человека, не соответствующие официально установленным или фактически сложившимся в данном обществе нормам и ожиданиям; а во-вторых, это и социальное явление, выражающееся в относительно массовых и устойчивых формах человеческой деятельности, не соответствующих официально установленным или фактически сло-

жившимся в данном обществе нормам и ожиданиям [4, с.116].

Лемерт Э.М. отмечал: «вторичная девиантность» понимается как «отклоняющееся поведение... которое становится средством защиты, атаки или адаптации к открытым или скрытым проблемам, создаваемым социальной реакцией на первичную девиантность» [2, с.17].

Шестак О.И. дает классификацию девиантного поведения и подразделяет его на следующие виды:

1. Нарушения дисциплины (деструктивное и асоциальное поведение). Девиацией считается отклонение от норм, регулирующих поведение на неформальном уровне (например, поведение ученика в школе. Конфликт поколений – одна из форм девиации: дети, бросающие вызов родителям и их образу жизни (хиппи, другие молодежные неформальные организации до момента, пока они не переступают закона). Конфликт с начальником на работе и т.д.).

2. Большие преступления и малые правонарушения (делинквентное поведение). Преступление – совершенное виновно общественно опасное деяние, запрещенное уголовным законом под угрозой наказания [17].

3. Третий вид девиантного поведения – психические заболевания. Чтобы избежать непредвиденных поступков со стороны психически больных людей, общество определяет их как девиантных и предпочитает изолировать [17].

Как отмечал Ломброзо Ч. «между антропологией и психологией преступницы существует полная аналогия» [12, с. 50].

Что касается девиантного поведения женщин, то в его формировании участвуют как социально-психологические, социальные и психологические факторы, так и индивидуальные особенности личности женщи-

ны. Девиантное поведение женщин формируется под влиянием социальной среды, ее криминогенности. Влияние социальной среды носит «накопительный» характер. И наибольшее воздействие на формирование личности женщины оказывает «стадия онтогенеза» – детство и отрочество. Каждая девушка проживает свою жизнь во множестве коллективов – семья, друзья, школа и др., каждому из этих коллективов характерна определенная специфика межличностных отношений, которые оказывают определенное влияние на формирование личности женщины. Определенные особенности лиц женского пола – впечатлительность, определенные переживания, тревожность – обуславливают их подверженность влиянию событий, условий, ситуации.

Согласно исследованиям Змановской Е.В., такие деликты, как убийство детей, проституция, воровство в магазинах, чаще совершают женщины [8].

По мнению Яровенко Е.В., Нелидова А.Д., Щелиной Т.Т., к формам девиантного поведения относят: преступность, проституцию, алкоголизм, наркоманию, суицид [18, с.28].

В настоящее время, наряду с традиционными проявлениями девиантного поведения, появляются новые виды девиаций, связанные с развитием интернет технологий, онлайн-зависимость от социальных сетей, интернет-преступления, виртуальные сексуальные перверсии и др.

Согласно статистическим данным, на каждые 100000 женщин, каждая 27 в 2015 году была поставлена на учет вследствие заболевания - алкоголизм, каждая 45 вследствие венерического заболевания - сифилис, эта цифра на 50% меньше, чем в 2000 году, и каждая 7 вследствие венерического заболевания - гонорея, в 2000 году – каждая 26.



Таблица 1.1. Статистические данные – женщины, поставленные на учет первый раз (алкоголизм, венерические заболевания), 2000/2015 [разработано автором по 1]

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Общее количество женщин, поставленных на учет																
Алкоголизм	668	475	479	494	640	686	667	614	730	801	638	582	514	548	599	505
Сифилис	2 057	1 843	1 713	1 393	1 215	1 198	1 092	1 265	1 164	1 138	1 151	987	1 006	1 037	820	837
Гонорея	578	408	409	383	364	360	422	381	571	337	243	178	201	132	132	120
Количество женщин, поставленных на учет, на каждые 100000 лиц женского пола																
Алкоголизм	30	25	25	26	34	37	36	33	39	43	35	32	28	30	33	27
Сифилис	93	98	91	74	65	64	59	68	63	62	62	53	55	56	44	45
Гонорея	26	22	22	20	19	19	23	21	31	18	13	10	11	7	7	7

В Рейтинге стран мира по уровню потребления алкоголя за 2014 год, выражаемого в литрах чистого этилового спирта на душу населения, рассчитанном по ме-

тодике Всемирной организации здравоохранения (World Health Organization) Республика Молдова находится на 1 месте среди 188 стран [15].

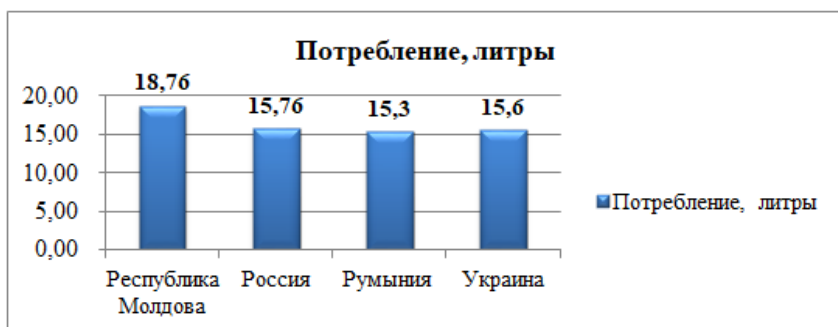


Рис. 1.1. Рейтинг стран мира по уровню потребления алкоголя [разработано автором по 1]

Смертность лиц женского пола, вследствие употребления спиртных напитков находится на довольно низком уровне (см. Таблицу 1.2).

Таблица 1.2. Уровень смертности женского населения – алкоголизм, 2010/2015 [разработано автором по 1]

Заболевание			Все возрастные группы	Уровень смертности, всего женщины	%
2010	Хронический алкоголизм	Женщ.	44	20498	0,23%
	Алкогольные психозы	Женщ.	7		
2011	Хронический алкоголизм	Женщ.	20	18674	0,12%
	Алкогольные психозы	Женщ.	2		
2012	Хронический алкоголизм	Женщ.	21	18786	0,17%
	Алкогольные психозы	Женщ.	10		
2013	Хронический алкоголизм	Женщ.	11	18184	0,08%
	Алкогольные психозы	Женщ.	3		
2014	Хронический алкоголизм	Женщ.	26	18870	0,15%
	Алкогольные психозы	Женщ.	3		
2015	Хронический алкоголизм	Женщ.	32	18945	0,20%
	Алкогольные психозы	Женщ.	6		

С 2010 по 2015 гг. средний процент умерших лиц женского пола от алкоголизма составляет в среднем 0,20%.

Согласно данным, предоставленным Республиканским наркологическим диспансером, на учете в котором на 2015 год состояло 10.699 человек, употребляющих наркотики, включая 57 подростков. По официальным статистическим данным, в 2015 году заболеваемость наркоманией составила 300,8 случая на 100000 человек, в 2014 году этот показатель составил 284,6 случая. 95% зарегистрированных лиц – молодые люди в возрасте до 30 лет. По признанию самих юношей и девушек, они приобщаются к наркотикам либо из интереса, стремясь к новым ощущениям, либо из желания добиться лучшего психического состояния.

Незаконный оборот наркотиков и их потребление является одной из серьезных проблем нашего общества, о чём свидетельствует рост заболеваемости и смертности населения. Однако, это и одна из злободневных социальных проблем, поскольку способствует росту преступности, и в частности женской.



Таблица 1.3. Статистические данные – наркологические больные, 2010/2015, Республика Молдова [разработано автором по 1]

	Тыс. человек	На 100000 жителей
	Наркомания и токсикомания	
Больные, поставленные на учет первый раз		
2010	1,3	36,6
2011	1,1	29,8
2012	0,8	23,4
2013	0,7	20,7
2014	1,1	29,5
2015	1,0	28,1
Больные, находящиеся на учете		
2010	9,1	255,4
2011	9,4	265,4
2012	9,9	278,2
2013	10,4	292,8
2014	10,9	308,8
2015	11,5	324,5

Как можно заметить из данных Таблицы 1.3., процент наркологических больных в 2015 году вырос на 12% по сравнению с 2010 годом.

Женская наркомания и жен-

ский алкоголизм - это психологическое заболевание и относятся к девиантному поведению. Среди опрошенных осужденных женщин пенитенциарного учреждения №7 – см. Таблицу 1.4.

Таблица 1.4. Процент женщин, употреблявших спиртные напитки и наркотические средства, пенитенциарное учреждение №7 [разработано автором]

Статья	Процент женщин, употреблявших спиртные напитки и наркотические средства
Ст. 145 УК РМ. Умышленное убийство	14% осужденных по данной статье употребляли спиртные напитки; 3% - наркотические средства.
Ст. 201/1 УК РМ. Насилие в семье.	53% осужденных по данной статье употребляли спиртные напитки; 16% - наркотические средства.
Ст. 165 УК РМ. Торговля людьми	12% осужденных по данной статье употребляли спиртные напитки; 0% - наркотические средства.

Анализируя данные Таблицы 1.4., можно сделать вывод, что алкоголизм и употребление наркотических средств – не являются основными детерминантами совершения преступлений женщинами в Республике Молдова.

Основным детерминантом преступного поведения женщин многие современные ученые видят в женской эмансипации. Так же принято считать, что основная причина девиантного поведения женщин является стремление обеспечить материально себя, свою семью, своих детей. По мнению автора, современными женщинами (около 65% по данным социологических исследований) движут, прежде всего, желания жить красиво, в полном до-

статке, не особенно прикладывая к этому какие-то усилия, нежели забота о семье и детях. Это доказывает тот факт, что согласно статистическим данным, наиболее распространенными видами преступлений среди молодых женщин являются хищения чужого имущества (см. Рис. 1.2.), занятие проституцией. Низкий материальный уровень во многом огра-

ничивает доступ ко многим вещам, ценностям), что, вызывает чувство зависти, напряженности.

Вторым по значимости видом преступлений на территории Республики Молдова являются преступления, связанные с незаконным оборотом, хранением и сбытом наркотических средств. Доля женщин, принимающих участие в преступлениях, связанных с незаконным оборотом наркотиков, составляет 11,6%. Возраст преступниц - от 16 лет и выше. По уровню образования - на первом месте находятся лица со средним общим и средним основным образованием - 68%, далее следуют преступники со средним профессиональным - 27,5% и высшим - 4,5%. Основной процент женщин преступниц составляют лица без постоянного источника дохода - 79%.

Отвечая на вопрос, что главным образом детерминирует в настоящее время в республике девиантное поведение, преступность, как его тяжелейшую разновидность и социальную аномалию в целом, можно с уверенностью сказать, что это те изменения в социальных отношениях общества, которые получили отражение в понятии “маргинализация”, т.е. его неустойчивость, “промежуточность”, “переходность”. “Главный признак маргинализации, - отмечает Стариков Е.Н., это разрыв социальных связей, причем в “классическом” случае последовательно рвутся экономические, социальные и духовные связи” [16, с.133].



Рис. 1.2. Преступления, совершенные лицами женского пола в РМ, 2016 год [разработано автором по 2]



Преступления, которые совершают лица женского пола, носят высокую общественную опасность, в связи с особым социальным статусом женщины, которая оказывает непосредственное воздействие на формирование личности подрастающего поколения.

Проведенные исследования позволяют сделать вывод, что в основном женщины совершают преступления насильственной и корыстной направленности. Определяющей основой классификации преступлений, совершаемых женщинами, является направленность женщин на решение семейных проблем и своих личных нужд.

К особенностям преступных деяний женщин относятся и способы совершения преступления, которые обусловлены психофизиологическими свойствами

личности. Психофизиологические обусловленности женщин способствуют обозначению «женских» преступлений: детоубийство новорожденного и ребенка более старшего возраста, совершение мошеннических действий, кражи, торговля людьми т. д. В способах совершения преступлений женщинами отражается эмоционально-волевая сфера личности, которая отличается проявлением большей эмоциональности, чем у мужчин, выбором орудий, средств и способов совершения преступлений, исходя из психофизиологических особенностей женщин. Способы совершения преступления женщинами отличаются агрессивностью, жестокостью, цинизмом, хладнокровием и импульсивностью, которая выражается в способах совершения, в способах со-

крытия преступлений, выборе средств достижения, проявляется при помощи устойчивых и закономерностей взаимодействия субъекта с местом, временем, с условиями, в котором находился объект преступления.

Совокупность социальных, индивидуально-личностных и криминологических особенностей женщин предопределяет рост современной женской преступности в мире. Несмотря на рост женской преступности в целом в мире, важно, что законодательная власть стремится женщину, совершившую противоправные действия, оставить на свободе, используя весь арсенал наказаний, не связанных с изоляцией от общества. Это утверждение относится и к Республике Молдова (см. Таблицы 1.5., 1.6.)

Таблица 1.5. Уголовное наказание и судимость за преступления, лица женского пола 2004/2015 [разработано автором по 1]

		Женщины												Всего
		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
Осужденные	Тюремное заключение, арест	125	152	198	164	124	113	89	102	85	99	115	127	1493
	Штраф Ст. 202 УПК РМ	257	252	357	362	305	332	231	210	184	178	200	218	3086
	Условное осуждение	617	570	471	440	301	316	272	283	236	272	248	283	4309
	Отсрочка отбывания наказания	28	25	30	13	9	12	7	5	13	9	14	7	172
	Общественные работы	9	120	252	222	238	128	120	116	66	56	56	69	1452
	Другие виды наказания	30	27	29	5	6	6	-	6	6	3	6	17	141

Как видно из данных Таблицы 1.5. самое распространенное

уголовное наказание лиц женского пола – условное осужде-

ние, на втором месте – штрафы, на третьем месте – общественные работы.



Таблица 1.6. Осужденные лица, отбывающие наказание в пенитенциарных учреждениях
[разработано автором по 1]

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Всего	6 521	5 470	5 285	4 985	5 093	5 012	5 363	5 760
в том числе по срокам наказания:								
до 1 года	61	58	83	79	78	58	65	63
1 - 3 лет	611	499	606	420	539	467	526	533
3 - 5 лет	1 479	1 217	1 142	968	910	846	850	987
5 - 10 лет	2 011	1 676	1 525	1 505	1 597	1 722	1 888	2 040
10 - 15 лет	1 314	1 048	1 065	979	959	944	1 076	1 149
15 - 25 лет	913	835	734	888	887	854	835	858
свыше 25 лет	46	51	44	55	32	26	24	24
пожизненно	86	86	86	91	91	95	99	106
Из общего числа:								
Женщины	303	282	276	392	301	415	429	458

Из данных, представленных в Таблице 1.6. можно сделать вывод, что в 2014 году процент лиц женского пола, отбывающие наказание в пенитенциарных учреждениях от общего числа заключенных составляет всего 7,95%, в 2007 году – 4,65%.

Условно осужденные или условно-досрочно освобожденные граждане Молдовы смогут с 2016 года покидать территорию республики. Это стало возможным благодаря ратификации Молдовой Европейской конвенции о надзоре за условно осужденными или условно освобожденными лицами. Покидать Молдову условно осужденные или условно-досрочно освобожденные смогут, в том числе, с целью проживания на территории любой страны, подписавшей эту конвенцию [6].

Вывод. Несмотря на то, что социальный статус осужденных свидетельствует об углубляющейся маргинализации женщин, тем не менее, именно в период отбывания наказания у них остается возможность пересмотреть и изменить свою будущую жизнь. Однако без участия специалистов (психолога, социального работника, психотерапевта или даже психиатра) сделать

это довольно сложно. Соответственно, данная категория осужденных при постановке на учет в уголовно-исполнительную инспекцию становится объектом внимания психологов, и социально-психологическая работа с женщинами в период отбывания срока наказания — основное условие их социальной реабилитации.

По мнению автора, оптимальной формой работы с осужденными женщинами, отбывающими наказание, является технология социально-психологического сопровождения. Организация социально-психологического сопровождения осужденных женщин должна носить комплексный характер, интегрируя методы исполнения наказаний и социально-психологической помощи.

Список использованной литературы:

1. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova [Он-лайн]. <http://www.statistica.md/>
2. Lemert E. M. Human deviance, social problems and social control. Englewood Cliffs (N.J.) Prentice Hall, 1967. p. 17.
3. Ministerul Afacerilor Interne. Date statistice [Он-лайн]. <http://www.mai.gov.md/>
4. Гилинский Я. Девиантология: социология преступности, наркотизма,

проституции, самоубийств и других «отклонений». СПб.: Юридический центра Пресс, 2004. 520 с.

5. Глоссарий. Психологический словарь [Он-лайн]. <http://www.psychologies.ru/glossary/05/deviantnoe-povedenie/>

6. Змановская Е. В. Девиантология: психология отклоняющегося поведения: Учебное пособие для студентов ВУЗов. М.: Академия, 2003. 288 с.

7. Змановская Е. В. Структурно-динамическая концепция девиантного поведения [Он-лайн]. http://vestnik.tspu.edu.ru/files/vestnik/PDF/articles/zmanovskaya_e_v_189_195_5_133_2013.pdf

8. Клейберг Ю.А. Социальная психология девиантного поведения: Учебное пособие для вузов. М.: ТЦ Сфера, 2004. 192 с.

9. Ковалев В. В. Психиатрия детского возраста. Руководство для врачей. М.: Медицина. 1981. 607 с.

10. Короленко Ц.П., Донских Т.А. Семь путей к катастрофе (Деструктивное поведение в современном мире). Новосибирск: Наука, 1990. 224 с.

11. Ломброзо Ч. Женщина – преступница или проститутка. Москва: Астрель, 2011. с.50.

12. МКБ 10 - Международная классификация болезней 10-го пересмотра [Он-лайн]. <http://mkb-10.com/index.php?pid=4001>

13. Новая философская энциклопедия [Он-лайн]. <http://terme.ru/termin/deviantnoe-povedenie.html>

14. Рейтинг стран мира по уровню потребления алкоголя за 2014 год [Он-лайн]. <http://gtmarket.ru/ratings/rating-countries-alcohol-consumption/info>

15. Стариков Е. Маргиналы, или размышление на старую тему: «Что с нами происходит?» В: Знамя. 1989. № 10. с. 133.

16. Шестак О.И. Социология. http://abc.vvsu.ru/Books/u_sotsiology/page0011.asp

17. Яровенко Е.В., Нелидов А.Д., Щелина Т.Т. Девиантное и делинквентное поведение детей и подростков. Красноярск: Центр информации, 2012. с.28-35

ИНФОРМАЦИЯ ОБ АВТОРЕ / ABOUT AUTHOR
Наталья КАРАМАН,
магистр права, докторант,
Международный Независимый
Университет Молдовы.

Natalia CARAMAN,
Master of Laws, Ph.D., Free
International University of
Moldova.
e-mail: nataliacaraman1314 gmail.com